110E JAARGANG — NO.: 204 ZATERDAG 18 SEPTEMBER 1993

AMIGOE

VANDAAG

GEORGE HUECK
...21,5 miljoen...

Eerst maar 'n bureau voor Bentoera's strategie

Rusland dreigt met afsnijden energietoevoer

Abchazië zet strijd om afscheiding voort

MOSKOU - De gevechten in Abchazie, een naar onafhankelijkheid strevende provincie van Georgië, zijn in de nacht van vrijdag op zaterdag onverminderd doorgegaan. Dat meldt het Russische persbureau Interfax onder aanhaling van het Abchazische opperbevel in Goedauta. Het ultimatum van Rusland, dat gedreigd had de olie- en stroomtoevoer naar Abchazie af te sluiten als de strijd vrijdagavond niet gestaakt werd, lijkt niets te hebben uitgehaald.

De provinciehoofdstad Soechoemi, die in handen is van Georgische regeringstroepen, is omsingeld door Abchazische strijders die vrijdagnacht ook de laatste ontsnappingsroute over land blokkeerden. De Abchazische separatisten probeerden in de loop van de nacht verschillende keren in de haven van Soechoemi aan land te gaan, maar al hun pogingen werden afgeslagen, aldus het persbureau Itar-Tass.

Vier Russische parachutisten raakten gewond toen de kazerne van het 901e Russische bataljon in het centrum van Soechoemi bij beschietingen tussen Abchaziers en Georgiërs in de vuurlinie terechtkwam.

WAARSCHUWING

De Veiligheidsraad (V-raad) van de Verenigde Naties (VN) heeft het offensief van de Abchaziers, dat donderdag begon, scherp veroordeeld. De raad eist dat de Abchaziers de strijd staken en dat zij zich achter de bestandslijn terugtrekken die Abchazie en Georgië op 26 juli in het Russische Sotsji overeenkwamen. Als de Abchaziers hieraan geen gehoor geven dreigen er "ernstige gevolgen", aldus de raad.

De Russische minister van Defensie Pavel Gratsjev vindt dat Moskou sancties tegen Georgië en Abchazie moet instellen om een einde te maken aan de gevechten. Gratsjev voerde vrijdag overleg met de Georgische leider Edoeard Sjevardnadze en de Abchazische voorman Vladislav Ardzinba, maar zei bij zijn terugkeer in Moskou dat geen van beide partijen een eind lijkt te willen maken aan het conflict.

ONBEVREDIGEND

Sjevardnadze, die in de Abchazische hoofdstad is, riep vrijdagavond in een televisieinterview nog "alle mannen met geweren op naar Soechoemi te gaan om het te verdedigen". Volgens plaatselijke persbureaus zijn daarop zo'n tweeduizend Georgische vrijwilligers per bus, auto of vliegtuig naar Soechoemi vertrokken. Sjevardnadze noemde het gesprek met Gratsjev "onbevredigend". De vredesmacht, waar Georgië om gevraagd had, komt er niet, aldus de Georgische leider.

Rusland had eerder op de dag in een ultimatum gedreigd met het afsnijden van de stroom- en olietoevoer af en een instelling van een economische blokkade. Abchazie is voor zijn energievoorziening volledig afhankelijk van Rusland. Volgens de Russische militaire inlichtingendienst dreigt Soechoemi anders al "zaterdag in handen van de separatisten" te vallen en dreigt de Georgische president, Edoeard Sjevardnadze, "heel Abchazie te verliezen".

TWEE FRONTEN

Intussen wordt de positie van Sjevardnadze, die het Georgische parlement eerder in de week absolute volmachten afdwong, op twee fronten sterk bedreigd. Hij heeft niet alleen te kampen met de separatisten in Abchazie, maar in Georgië zelf ook met een versterkt offensief van aanhangers van de verjaagde president Zviad Gamsachoerdia, die onder meer een blokkade hebben gelegd rond de belangrijke zwarte-zeehaven Poti. Zo willen zij het achterland van Poti afsnijden.

Gamsachoerdia zei vrijdag bereid te zijn naar zijn land terug te keren met steun van zijn troepen die verder het grootste deel van de westelijke Georgische provincie Mingrelia in handen zouden hebben.

Moskou snijdt stroom, telefoon Abchazië af

MOSKOU - Rusland heeft zaterdag de stroomvoorziening van Abchazie afgesneden en de telefoonverbindingen met de naar onafhankelijkheid strevende provincie van Georgie verbroken. Ook alle radiosteunzenders zijn gesloten, aldus de Russische tv.

De voorzitter van het Abchazische parlement, Vladislav Ardzinba, kondigde intussen een algemene mobilisatie van de Abchazische troepen af. **Dit nadat Georgische regeringstroepen op de donderdag begonnen aanval door Abchazische troepen op de hoofdstad Soechoemi zaterdag tot staan brachten na versterkingen te hebben gekregen.** De aanvallen waren in de nacht van vrijdag op zaterdag onverminderd doorgegaan ondanks een ultimatum van Rusland, dat gedreigd had de olie- en stroomtoevoer naar Abchazie af te sluiten als de strijd vrijdagavond niet gestaakt werd. Abchazie is voor zijn stroom- en energievoorziening totaal afhankelijk van Rusland.

Cubaan met Mig naar VS

KEY WEST - Een Cubaanse luchtmachtkapitein is vrijdag met een MIG-21 naar Florida gevlogen en veilig geland op de marinevliegbasis Key West, aldus een woordvoerder van de Amerikaanse mariné.

De kapitein maakte van een vlucht om kennis te maken met het toestel gebruik om naar de VS uit te wijken en "bevindt zich nu in verzekerde bewaring bij de Immigratiedienst", zei hij. De vorige keer dat een Cubaanse piloot met een Mig naar de VS vloog was op 20 maart 1991. De VS staan Cuba tot dusverre altijd toe piloten te zenden om de toestellen terug te vliegen.

Autobom bij politiebureau op Sicilië

CATANIA - Vier Italiaanse agenten zijn zaterdagochtend vroeg gewond geraakt door de ontploffing van een autobom in een kleine plaats op Sicilië. Dat meldt de politie.

De agenten van de Carabinieri, de paramilitaire politie, waren juist bezig de wagen te inspecteren, die vlakbij hun bureau in Gravina di Catania geparkeerd stond. Een politieman raakte zwaar gewond, ook zijn enkele gebouwen in de omgeving beschadigd. Nog niemand heeft de verantwoordelijkheid voor de bomaanslag opgeëist, maar volgens de politie wijst alles op het werk van de maffia. Eerder dit jaar kwamen bij een aanslag van de organisatie in Milaan vijf mensen om het leven. Andere ontploffingen richtten grote schade aan.

Ministerie in Haiti bezet

■*PORT AU PRINCE - De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft Haiti gewaarschuwd dat de sancties weer van kracht worden als het leger niet zorg draagt voor een onberispelijke machtsoverdracht volgende maand. Op het ogenblik ontwikkelt zich de situatie in een tegenovergestelde richting waarin geweld aan de orde van de dag is. De VN-topdiplomaat Dante Caputo die moet toezien op het overgangsproces is bijvoorbeeld met de dood bedreigd. Vrijdag bezette een groep mannen het ministerie van Buitenlandse zaken waar de nodige schade werd aangericht. De politie keek toe maar voorkwam wel dat men premier Robert Malval zou aanvallen die zich in het ministerie bevond. De foto toont de bezetters.* (AFP-satellietfoto)

Kooijmans en Mungra overleggen in New York

DEN HAAG - Minister Kooijmans (Buitenlandse zaken) en zijn Surinaamse collega Soebhaas Mungra zullen elkaar 30 september ontmoeten in New York, waar op dat moment de Algemene vergadering van de Verenigde Naties plaatsvindt. De Surinaamse ambassade in Den Haag heeft dit vrijdag meegedeeld. Het gesprek in New York komt in de plaats van de ontmoeting die beide bewindslieden voor een week eerder in Den Haag hadden afgesproken.

De ambassade wil met de verklaring geruchten de wereld uit helpen als zou Mungra weigeren naar Nederland te komen in verband met de gespannen diplomatieke verhouding tussen beide landen. Die houdt verband met het stopzetten van de Nederlandse betalingsbalanssteun aan Paramaribo. "De Surinaamse regering stelt in ieder geval prijs op voortzetting van de goede betrekkingen met Nederland", aldus de Surinaamse ambassade.

Minister Mungra bezoekt 23 september aan het hoofd van een Surinaamse delegatie Brussel voor besprekingen met de EG. Het negatieve oordeel van de EG over de voortgang van het economisch herstelbeleid in Suriname was voor Nederland aanleiding de hulp aan Paramaribo op te schorten.

KNELPUNTEN

De ministers Mungra en Kooijmans zullen in New York met elkaar spreken over knelpunten in de Surinaams-Nederlandse relatie. Aldus de Surinaamse ambassade in Den Haag. Mungra had het plan om na een bezoek aan Brussel waar hij met een EG-delegatie overleg pleegt door te reizen naar Den Haag. Maar Kooijmans vertrekt dan juist naar New York voor het bijwonen van de Algemene vergadering van de VN. De twee bewindslieden zullen elkaar nu daar ontmoeten.

Berichten dat hij niet naar Nederland wil komen noemt hij ongegrond. Wel was hij "ontstemd" over een optreden van de Fiscale opsporingsdienst FIOD die zonder overleg en uitleg vooraf de kluis van zijn echtgenote heeft laten openmaken. De dienst heeft dit gedaan in het kader van een onderzoek naar smeergelden en drugshandel.

ZORGWEKKEND

Kooijmans had vorige week nog Mungra telefonisch laten weten nog deze maand te willen praten over de zorgwekkende relatie tussen Nederland en Suriname. De verhouding liep eind juli spaak toen Den Haag besloot de handen af te trekken van het toezicht op het zogeheten aanpassingsprogramma dat de Surinaamse economie uit het slop moet halen en tegelijkertijd de financiële hulpverlening stopzette. Paramaribo moest maar het Internationale Monetaire Fonds, zo luidde het advies.

De Nederlandse minister verklaarde donderdag in de Tweede Kamer het van groot belang te vinden dat de moeilijkheden tussen beide landen worden opgelost om "een nodeloze escalatie" te voorkomen. "Het is een kans die je een keer geboden krijgt. Als die niet wordt gegrepen zijn er aan beide kanten verliezers", zei Kooijmans. De minister maakt zich zorgen over de ontwrichting van de Surinaamse maatschappij door de achteruitgang van de Surinaamse economie. Door het achterblijven van maatregelen om de economie blijvend aan te passen, wordt afbreuk gedaan aan de positieve ontwikkelingen op het gebied van democratie en rechtsstaat, waarschuwde hij.

Vrij op de fiets

■*PEKING - Wu Xuecan ging op de tweede dag van zijn vrijheid een stukje fietsen. De foto werd genomen bij zijn appartement. De voormalige hoofdredacteur van het communistische dagblad People's Daily kreeg drie maanden strafvermindering. Hij was bestraft wegens zijn steun aan de Chinese democratische lente.*

NAPA

DEZE WEEK in Ñapa:

* 'ALCOLADO Glacial, is een geliefd product op de Curaçaose markt. Een cologne die verfrissing brengt op warme dagen, helpt bij een 'verkout' (verkoudheid) en lekker ruikt. De 'airconditioning in de fles', zoals wijlen tv-presentator Angel Job het noemde. Hennie Harinck sprak met directeur Ben Ratelband van Curaçao Laboratories, de producent van Glacial over dit bijzonder Curaçaose reukwater pag. 1

* 'IETS nieuws onder de zon?, luidde de titel van een lezing die drs. Joyce Pereira onlangs op Aruba hield m.b.t. het taalonderwijs. Volgens Pereira moet erkend worden dat het Papiaments geen enkele rol speelt in het onderwijs, ondanks het feit dat het de meest gebruikte taal in de Arubaanse gemeenschap is. Zij stelt voor het Papiaments als instructietaal te gaan hanteren op school. pag. 3

* Surinamers laten elkaar nooit in de steek. Nu zij in eigen land moeilijke tijden doormaken als gevolg van schaarste, worden door landgenoten in Nederland wekelijks containers vol pakketten met bruine bonen, hagelslag, maandverband, fietsen enz. naar Paramaribo verscheept. Een reportage op pag. 8

* Verder in Ñapa de rubrieken Buitenland, Lieve Heimwee dan Holland, Impressies, Onderwijs, Dieettips, Boeken, Wetenschap, Onder de loupe, Schaken en de wekelijkse kruiswoordpuzzel.

ÑAPA wordt wekelijks gratis bezorgd aan Amigoe-abonnees en is in de losse verkoop verkrijgbaar met deze zaterdagkrant voor het totaalbedrag van één gulden.

Jeltsin verrast met voorstel tot vervroegde verkiezingen

MOSKOU - De Russische president Boris Jeltsin, wiens ambtstermijn afloopt in 1996, is bereid vervroegde presidentsverkiezingen te houden als dat er toe leidt dat er ook vervroegde parlementsverkiezingen gehouden worden. Dat heeft zijn politiek adviseur Andranik Migranjan zaterdag gezegd.

Jeltsin en het door conservatieven gedomineerde parlement van Rusland zijn in een machtsstrijd verwikkeld over de politieke toekomst van het land en de verdeling van de bevoegdheden tussen president en parlement. "Het meest sensationele dat gezegd kan worden is dat de president, voor het eerst, heeft ingestemd met het idee van vervroegde presidentsverkiezingen", verklaarde Migranjan zaterdag na afloop van een bijeenkomst met Russische regionale leiders. Jeltsin wil wel vervroegd presidentsverkiezingen uitschrijven als deze dan zo'n zes maanden na vervroegde parlementsverkiezingen worden gehouden, legde Migranjan uit.

FEDERATIEVE RAAD

Jeltsin besprak met de leiders van de Russische regio's het oprichten van een federatie raad. Dat moet een nieuw adviserend orgaan worden waarin alle Russische deelrepublieken en autonome gebieden vertegenwoordigd zijn. De president wil dat de federatie raad zich ook gaat buigen over het voorstel voor een nieuwe Russische grondwet, dat nu in het parlement wordt tegengehouden.

Vorige maand zei Jeltsin dat het de bedoeling is dat de raad uiteindelijk wordt omgevormd tot een tweede kamer van het toekomstige Russische parlement.

De Russische president had tot nu toe het idee om de presidentsverkiezingen te vervroegen steeds verworpen, omdat uit het referendum van april dit jaar is gebleken dat hij nog voldoende steun onder de bevolking heeft.

Overigens heeft Jeltsin niet de bevoegdheid verkiezingen uit te schrijven. De beslissing daartoe moet genomen worden door het Congres van volksafgevaardigden (het uitgebreide parlement). Dat komt vanaf 17 november weer bijeen voor een nieuwe zitting.

Busramp Georgie: twintig doden

TBILISI - Bij een botsing tussen een autobus en een vrachtwagen zijn donderdag in de buurt van de Georgische hoofdstad Tbilisi twintig personen om het leven gekomen.

Volgens een zegsman van het ministerie van Binnenlandse zaken van Georgië gebeurde het ongeval op de snelweg bij Natarbazevi, op vijftig kilometer afstand van de hoofdstad.

Na marathon-zitting op het stadhuis

Eis van acht jaar voor verdachte van steekpartij in Pietermaai

WILLEMSTAD — Officier van justitie mr. H.J. Donker eiste in twee marathon-strafzittingen vrijdag op het stadhuis in totaal 143 maanden ofte wel 11½ jaar onvoorwaardelijke gevangenistraf tegen vier verdachten. Het grootste gedeelte van die eis, acht jaar, viel de 22-jarige A.H. ten deel. Die stond terecht op de beschuldiging op 26 juni van dit jaar Greg Philips te hebben doodgestoken en een tweede slachtoffer (N.R.), die overigens ook terechtstond, herhaalde malen in het been te hebben gestoken.

Een 'kleine' woordenwisseling tussen twee mannen op 26 juni ontaardde in een handgemeen, gevolgd door een schiet- en steekpartij in de achterbuurten van Pietermaai. Een en ander liep zelfs uit op een veldslag tussen twee rivaliserende groepen jongeren in de wijken Parera Ariba en Berg Alten, waarbij met stenen werd gegooid en een auto werd vernield. De trieste balans was uiteindelijk één dode en drie gewonden.

GESCHOKT

De wijkbewoners van Parera Ariba en Berg Altena (deel uitmakend van de buurt Pietermaai) reageerden in eerste instantie geschokt op het gebeurde. De dag daarop (zondag) werden de verhoudingen tussen de Curaçaose en Dominicaanse buurtbewoners duidelijk verstoord als gevolg van de steekpartij met dodelijke afloop. In de talloze snackbars, nummerkantoren en een tweetal afhaalrestaurants bleek het gebeurde onderwerp van gesprek.

Toentertijd bleek dat de buurtbewoners de gedragingen zat waren van een groep jongeren die op de Versailleweg het auto- en personenverkeer bijna onmogelijk maakte. Getuigen verklaarden dat ouderen vooral de Versailleweg meden om niet in aanvaring te komen met die jongeren, die van passanten een verontschuldiging eisten voor het kunnen gebruiken van die straat.

In de eerste strafzitting stonden de drie verdachten N.R., G.R. en J.P. terecht. Ze werden allemaal beschuldigd van openlijke geweldpleging, terwijl G.R. ook nog ten laste werd gelegd poging tot doodslag subsidiair het gericht schieten op de hoofdverdachte A.H. De derde beklaagde, J.P., werd ook nog beschuldigd van illegaal vuurwapenbezit. Volgens het onderzoek zou met hetzelfde vuurwapen twee keer zijn geschoten op de bewuste zaterdagavond in Pietermaai. Een keer door G.R. en een keer door J.P.

De hoofdverdachte A.H. kwam in de tweede strafzaak verantwoording afleggen voor rechter mr. F.A. Hartsuiker voor doodslag en poging tot doodslag. Van 14.00 tot en met 20.30 uur was de grote rechtszaal dan ook gereserveerd voor de behandeling van die twee zittingen.

VERWEER

Advocaat mr. E. Sulvaran, die het drietal juridisch bijstond, begon de eerste marathon-zitting met een excessief verweer voor twee van zijn cliënten. Dit omdat de raadsman in beide gevallen meende dat officier van justitie Donker een procedurewaling maakte. Sulvaran was namelijk de mening toegedaan dat Donker 'geen verwijzing heeft gerequireerd aan de rechter' voor bepaalde in de dagvaarding genoemde strafbare feiten zoals wettelijk vastgesteld.

De raadsman vroeg aan rechter Hartsuiker om vernietiging van de dagvaarding in de strafzaak tegen de verdachte J.P. In de zaak van het Openbaar Ministerie tegen de beklaagde N.R., handhaafde hij hetzelfde argument van 'verwijzing'. Sulvaran streefde daardoor naar het 'niet ontvankelijk verklaren' van officier van justitie Donker. Voor de derde verdachte G.R. liet hij een reclasseringsrapport samenstellen.

Officier van justitie Donker legde uit dat hij weldegelijk binnen de procedurele wettelijke grenzen bleef. Hij beargumenteerde dat Sulvaran de dagvaarding en tenlastelegging door elkaar haalt. Bovendien repliceerde Donker met te stellen dat hij als officier van justitie bepaalde wegen kan bewandelen zonder 'verwijzing te requireren van de rechter'. In die twee gevallen koos hij voor de weg van artikel 131 van Strafvordering. Rechter Hartsuiker was het met hem eens en verwierp het verweer van Sulvaran.

In zijn requisitoir keurde officier van justitie Donker wat er in Pietermaai gebeurde ondubbelzinnig af. "Dat een kleine woordenwisseling kan leiden tot zo'n onzingeweld, is triest", verklaarde hij.

Donker eiste acht jaar onvoorwaardelijk tegen hoofdverdachte A.H., verdedigd door raadsvrouwe M. Bennett, en tegen de 34-jarige G.R. eiste hij een gevangenisstraf van drie jaar. J.P. hoorde drie maanden onvoorwaardelijk eisen plus twee maanden hechtenis voor het illegaal vuurwapenbezit. Tegen N.R, die herhaalde malen in het been werd gestoken door de hoofdverdachte, eiste Donker drie maanden onvoorwaardelijk.

OPINIE

door **Ronnie Rens Sr.**

"ER BESTAAN TEGENWOORDIG geen kinderen meer", hoort men de senioren vaak zeggen. Maar, vraag ik mezelf af, bestaan er nog wel ouders? Deze vraag drong bij mij binnen toen ik een verslag las over de studiedag van de Steering Committee over de communicatie tussen ouders en kinderen. De jeugd mocht toen vertellen waar het aan schort bij de opvoeding door, en in het bijzonder, het persoonlijk contact met de ouderen. Dat vormde bij elkaar een lange waslijst:

"......Wij krijgen de kans niet een eigen menig naar voren te brengen, onze ouders hebben geen tijd om rustig naar ons te luisteren en onze problemen aan te horen, er wordt helemaal geen moeite gedaan ons te begrijpen, vaders en moeders hebben niet door dat we opgroeien en blijven ons alsmaar als kleine kinderen behandelen, niets wordt ons geleerd over de sexualiteit en als we daarover vragen stellen, krijgen we geen antwoorden of worden die ontweken, wij worden niet gemotiveerd ons best te doen op school, na schooltijd zitten we met de handen in het haar omdat er voor ons niets leuks te doen is, wij worden in het bijzonder door onze vaders niet erop voorbereid later een plaats te verwerven in de gemeenschap, onze ouders hebben niet door dat wij vandaag in een andere situatie leven dan waarin zij tientallen jaren geleden in verkeerden, wij worden door onze ouders vrijwel nooit gestimuleerd maar worden uitgescholden als het minste of geringste mis gaat, jongens worden door de ouders voorgetrokken doordat ze op vroegere leeftijd veel meer vrijheden krijgen dan de meisjes....."

Van alle kunstgrepen, die een ouder zich eigen moet maken, is die van de opvoeding wel de allermoeilijkste. Het valt niet uit een boek te leren en kan alleen middels geduld en liefde aan zichzelf worden bijgebracht. Een oosterse wijze heeft eens gezegd: "De opvoerder moet niet neerbuigen maar oprichten, niet de wil breken maar die richting geven en dan sterken, de jeugd aan eigen nadenken gewennen, lachend onderrichten, met zachtheid gebreken berispen, deugden aanleren, geen intellectueel willen vormen maar een mens."

De opvoeding dient om het kind voor te bereiden en klaar te maken voor het leven als volwassene. Daarvoor is wel vereist dat een kind, dat met zijn eigen karakter wordt geboren, richting krijgt, voorbeeiden ziet, zich leert uiten, wordt gevormd, kortom: dagelijks ongemerkt een leerschool doorloopt die de ouders bewust en bekwaam moeten uitstippelen. Goed opgevoed zijn zij, die het goede en het kwade van het leven het beste kunnen dragen.

Als ouders geen tijd meer hebben voor de kinderen, dan is het onverantwoord geweest die te verwekken. Wij sturen dan geestelijk en moreel onvolwassenen de volwassen wereld in. Dat kan catastrofale gevolgen hebben. Voor de kinderen, de ouders en zelfs voor de hele samenleving. Ouders zullen zich daarom de kunst van het opvoeden eigen moeten maken. Het komt erop neer dat diverse ouders eerst zelf zullen moeten worden opgevoed.

De studiedag van de Steering Committee heeft een verhelderende blik gegeven op de wereld van onze jeugd. Het is tegelijk een aanklacht geworden waar wij ouders, ouderen en opvoeders naar zullen moeten luisteren. Opvoeding is geen kwestie die enkel en alleen aan de onderwijzer moet worden overgelaten. Daarvoor moet het kind als individu worden benaderd, binnen de huiselijke omgeving.

Als wij het intens goed menen met onze kinderen, dan zullen wij nieuwe wegen moeten bewandelen en ons opofferingen getroosten. Wij zullen zeer bewust, nadrukkelijk en bovenal bekwaam moeten handelen. Daardoor krijgen we bovenstebeste kinderen waar we zelf veel plezier aan zullen beleven. Alleen hij voedt zijn kinderen goed op die merkt dat zij in menig opzicht hem opvoeden. En er is bovendien geen grotere dienst, die wij ons land kunnen bewijzen dan de jeugd te onderrichten en op te voeden.

■ *Op de foto: links Aimee Salas en rechts Bea Muzo.*

Etiqueta tracteert kinderen Mangusa op MacDonald-etentje

Het Caraçaose deel in het Venezolaanse tijdschrift Etiqueta, Divino Curaçao, bestaat twee jaar. Reden voor een feestje. Het blad vond MacDonald bereid om de kinderen van het opvanghuis Mangusa een half jaar lang een keer per maand te tracteren op een maaltijd in de vestiging in St. Maria. Etiqueta publiceerde onlangs een uitgebreide reportage over dit kleine opvangcentrum voor kinderen met gezinsproblemen. Bea Muzo bedankte in een geëmotioneerde toespraak Morella Romijn van Etiqueta en Aimee Salas van MacDonald voor dit gebaar. Het particuliere opvanghuis is afhankelijk van donaties uit de samenleving om te kunnen blijven draaien.

Verordening referendum toch op tijd

WILLEMSTAD — De concept-eilandsverordening referendum zal alsnog op tijd de eilandsraad passeren. Maandag behandelt het parlement genoemde verordening. De zitting start om 18.00 uur.

Dit besloot de commissie van overleg gisteren tijdens een schorsing van de openbare zitting van het parlement, die geheel gewijd is aan de toekomst van de Curaçaose Dok Maatschappij. Eerder deze week bestonden nog ernstige twijfels of de *deadline* gehaald zou kunnen worden.

De Referendum Commissie Curaçao (RCC) heeft 20 september aangewezen als uiterlijke datum waarop de concept-eilandsverordening de eilandsraad dient te passeren. Die datum houdt verband met de datum van sluiting van het kiezersregister.

In haar rapport beveelt de RCC een strakke tijdsplanning aan, omdat het referendum reeds op 19 november aanstaande plaatsvindt.

Woensdag lezing

Yvonne Keuls signeert boeken

WILLEMSTAD — De Nederlandse schrijfster Yvonne Keuls signeert op dinsdagmiddag 21 september om 16.00 uur haar boeken in boekhandel Salas aan de Fokkerweg. De volgende dag, 22 september, houdt zij van 19.00 - 21.00 uur een lezing in het auditorium van de Openbare Bibliotheek.

Behalve leerlingen uit de hoogste klassen van mavo, havo en vwo en studenten van de pedagogische academie zijn ook andere belangstellenden welkom op deze lezing. Na afloop is er gelegenheid tot het stellen van vragen.

Yvonne Keuls is vooral bekend door de boeken waarin zij de sociale problematiek van jongeren, die zich al dan niet door drugs of prostitutie aan de rand van de samenleving bevinden, beschrijft. Deze boeken hebben een min of meer documentair karakter. Bekend zijn haar boeken *Jan Rap en z'n maat*, *De moeder van David S.*, *Het verrotte leven van Floortje Bloem* en *Annie Berber en het verdriet van een tedere crimineel*.

De schrijfster komt naar de Antillen als een soort vervolg op het in mei 1992 door de stichting Culturele Manifestatie N.A.N.A. georganiseerde Film- en Literatuurfestival. Zij zal tussen 18 en 25 september ook de Curaçaose scholen bezoeken.

PIKA

"IK HEB in de krant gelezen dat...Uit een ochtendblad vernam ik dat...Is het waar wat een avondkrant schrijft? Deze zinnen kunnen veelvuldig opgetekend worden uit de mond van eilandsraadsleden. De vraag dringt zich op waar onze bestuurders hun informatie vandaan halen. Blijkbaar behoeven de middels openbare kanalen verstrekte stukken aanvulling.

Gisteren werd er tijdens de openbare vergadering van de raad, die geheel gewijd is aan de Dokmaatschappij, weer veelvuldig geciteerd uit dagbladen. Een van de eilandsraadsleden merkte terecht op dat er veel verborgen is gebleven aangaande de ineenstorting van de CDM en dat dat niet in het minst te wijten is aan een schromelijk gebrek aan informatie. De eilandsraad, toch het democratisch instituut bij uitstek, werd ronduit gepasseerd bij de beslissing de aandelen te verkopen.

Nu is al vaker gebleken dat het Bestuurscollege het niet al te nauw neemt met officiële (democratische) procedures. Daarbij valt op te merken dat ook binnen de coalitie het nodige schort aan collegiaal bestuur. Men is simpelweg niet op de hoogte van wat zich in de portefeuille van de collega afspeelt. Het is dan ook weinig verrassend dat een oppositielid opmerkt dat hij ernstige twijfels heeft betreffende het Nieuw Beleid, dat de dialoog, de openheid en het geven van informatie predikt.

Als zelfs collega-gedeputeerden niet meer weten wat er zich achter de schermen afspeelt, en belangrijke informatie moeten vernemen uit de krant, dan kan de vraag gesteld worden of het niet hoog tijd wordt dat de huidige regering open kaart gaat spelen.

Bentoera wil Bureau voor marktstrategie

WILLEMSTAD — Er moet een bureau komen, dat zich alleen en uitsluitend gaat bezighouden met het voorspellen van marktontwikkelingen. Dat stelde gedeputeerde Raymond Bentoera gisteren voor, tijdens de eilandsraadvergadering over de CDM.

Curaçao is economisch buitengewoon kwetsbaar voor ontwikkelingen elders in de wereld. Dat is weer eens bewezen door de gebeurtenissen bij de dokmaatschappij. Wereldwijd kreeg de scheepsreparatie een dreun na de val van het communisme, omdat daardoor de oostbloklanden zich concurrerend op de markt hebben geworpen.

Maar er zijn meer voorbeelden, aldus Bentoera: de off shore (afhankelijk van internationale verdragen), de raffinaderij (afhankelijk van de wereldolieprijs).

Daarom moet er een bureau komen, dat zich gaat bezighouden met internationale economische ontwikkelingen die voor onze economie gevolgen kunnen hebben. Dat bureau zal vervolgens strategieën moeten uitwerken om die verwachte gevolgen te minimaliseren.

Sedukal folder

WILLEMSTAD — Sedukal heeft een nieuwe folder uitgegeven met adviezen voor ouders en opvoeders. De Papiamentstalige folder, getiteld 'Leer goed op school/De sleutel tot succes', geeft tips over de begeleiding van de kinderen op school. De folder is af te halen bij Sedukal aan de Baai Macolaweg z/n.

Eilandsraadvergadering over dok verdaagd

Onduidelijkheid blijft over financieel beleid bij CDM

WILLEMSTAD — De eilandsraadvergadering over het CDM-beleid zal dinsdagmorgen worden voortgezet met de tweede ronde. Zodoende hebben de raadsleden de tijd om de voorlopige jaarcijfers van de CDM over het jaar 1992 te bestuderen, die gedeputeerde Betrian gistermiddag presenteerde. Officiële cijfers zijn alleen tot en met 1991 beschikbaar; dat vonden de oppositieleden niet genoeg om zich een beeld te kunnen vormen over de gebeurtenissen bij de CDM.

De vergadering was gisterochtend gestart met kritische vragen van de fractieleiders van de oppositiepartijen die de vergadering hebben aangevraagd. Zij willen een onafhankelijk onderzoek naar het financiële beleid en de rol van de EMG, bijvoorbeeld uit te voeren door de Algemene Rekenkamer.

De vragen over de CDM-problemen vielen grofweg uiteen in vier categorieën: het managementbeleid van de EMG, het financiële beleid, het sociale beleid ten aanzien van de dokwerkers en de toekomst van de werf.

FIDEL

Raadslid Yankee (PNP) vindt dat de eilandsraadsleden allemaal boter op hun hoofd hebben. "Alle fracties zijn indertijd mee gegaan naar Cuba en allemaal waren ze voor de joint-venture. Allemaal hebben ze foto's van zichzelf op bezoek bij Fidel Castro. Als het goed was gegaan, had je niemand gehoord. Maar nu het slecht gaat, wordt er een 'Christus gezocht om te kruisigen", nam Yankee het op voor EMG-directeur Evertsz, wiens beleid gisteren zwaar onder vuur kwam te liggen.

Ook gedeputeerde Mendes de Gouveia nam het op voor Evertsz. "Ja, hij zal ook wel fouten gemaakt hebben, hij is een mens. Maar dat 'mismanagement' heeft wel vele jaren gezorgd voor winsten. En we weten allemaal dat de directie moet werken op een kwetsbare markt. De situatie bij het dok is veroorzaakt door een samenloop van omstandigheden. Dat de raad nu anders denkt over die joint-venture mag, maar we moeten wel eerlijk blijven. Zaak is nu hoe we bepaalde fouten gaan herstellen."

Overigens heeft gedeputeerde Bentoera (in zijn functie van DP-raadslid) geen bezwaar tegen een onderzoek naar het dokbeleid, zei hij gistermiddag, 'want dan kan alles voor eens en altijd duidelijk worden'.

Verschillende oppositieleden vroegen ook naar de plannen rond het interim-management, waarvoor EMG-directeur Mario Evertsz zal worden aangetrokken. De oppositie wil dat er een 'nieuw' interim-management komt. "Dat is een normale zaak." Eenvoudig zal dat niet worden, zo bleek uit het antwoord van Mendes. De CDM-werkmaatschappij is een joint-venture met Cuba. Er is met EMG een contract afgesloten voor het management van een bedrijf en Cuba zou daarvoor toestemming moeten geven. Mendes: "Dat contract kunnen we niet zomaar verbreken."

Benny Demei (MAN) wil niet alleen een ander interim-management, maar ook een nieuwe president-commissaris: gedeputeerde Betrian. Demei werd bijgesprongen door George Hueck (SI), die ook vindt dat Betrian de zaak moet behandelen 'want dat is geen politicus, maar een cijferman'.

DOK LEEG

De raadsleden wilden gisteren weten hoe het kan dat het Curaçaose dok leegstaat, terwijl dat van Cuba op volle toeren draait. "Terwijl de joint-venture juist was aangegaan om voldoende werkaanbod voor Curaçao te garanderen," bracht Andres Schoop (SI) naar voren.

Dat heeft, aldus gedeputeerde Mendes de Gouveia, alles te maken met het feit dat in de scheepreparatie moet worden voorgefinancierd door de reparatiewerf. Hij legde uit waarom de Cubaanse werf vol ligt met vooral Cubaanse schepen, die voorheen op Curaçao werden gerepareerd. Mendes: "Het kan met die voorfinanciering lang duren voordat je als werf je geld krijgt. En op betalingen uit een land als Cuba (dat sinds de val van het communisme in donorland de Sovjetunie enorme deviezenproblemen kent), kan je soms wel drie jaar zitten wachten. Dus moet je als werf uit andere landen schepen aantrekken, die wel op korte termijn kunnen betalen".

Anders zouden nog grotere liquiditeitsproblemen het gevolg zijn, want de leveranciers moeten wel direct worden betaald. Uit het overzicht dat gedeputeerde Betrian gaf, kwam dat liquiditeitstekort ook naar voren: waar op papier in de afgelopen jaren een winst genoteerd stond, was tegelijkertijd ook steeds sprake van *cash-flow*problemen.

Betrian gaf een uitgebreide lijst met cijfers van de afgelopen jaren: de winsten, de verliezen, de netto-opbrengsten, de winstuitkeringen, de liquiditeitstekorten. Maar de raadsleden willen ook weten wat er nu eigenlijk het afgelopen jaar is gebeurd en de accountant heeft het jaarverslag over 1992 nog niet goedgekeurd. Voorlopige, niet-goedgekeurde cijfers zijn er wel en die komen dinsdag, tijdens de tweede ronde van het debat aan de orde.

Mendes liet zich gistermiddag bij de beantwoording van de vragen bijstaan door Evertsz, na enig tevergeefs tegensputteren daartegen van Hueck. Evertsz gaf een toelichting op het tot stand komen van de joint-venture. De CDM had in 1989 een vordering op Cuba van ruim 7 miljoen dollar, opgebouwd bij drie klanten: het ministerie van Visserij voor reparatiewerkzaamheden van twee vissersvloten, het ministerie van Openbare Werken voor constructiewerkzaamheden bij een bedrijf en bij het ministerie van Transport vanwege werkzaamheden voor drie bedrijven. Dat geld kon het land niet uit. De CDM-winst over 1989 bestond voor het grootste deel uit de werkzaamheden voor Cuba.

Omdat Cuba zoekende was naar een partner die via een joint-venture zou kunnen zorgen voor werkkapitaal voor de Cubaanse werf te Havana, leek dit een goede manier om de zeven miljoen veilig te stellen, lichtte Evertsz toe. Dat deviezenproblemen nog zouden toenemen door de val van het communisme en de ermee gepaard gaande slechtere economische situatie op Cuba, was op dat moment niet te voorzien.

De lening van zeven miljoen, aangevuld met een tweede lening van vier miljoen dollar, heeft een looptijd van drie jaar en een vrijstelling van een jaar, zodat Cuba over acht maanden begint met terugbetalen. Evertsz gaf desgevraagd ook een toelichting op het feit dat de zeven miljoen dollar op de Cubaanse rekening staat genoteerd als zeven miljoen pesos: de betalingen die in Cuba gedaan moeten worden, moeten nog altijd in pesos geschieden.

TOEKOMST

Relatief weinig tijd werd besteed aan de toekomst van de werf. Een privatiseringscommisie werkt daar aan, aldus Mendes, die daarover nog niet in details wilde treden. De interimfase zal 'zo kort mogelijk' moeten zijn. In die interimfase moeten twee dingen worden afgehandeld: het afrekenen met de werknemers en het zoeken naar een koper.

De werknemers zullen hun opzegtermijn krijgen, plus cessantia, terwijl zo veel mogelijk van de nog toekomende gelden in het pensioenfonds zullen worden gestort. Een en ander te betalen uit een door de overheid uit te schrijven obligatielening. Ook zullen de ontslagen werknemers via een sociaal-, een werkgelegenheids- en een her/om/bijscholingsplan worden begeleid.

Over een serieuze gegadigde voor de verkoop, bleef Mendes vaag. De Curaçaose poot heeft volgens hem wel degelijk verkoopwaarde, ook al zitten de roerende en onroerende goederen niet bij de koop inbegrepen. "Het dok heeft waarde door haar strategische ligging."

"De aandeelhouder moet nu pijnlijke beslissingen nemen. Geen politicus vindt dat leuk. Maar voor een betere toekomst is dat soms nodig," aldus Mendes over het besluit te privatiseren, terwijl diezelfde overheid nog maar tien jaar geleden besloot tot koop van de werf om arbeidsplaatsen te behouden. "Het is een moeilijk besluit, maar kan niet langer worden uitgesteld. Als we niets doen, is het resultaat erger, dan gaat de werf failliet en dan krijgt geen werknemer zijn geld."

Volgens Mendes moet er naar een nieuwe structuur worden gezocht, 'zodat we niet steeds in deze zaal over het dok moeten praten.'

Amerikaanse reisagenten komen kennismaken

■ *WILLEMSTAD - Dezer dagen was een afvaardiging van de reisorganisatie Dolphin Holiday uit Miami voor een oriëntatiebezoek op Curaçao. Doel van dit bezoek was om degenen die dagelijks bezig zijn met het verkopen van reisbiljetten en packages beter bekend te maken met de bestemming waar hun klanten naar toe gaan. In de loop van dit jaar zijn diverse van deze groepen al op het eiland geweest. Op de foto de heer Eugene Clements van het Curaçao Tourism Development Board met het gezelschap Amerikaanse reisagenten.*

Inleveren stukken bij OM aangehouden

Cadmu overweegt onderzoek management aan te vragen

WILLEMSTAD — In afwachting van de beslissing van de eilandsraad ziet de vakbond Cadmu er voorlopig vanaf haar 'voor het Dokmanagement belastende stukken' in te leveren bij het Openbare Ministerie. De bond weet zich geruggesteund door de oppositie en wacht met spanning op het oordeel van het parlement.

Cadmu-voorzitter Sluis maakte eerder bekend deze week naar het OM te zullen gaan met 'nieuw belastend materiaal'. Nu echter de oppositie in de eilandsraad gisteren tijdens een openbare vergadering een verzoek lanceerde om de CDM-cijfers te laten analyseren door de Algemene Rekenkamer, wil de bond voor dokwerkers eerst de beslissing van het parlement afwachten.

De eilandsraad kwam gisteren bijeen op verzoek van de partijen MAN, SI, FOL en Nos Patria. Samen bekleden zij negen van de 21 zetels in het parlement. De regeringspartijen PNP en DP hebben de meerderheid met 12 stemmen. Als het verzoek van de oppositie in stemming wordt gebracht, dan haalt een eventuele motie alleen een meerderheid als enkele DP'ers of NVP'ers voor een onpartijdig onderzoek stemmen.

Het vakbondsbestuur overweegt bij afstemming alsnog hogerop te zullen gaan. Men zal dan wellicht een 'management-audit' aanvragen. Nog niet bekend is hoe en wanneer dit moet gaan gebeuren.

De Cadmu acht de Effective Management Group verantwoordelijk voor het 'bijna-failliet' van de Dokmaatschappij. Men meent dat de EMG verantwoordelijk gesteld kan worden. Dat kan echter alleen eventueel aangetoond worden middels een onpartijdig onderzoek, nu gebleken is dat noch de aandeelhouders noch de Raad van Commissarissen vinden dat de EMG enige blaam treft.

President-commissaris Mendes de Gouveia acht de malaise van de internationale scheepsmarkt grotendeels verantwoordelijk voor de plotselinge crisis van de CDM. Een van de aandeelhouders, Juancho Evertsz, legt de schuld uitsluitend bij het personeel. De harde looneisen en stakingen zouden een verlammende werking hebben gehad op de scheepsreparatieactiviteit in de Curaçaose dokken.

Financiële overwegingen gaven doorslag

Eilandsraad hoorde via media over rif-optie aan Hazeleger

WILLEMSTAD — Het Bestuurscollege (BC) heeft de optie voor het rif-terrein aan de Hazeleger-groep gegeven, zonder dat de eilandsraad of het project management team voor toerisme daar iets vanaf wisten. Dat bleek uit de getuigenissen van eilandsraadsleden George Hueck (SI) en Benny Demei (MAN) en van hoofd van de dienst Economische Zaken (DEZ) Terry Hernandez.

Na de verklaring op vrijdagochtend van de project-manager van het Sonesta-hotel Freek de Vries, waren deze drie getuigen in de middag aan de beurt om aan rechter Goossens de waarheid te vertellen.

Hernandez, tevens commissaris van het Sonesta-hotel, vertelde dat in de raad van commissarissen altijd over de twee hotels, Sonesta en Ramada, werd gesproken als zijnde een enkel project.

Het project management team voor toerisme is nooit geconsulteerd over de plannen van Halabi, noch over die van de Hazeleger-groep. Dit team bestaat uit vertegenwoordigers van alle diensten en geeft adviezen over het opzetten van grote toeristische projecten. De leden van het team moesten in de krant lezen dat de optie voor het omstreden terrein op het rif naar de Hazeleger-groep was gegaan.

Ook de eilandsraadsleden waren voor hun informatie afhankelijk van de media. Zowel Hueck als Demei hadden zitting in de commissie van toerisme. Die werd begin dit jaar opgeroepen door gedeputeerde Page (Toerisme) om advies uit te brengen over de optieverlening. Page maakte de commissieleden duidelijk dat de Hazeleger-groep de voorkeur van het BC genoot, omdat zij geen financiële steun van het eiland nodig had. De Halabi-groep had wel steun nodig, al was dat via Korpodeko. De eilandsraadsleden wilden eerst met beide partijen praten, voordat zij een advies uitbrachten.

Hueck verklaarde dat de commissieleden niet over voldoende financiële informatie beschikten om een afgewogen oordeel te kunnen vellen. Hij bevestigde aan de rechter dat zij in dat opzicht geheel op Page moesten vertrouwen.

Het uiteindelijke advies luidde: geef de optie aan de Hazeleger-groep vanwege de financiële onafhankelijkheid. Omdat er echter al jaren met Halabi was gesproken over zijn project, meende de commissie echter dat het BC alle mogelijke moeite moest doen, om ook deze groep een stuk grond in de onmiddellijke nabijheid te beschikking te stellen.

Hueck wist nog te melden dat in de periode dat hij gedeputeerde was ('88-'91) zowel de gezaghebber als gedeputeerde Mendes de Gouveia tegen een tweede hotel op het rif waren. Gedeputeerde Metry zou voor zijn geweest.

Hij herinnerde zich duidelijk dat het BC in die tijd een beslissing had genomen om 21.5 miljoen dollar garantie voor de bouw van het Ramada-hotel te verlenen aan 'de nv die deze zaken behandelde'. Op de vraag van advocaat Derksen (eilandgebied) welke nv dat dan wel was, antwoordde hij: "Ik dacht de nv die met het Sonesta bezig was".

De brief van het BC van 28 december 1987, waarin over een optieverlening wordt gesproken (zie kader) kon hij zich niet herinneren. "Toen was ik geen gedeputeerde".

Demei herinnerde zich heel goed dat er rond 1986/87 een toezegging was gedaan aan Halabi voor het Ramada-hotel. Hij moest toegeven dat hij zich alleen maar herinnerde dat er tekeningen van beide hotels waren en dat iedereen het over de beide projecten als een geheel had.

Wel wist hij nog heel precies dat er in de eilandsraad gesproken werd over de beslissing om de twee projecten (Sonesta en Ramada) vlak achter elkaar te bouwen. De beslissing werd volgens Demei positief beoordeeld in de eilandsraad.

Aanleiding nog onduidelijk

Actie bij Sociale Zaken

WILLEMSTAD — Werknemers van de regio-afdeling van de dienst Sociale Zaken zijn gisterochtend in actie gegaan. De aanleiding voor de werkonderbreking is niet geheel duidelijk. De *Amigoe* kreeg twee geheel verschillende verklaringen voor de actie.

Gedeputeerde van Sociale Zaken Bentoera heeft begrepen dat de werknemers van de regio-afdeling problemen hadden met de instelling van een presentie-lijst. Er zou gisterochtend om 7:30 met de ambtenarenvakbond Abvo zijn vergaderd.

Een ingewijde vertelde echter dat de secretaresse van Keith Carlo, belast met de leiding van Sociale Zaken, zich 'met de zaken ging bemoeien'. Dat pikten de werknemers niet. Zij schreven een brief aan de leiding, die echter niet met hen wilde praten. Er zouden zelfs represaille-maatregelen zijn getroffen. Daarop is het personeel naar de Abvo gestapt en in staking gegaan.

De actie zou een uiting zijn van grote onvrede en spanning onder het personeel. De reorganisatie verloopt niet zoals de bevolking wordt voorgespiegeld, aldus de ingewijde.

Bentoera meent dat er net als bij de GGD - altijd weerstanden zijn bij een reorganisatie van dit formaat: "Daarom moeten we erg voorzichtig te werk gaan. Maar je moet wel doorgaan. Het duurt zeker nog een aantal jaren voordat Sociale Zaken een goedlopend bedrijf is".

Asfaltcentrale op Malpais

WILLEMSTAD — De Antillen nv heeft Malpais uitgekozen voor de bouw van de nieuwe asfaltcentrale.

Het complex met een grootte van 200 bij 300 meter komt te liggen tussen de snelweg, de radiozendmasten en de vuilnisbelt. Het asfaltbedrijf krijgt dezelfde afslag van de Weg naar de Westpunt als de vuilnisbelt nu heeft.

Dat is als er geen gegronde bezwaren van belanghebbenden zijn tegen de deze maand bij DROV ter inzage liggende aanvraag voor een bouwvergunning. Het plan dat uit 1990 stamt is door Kodela en DOW goedgekeurd in 1991.

Eind 1987 al sprake van optie

WILLEMSTAD — In een brief van 28 december 1987 schrijft het Bestuurscollege (BC) aan de Halabigroep dat de plannen van Halabi voor twee hotels op het rif 'passen in de visie van ons college om dit gebied te ontwikkelen tot een hoogwaardig recreatief en toeristisch oord'. Het BC schrijft voorts dat de *definitieve* optieverlening onder nader te bepalen voorwaarden plaatsvindt.

Minister Römer op bezoek bij minister Croes

ORANJESTAD — De Antilliaanse minister van Justitie Suzy Römer heeft een werkbezoek gebracht aan haar Arubaanse collega Rudy Croes ter voorbereiding van het tripartite-overleg dat in november aanstaande met de Nederlandse minister van Justitie mr. Hirsch Ballin zal plaatsvinden op koninkrijksniveau.

Een ambtenarencommissie begint met de voorbereiding van de stukken voor deze bijeenkomst, nadat deze door de Antilliaanse en Arubaanse minister zijn besproken. Hierbij zijn de uitgangspunten: hechtere samenwerking tussen de veiligheidsdiensten van het Koninkrijk en de bewaking van de kusten en de samenwerking tussen politie en koninklijke marine bij het bestrijden van de criminaliteit, die over de grenzen komen.

Voorts zal gesproken worden over de eisenverzwaring voor de naturalisatie en de rechtspositie van de rechters. Ook wordt gesproken over de samenwerking van de ministers van Justitie om behandeling van de Wetboek van Strafrecht-verordening te synchroniseren. Aan de Staten van Aruba en de Antillen wordt verzocht een commissie in te stellen ter bestudering van het Wetboek van Strafrecht om daarna met gelijke voorstellen in de Staten van beide landen te komen.

YMCA-avond Hyatt hotel

ORANJESTAD — De YMCA houdt op zaterdag 23 oktober haar jaarlijkse Century Club Dinner in The Ballroom van het Hyatt hotel.

Jaap Beaujon zal die avond spreken over 'A generation at risk'. Lou Pavlis is de ceremoniemeester. Zoals gewoonlijk zijn de kaartjes verkrijgbaar via de YMCA-leden en -vrijwilligers of via de telefoonnummers 23072 en 31301.

AGENDA

KANTOORUREN AMIGOE
[illegible]en van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; [illegible]rdag gesloten.

TELEFOON
[illegible]3.
[illegible] spoedgevallen na kantoortijd: 21639, [illegible]6 en 24508. Pageboy 127-0379.

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
[illegible]815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
1100 (centrale) en 11141 (informatie).

ALARMCENTRALE
115.

****

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag [illegible] vrijdag en kunnen iedere dag tussen [illegible]0-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag [illegible] 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag [illegible] (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

****

NACHTREGELING DOKTOREN
[illegible]rdag en zondag van 09.00-10.00/[illegible]0-18.00 uur)
[illegible]njestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki [illegible]ndert, Paradera en Sta. Cruz: dokter E. [illegible]é via Dr. Horacio Oduber Hospitaal [illegible] 24300) of via Alarmcentrum (115).
[illegible] Chiquito, Savaneta en San Nicolas: [illegible]ter C.E. Zaandam via Centro Medico [illegible] Nicolas (tel.: 48832) of via Alarmcentrum (115).

****

[illegible]TICA'S
[illegible]
[illegible] de brug:
[illegible], Caya Betico Croes 101 (Oranje[illegible]). Tel.: 21780.
[illegible]en de brug:
[illegible] Nicolas, B. v/d Veen Zeppenveldt[illegible] z/n. Tel.: 45712.

****

[illegible]OOR BRANDGEVALLEN, onge[illegible]en of een of ander ongeluk gelieve [illegible]rmcentrale (tel.: 115) op te bellen.

****

[illegible]NTRO MEDICO CARABOBO
[illegible]gelandstraat 7, tel.: 21777)
[illegible] wacht heeft dr. Lili G. Beke-Martinez, [illegible]: 24896.

****

[illegible]T GELE KRUIS ARUBA [illegible]GELINGENBUREAU
[illegible]ningstraat 22, tel.: 24444)
[illegible]gelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-[illegible]00 uur; maandag te Paradera (tel.: [illegible]543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San [illegible] (45906)/Noord (28425) [illegible] 08.00-[illegible]00 uur; woensdag: Santa Cruz (28268) [illegible] 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota [illegible]008), Oranjestad (23168), Savaneta [illegible]020) en Brazil (483[illegible]) van 08.00-11.00 [illegible].

****

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden [illegible] zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamhulp. [illegible] Bel 37[illegible]7.

****

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van [illegible]30-1[illegible]30 uur. [illegible] Irausquinplein 3 [illegible] achter de pastorie van Oranjestad).

****

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
[illegible]

****

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

****

[illegible]DA/PRIDE
[illegible] Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
[illegible]n van maandag tot en met vrijdag van [illegible]-16.00 uur voor inlichtingen omtrent [illegible] alcohol/drugsmisbruik.

****

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124.

****

[illegible]RENARTSEN
[illegible] Berendsen [illegible] T.J.M. [illegible], 21720. [illegible] spoedgevallen buiten kantooruren [illegible] 115.

****

[illegible]GECLUB ARUBA ARIBA
[illegible]
[illegible]dagavond om 19.30 uur speelavond. [illegible] tel.: 24[illegible]3.

****

[illegible]ARUBA
ZATERDAG: [illegible]

[illegible]

****

[illegible] geopend op elke [illegible] 12.00 uur en zondag [illegible]

Aangespannen door nachtclubs en casino's

Lange rechtszaak nieuwe sluitingsuren nachtleven

ORANJESTAD — Urenlang heeft rechter mr. J. Minnaar zich vrijdag bezig gehouden met de zaak die de casino's en nachtclubs hadden aangespannen tegen het Land Aruba in verband met de per 1 oktober 1993 afgekondigde nieuwe sluitingsuren voor het nachtleven op Aruba. Vrijdag 24 september wijst de rechter vonnis.

Voor de casino's traden op de advocaten mr. Roy Brown en mr. Hans Sjiem-Fat, de Vereniging van Nachtclubs mr. Arie Swaen, terwijl exminister van Justitie mr. Hendrik Croes het beleid van zijn broer minister van Justitie Rudy Croes verdedigde.

De advocaten van de casino's gaven een uiteenzetting over de geschiedenis van de casino's op Aruba en hun nauwe verband met de ontwikkeling van het toerisme. Na de wetgeving hierover onder de loep te hebben genomen, wees mr. Brown erop dat het besluit van minister Rudy Croes om de casino's op oudejaarsavond te sluiten geen enkele basis heeft en tegen het principe van goed bestuur ingaat.

Deze beslissing noemde Brown alleen maar om de controleurs een plezier te doen, dat zij oudejaarsavond thuis kunnen vieren. Geen enkele rekening hield minister Croes met het personeel van de casino's die op deze avond extra geld kunnen verdienen. Ook het besluit dat om vier uur in de ochtend de bedrijven gesloten moeten worden, noemde Brown een erg povere zaak, die ook weer personeel van die bedrijven benadeelt.

Mr. Hans Sjiem-Fat sloot zich bij dit verweer aan en nam het juridische gedeelte uitvoerig voor zijn rekening. Hij noemde het een kwalijke zaak dat de minister geen [illegible] zijn. Volgens hem zijn in deze zaak de algemene beginselen van behoorlijk bestuur ernstig in het geding. Hij noemde de beslissingen van minister Croes dan ook onrechtmatig.

Namens de nachtclubs wees mr. Arie Swaen op de verliezen die door de beslissingen van minister Croes worden geleden. Aan de hand van onderzoeken die Von Kaenel instelde in Club Visage bleek het verlies dat hier geleden wordt indien het besluit van de minister gehandhaafd blijft. Ook mr. Swaen wees op de principes van goed bestuur, die door minister Croes niet gerespecteerd werden.

Na een korte schorsing kwam in de middaguren mr. Hendrik Croes aan het woord die het regeringsbeleid in deze verdedigde. Tijdens een lange pleidooi weerlegde hij de beweringen van de advocaten van de tegenpartij. Wat het sluiten van de casino's betreft, wees Croes erop dat slechts drie casino's een vergunning hebben om dag en nacht open te blijven. De anderen hebben een dergelijke vergunning niet, in tegenstelling tot wat mr. Brown stelde.

Wat de nieuwe sluitingsuren betreft, wees mr. Croes erop dat er vele ernstige gevallen in de laatste jaren zijn, die een verandering van de sluitingsuren rechtvaardigen. Daarnaast zijn er vele argumenten om dit besluit te nemen, waarbij mr. Hendrik Croes erop wees dat sinds de jaren negentig gesignaleerd wordt dat de casino's de misdaad bevorderen en andere negatieven ontwikkelingen met zich meebrengen. Daarom moet er een goed reglement komen ten aanzien van de sluitingsuren.

KERKDIENSTEN
BRAZIL: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
DAKOTA: zat. 19.00 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
EMANUELKAPEL: zat.: 19.00 uur.
NOORD: zat.: 19.00 uur; zon.: 07.30 en 18.00 uur.
ORANJESTAD: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 10.00 en 19.00 uur.
PARADERA: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 en 17.30 uur.
POS CHIQUITO: zon.: 08.00 uur.
SAN NICOLAS: zon.: 08.30 en 18.30 uur.
SANTA CRUZ: zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAVANETA: zat.: 19.00 uur; zon.: 17.30 uur.
TANKI LEENDERT: zon.: 09.00 uur.

****

PROTESTANTSE KERKDIENSTEN
ORANJESTAD: 10.00 uur ds A. van den Doel (crèche en zondagsschool).
SEROE COLORADO: 08.30 uur ds A. van den Doel.
SAN NICOLAS: 09.00 uur ds. G.J. Dekker.
PIEDRA PLAT: 10.30 uur zondagsschool; 17.30 uur ds. G.J. Dekker.

****

KAPEL MARINIERSKAZERNE SAVANETA
08.30 uur kerkdienst.

Nieuwe bibliotheek Savaneta

■ *ORANJESTAD — Het Heilig Hart College kreeg haar eigen bibliotheek in tegenwoordigheid van bibliothecaresse Alice van Romondt, schoolhoofd Sita Dijkhoff-Maduro en minister Refunjol, die vele jaren hoofd van deze school was. Juffrouw Bets de Kort mocht de opening van de bibliotheek verrichten. Dit werd door de jeugd met instemming begroet.*

Zoektocht naar gevangene gaat onverminderd door

ORANJESTAD — Het zoeken naar de gevaarlijk ontvluchte gevangene José Manuel Gil-Arboleda wordt onverminderd voortgezet.

Toen het bericht binnen kwam dat hij in de buurt van het kerkhof van Paradera werd gezien, werd dit omsingeld en doorzocht door politie en vrijwilligers. 's Avonds kwam het bericht dat hij in de buurt van Rooi Afo werd gezien, waar eveneens een zoekactie werd ingezet. Tot op heden is Gil-Arboleda echter niet aangehouden. Stemmen gaan op om mariniers bij de zoekactie in te zetten.

Schooljeugd meldt zich vrijwillig

Vandaag grote schoonmaak van stranden en baaien

ORANJESTAD — Net zoals in veertig andere landen over de hele wereld, staat Aruba vandaag in het teken van de internationale schoonmaak van baaien en stranden door de schooljeugd, leerkrachten en [illegible] week vrijwillig [illegible]. Dit bi[illegible] Marine Conservation [illegible] onder leiding van het departement van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ontwikkeling en Milieu (VROM).

Aruba is voor deze actie verdeeld in negen zones, elk met een 'zone-captain' die tegelijkertijd de leiding geeft aan de schoonmaakwerkzaamheden. De verschillende soorten afval zullen door de leerlingen, die overigens geheel vrijwillig meedoen, op kaarten worden ingevuld. Op grond van deze inventarisatie kan onder meer de aard en de herkomst van het afval worden onderzocht.

De leerlingen zullen werken in groepjes, waarvan één leerling het type afval op de kaart noteert. Organisch materiaal en groot vuil, zoals drijfhout en drums, hoeven niet opgetild te worden maar moeten wel genoteerd worden. Ook aangespoelde vissen, vogels en andere beesten moeten vermeld worden evenals bekende bedrijfsnamen, logo's en landnamen op aangespoeld afval. De informatie op de kaarten wordt door het Center for Marine Conservation ingevoerd op computers.

De uitslag hiervan is een grote steun voor de landen die wat aan de milieuproblematiek willen doen. De rapporten die de CMC al sinds 1986 maakt, zijn al door vele politici, internationale organisaties en tijdens conferenties gebruikt als informatie en bewijsmateriaal tegen onder meer het dumpen van afval door schepen op zee.

Op Aruba zorgt het organiserend comité voor het transport van de leerlingen van en naar de scholen, frisdrank, handschoenen, de invulkaarten, vuilniszakken en, ook heel belangrijk, het ophalen van het vuil.

De bedoeling is dat deze [illegible] terugkerend evenement wordt en een aanzet [illegible] de [illegible] op Aruba. Het is belangrijk dat [illegible] gegeven worden verzameld om op langere termijn de ontwikkelingen op dit gebied te kunnen volgen. Schone baaien en stranden zijn immers zowel voor het leefmilieu als de economie, en dus het toerisme, van belang.

VROM-ambtenaren startten de schoonmaakactie vanmorgen om acht uur bij Mangel Halto, gevolgd door de leerlingen van Colegio San Hose, de Macuraima-school en Colegio Laura Wernet Paskel die naar Eagle Beach vertrokken. Te Arashi gingen scholieren van het St. Aloysius College en de St. Anna School om 9 uur aan de slag, gevolgd door de leerkrachten van de IPA, die de kust bij Urirama inventariseerden en schoonmaakten.

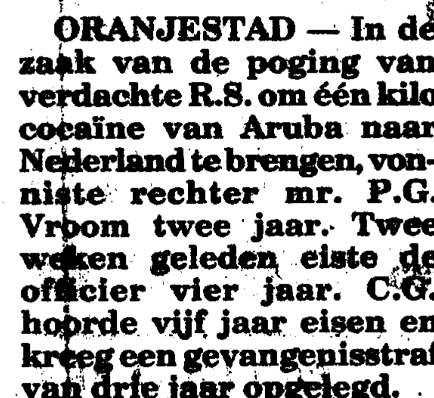
Tot het middaguur worden de Natuurlijke Brug, Boca Prins, Master, Baby Beach en Mangel Halto aangepakt door leerlingen van de volgende scholen: La Salle College, Colegio Arubano San Nicolas, Colegio Theresita, Graf von Zinzendorf School, Sint Michael School en Colegio Cristo Rey. Ambtenaren van directie VROM zijn de laatste schoonmakers: om 12 uur zijn zij bij Mangel Halto. Minister van Volksgezondheid en Publieke Werken, Martinus Flanegien, zal vandaag op de verschillende plaatsen aanwezig zijn.

Vijftien jaar voor doodslag

ORANJESTAD — In de zaak tegen verdachte A.F. (29) heeft Officier van Justitie mr. Hartjens de maximumstraf van vijftien jaar gevangenisstraf geëist wegens doodslag op de Jamaicaanse toeriste Dovalyn McLean (42).

De officier achtte moord niet bewezen en baseerde zijn eis dan ook op doodslag waarbij hij de maximumstraf eiste tegen de man die verdacht wordt de vrouw, waarvan het lijk op 26 maart bij het Ramada hotel aan het strand werd gevonden, om het leven te hebben gebracht.

Verdedigster mr. Fingal-Eduardo voerde aan dat justitie in deze zaak op onrechtmatige wijze aan het verkregen bewijs was gekomen. Rechter mr. H. van der [illegible] doet over twee weken uitspraak.

ORANJESTAD — In de zaak van de poging van verdachte R.S. om één kilo cocaïne van Aruba naar Nederland te brengen, vonniste rechter mr. P.G. Vroom twee jaar. Twee weken geleden eiste de officier vier jaar. C.G. hoorde vijf jaar eisen en kreeg een gevangenisstraf van drie jaar opgelegd.

R.S. werd uit Colombia gestuurd om te zien of de cocaïne vervoerd werd, terwijl de Arubaan C.G., woonachtig in Nederland, het transport zou regelen. R.K., die de cocaïne zou vervoeren, werd reeds eerder tot achttien maanden gevangenisstraf veroordeeld. Hij vertelde de rechter dat in deze zaak vier kilo was betrokken, maar dat hij slechts een kilo kreeg. Niemand weet waar de overige drie kilo's zijn gebleven.

---

100 Miljoen besparen koud kunstje voor OLA

ORANJESTAD — Glenbert Croes, leider van de Organisashon Liberal Arubiano (OLA), heeft een alternatief bezuinigingsplan opgesteld om de moeilijke financiële situatie van Aruba het hoofd te bieden. De overheid zou volgens dit OLA-plan op jaarbasis ruim 107 miljoen florin besparen.

De grootste besparing is die van 60 miljoen florin voor het overtollig personeel in overheidsdienst. Hierbij wordt nog niet eens rekening gehouden met de verkoop van volkswoningen en erfpachtterreinen, de reductie en het limiteren van pensioenen van ministers, Statenleden en ook ex-politici.

In de lange rij van mogelijke besparingen noemt de OLA-leider onder meer het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd van de ministers van 45 naar 60 jaar en van Statenleden van 50 naar 60 jaar. Voorts moet een einde worden gemaakt aan het onnodig huren van autos. Op de departementen mogen alleen gekwalificeerde en het benodigd aantal ambtenaren worden geplaatst. In de toekomst zouden geen buitenlandse experts meer aangetrokken moeten worden maar enkel lokale mensen. De belasting moet op tijd worden geïncasseerd, zodat de overheid deze op tijd ontvangt.

Na een degelijke studie moeten de erpachtterreinen en volkswoningen verkocht worden, zodat de bevolking van Aruba eigenaar wordt van zijn eigen terrein. Voorts moet Nederland overtuigd worden dat het reserveren van 20 miljoen dollar per jaar voor de garanties onredelijk is. Het volk draait hiervoor op, terwijl het hier niet schuldig aan is.

De verschillende aspecten van het OLA-bezuinigingsplan zijn: reductie van de ministersalarissen met 3500 florin per maand (bezuiniging van 336.000 florin), reductie salarissen Statenleden met 2000 florin per maand (504.000 florin), stoppen met onnodige onkosten zoals huren van auto's (totaal 2.700.000 florin), teveel personeel in overheidsdienst (60.150.000 florin), reserve garanties (36.000.000 florin) en lokale experts gebruiken (8.000.000 florin). Hierdoor denkt OLA op jaarbasis 107.690.000 florin te besparen.

Voorts is in een keer te besparen: de overbruggingstoelage voor Statenleden die 80 procent van het laatste salaris ontvangen (1.209.600 florin), verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van ministers (3.528.000 florin) en het verhogen van de pensioengerechtige leeftijd van Statenleden (3.528.000 florin).

Derde Heineken muziek festival

ORANJESTAD — Voor het derde achtereenvolgende jaar wordt op vrijdag 24 september vanaf 18 uur het Heineken muziekfestival op Plaza Betico Croes gehouden met een optreden van 'The New York band' en de verloting van een auto. De opbrengst komt ten goede aan liefdadige instellingen.

Uit een gesprek met Undina Harms van de Mercurius Trading-directie blijkt dat er ook dit jaar voor het festival opmerkelijk grote belangstelling bestaat. De komst van de bekende muziekgroep is daaraan niet vreemd. Vorig jaar traden de 'Chicas del Can' op en in het eerste jaar 'ERA' uit Curaçao.

Voorts wordt medewerking verleend door Robert [illegible] met zijn 'Sola Banda Show', '[illegible]ito y su Doble [illegible]', '[illegible]nte Kelly y los [illegible]', 'Claudius Philips y [illegible]' en het 'Super Orchestra [illegible]uasi'. Verder zijn er [illegible] stands waar de [illegible]mens versterkt kan worden. Om 23 uur vindt de trekking plaats van de loterij van de afgelopen weken gevoerde campagne door Mercurius Trading van een Toyota Corona.

***

Het Britse conglomeraat VICKERS, eigenaar van autofabrikant Rolls-Royce, heeft zijn halfjaarresultaat zien omslaan van verlies van 4,1 miljoen pond sterling in een winst van 8,3 miljoen pond (Nf 2,3 miljoen). Het concern, dat onder meer gevechtstanks en couveuses produceert, zegt dat de verbetering van het resultaat te danken is aan het bijna quitte draaien van Rolls-Royce, die de laatste twee jaar flink in het rood was komen te staan.

BLUE VILLAGE

Tel: 2978 78618
Cunucu Abao 37
Aruba

Binnenkort openen wij een appartementencomplex en daarvoor zoeken wij op korte termijn een spontane en verantwoordelijke

RECEPTIONISTE

met bij voorkeur ervaring en de Arubaanse nationaliteit. De kandidate dient Nederlands, Engels, Spaans en eventueel Duits te beheersen.

Daarnaast zoeken wij voor dit complex

2 DAMES

voor schoonmaakwerkzaamheden.

Geïnteresseerden kunnen zich persoonlijk melden bij Mevr. RAMOS tussen 9.00 a.m. en 2.00 p.m. of op tel. 78618.

TE KOOP

Nieuw afgebouwd WOONHUIS

2 slaapkamers, 2 badkamers, studeerkamer, voor- en achterporch
Ingebouwde kasten
Tuin met afrastering
Erfpachtsterrein 500 m²
Vraagprijs: Afl. 185.000,-
Info.: tel. 33812 (na 6.00 p.m.)

TE HUUR

Gemeubileerd 3slpk. woning. Onmiddellijk beschikbaar. Tel. 38777

hubo

RM "RESPETA MI"
Foundation Against Child Sexual Abuse
Stop abuso di mucha, un tarea di nos tur.

DANKZIJ deze sponsors werd de 10 mijlloop een succes

AMSTERDAM MANOR
APOLLINARIS
EVERREADY/ENERGIZER
TOYOTA
KLM

MARINIERSKAZERNE SAVANETA

PELICAN RESORT & CASINO

Pelican Resort & Casino is seeking

APPLICANTS FOR THE ACCOUNTING DEPARTMENT

Applicants must be in possession of minimum a MAVO or HAVO diploma and a certificate in Accounting as also experience in the field of Accounting and Accounts Receivable.

Applicants should apply in person on Tuesdays or Thursdays between the hours of 9.00 a.m. until 11.30 a.m. with your ID Card and/or passport along with one passport picture at the Personnel Department.

Please send resume to:
Pelican Resort & Casino
Att.: Mr. Calix Bary
P.O. Box # 431
St. Maarten Neth. Antilles

costa linda *beach resort*

Requires a:

FINANCIAL COMPTROLLER

Requirements: - Minimum 5 years experience in Hospitality industry
- Degree in Accounting, CPA or equivalent
- Thorough Computer knowledge
- Sound employee & guest relations
- Self initiative

Qualified persons are requested to direct their resume and letter of references to:
Attn. Juan Kock
P.O. Box 1345, Oranjestad
Fax: 36040 Tel: 38000

Other positions available: - Food & Beverage Secretary
- Maintenance Handyman
- Gardener
- Night Auditor

We offer: - Attractive salary
- Excellent Company Benefits
- Pleasant working environment
- Career growth opportunities

Other Sun Resorts: Aruba Beach Club, Casa del Mar Beach Resort, Playa Linda Beach Resort, Tierra del Sol.

ARUBA DAILY ENTERTAINMENT

CAFE *the plaza*

Janko dacht morgen aan stamppot-andijvie

Geopend:
Zondag tot en met donderdag 11.00 a.m. - 2.00 a.m.
Vrijdag en zaterdag 11.00 a.m. - 3.00 a.m.
L.G. Smith Blvd. - Seaport Market Place
Tel.: 38826

isostar
de snelle isotone dorstlesser.

Een sportdrank van Heineken.
Mercurius Trading Co.
(Handelsmaatschappij Mercurius n.v.)
Profiteer van onze grote campagne.

MOONLIGHT [illegible] **samenzang**

Kom zing of breng je instrument mee en zing samen met Raoul Castillo
Life music begint om 6.00 pm
TALK OF THE TOWN
L.G. Smith Blvd. tel. 23380

OPENBARE VERKOOP

Op vrijdag 8 oktober a.s. zal des namiddags om 14.00 uur ten overstaan van notaris mr. M.A. Eman of haar plaatsvervanger in de Monsieur Louis Room van Hotel Talk of the Town, L.G. Smith Boulevard 2 te Oranjestad, krachtens artikel 1203 van het Burgerlijk Wetboek van Aruba in het openbaar worden verkocht.

1. een perceel eigendomsterrein ter grootte van 1.379 m2 gelegen te Oranjestad, kadasraal bekend als eerste afdeling sectie E nummer 905, met de zich daarop bevindende betonstenen opstal van een kantoorgebouw met opslagruimte, plaatselijk bekend als J.G. Emanstraat 71;
2. het recht van erfpacht tot 1 september 1994 op een perceel domeingrond ter grootte van eenhonderd negen en vijftig vierkante meter (159 m2) gelegen te San Nicolas, kadastraal bekend als vierde afdeling sectie A nummer 167, met de daarop gebouwde opstal van een twee-verdiepingen pand plaatselijk bekend als Bernhard van der Veen Zeppenfeldstraat 99 en Lagoweg zonder nummer;
3. het recht van erfpacht tot 5 december 2034 op een perceel domeingrond gelegen te San Nicolaas, in het vierde distrikt van Aruba, als omschreven in meetbrief nummer 127 de dato [illegible] september negentienhonderd vier en zeventig, met de daarop gebouwde woning, plaatselijk bekend als Weg Seroe Blanco 5-B en 5-C.

De veilingvoorwaarden liggen vanaf 8 dagen voor de [illegible] ter inzage op het kantoor van notaris Eman [illegible]

Deze voorwaarden houden ondermeer in dat iedere bieder gehouden is terstond een bankgarantie of andere vorm van zekerheid te stellen tot zekerheid voor de nakoming van zijn bod en de bijkomende kosten.

Mr. M.A. Eman, Notaris
telefoon 45569

WAARSCHUWING

De Mariniersakazerne Savaneta maakt bekend dat op woensdag 22 september '93 en donderdag 23 september '93 van 11.00 uur tot 13.00 uur SCHIETOEFENINGEN worden gehouden [illegible]

ELEKTROMONTEUR
MTS/LTS
zoekt werk
Bellen tel.:
78608 (Aruba)

Bent u van plan een auto te kopen?

Kom dan eerst naar de
ABN AMRO Bank Aruba...
De juiste weg om aan uw auto te komen.

ABN AMRO Bank introduceert als eerste bank op Aruba een [illegible] om u te helpen uw auto te kopen.

ABN AMRO Bank is de enige [illegible] Wat u moet doen?
lokale bank waar...

... u de aankoop van uw auto kan laten financieren tegen gunstige voorwaarden
... u tot 5 jaar de tijd krijgt [illegible]
[illegible]

Kom persoonlijk langs bij het [illegible] van de ABN AMRO Bank [illegible] Customer [illegible]

Of bel ons even op 21515 [illegible] 241. Wij vullen [illegible] een aanvraag [illegible]

SETTING THE STANDARD IN BANKING
ABN AMRO Bank

ABN AMRO Bank is gevestigd in Oranjestad, Caya G.F. Betico Croes 89 en Port of Call Marketplace, San Nicolas, B. van der Veen Zeppenfeldstraat 38

KPMG Croes & Croes

1983 - 1993

Uitnodiging

Ter gelegenheid van haar 10-jarig jubileum nodigt KPMG Croes & Croes belangstellenden [illegible] uit voor een lezing door

Prof. A.W. Neisingh RE RA

Onderwerp: De [illegible] informatietechnologie op de beheersing van organisaties.

Plaats: [illegible] Beach Ball Room, Holiday Inn Aruba Beach Resort & Casino
Datum: [illegible] 22 september 1993
Aanvangstijd: [illegible] uur
Toegang: [illegible]

[illegible]
Na afloop [illegible] wordt een drankje aangeboden.

Prof. A.W. Neisingh RE RA is lid van de maatschap KPMG Klynveld EDP [illegible] aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij houdt zich onder meer [illegible] op en beveiliging van geautomatiseerde systemen [illegible] verleden tevens onderzoek ten behoeve van de Commissie [illegible] en Strafrecht [illegible] computerbeveiliging. Hij werkte voorts aan een [illegible] commentarium voor de bestrijding van computercriminaliteit.

Voor [illegible] kunt U bellen 32098.

KPMG Croes & Croes

Fiat Rijksministers voor rechter Behrens

ORANJESTAD — De Rijksministerraad is officieel [illegible] de benoeming van mr. H.M. Behrens tot lid van het gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba, met als standplaats Aruba.

De raad accepteerde op voorstel van minister Hirsch Ballin van Antilliaanse en Arubaanse zaken en Justitie de voordracht van koningin Beatrix. Een formaliteit aangezien Behrens reeds begin september op Aruba arriveerde.

Behrens (56) was van 1968 tot 1975 advocaat en procureur in Rotterdam. In 1975 werd hij rechter bij de rechtbank in Dordrecht. Van 1979 tot 1985 was Behrens op het Aruba van voor de status aparte lid van het Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen, waarna hij terugkeerde naar de rechtbank in Dordrecht.

Uitslagen Major League

NEW YORK — Toronto Blue Jays in de American league Oost Division en Atlanta Braves in de National league Westdivisie, behielden vrijdag hun voorsprong op de naaste concurrenten. Toronto staat drie partijen voor op New York Yankees, terwijl Atlanta vier wedstrijden voorsprong heeft op San Fransisco Giants.

In de American league werden de volgende uitslagen geregistreerd op vrijdag: Cleveland Indians-Detroit Tigers 3-1; New York Yankees-Boston Red Sox 5-4; Milwaukee Brewers-Baltimore Orioles 2-1; Toronto Blue Jays-Minnesota Twins 4-2; California Angels-Texas Rangers 2-1; Chicago White Sox-Oakland Athletics 8-4 en Kansas City Royals-Seattle Mariners 6-3.

De volgende resultaten werden er geboekt in de National league: Florida Marlins-Chicago Cubs 2-0; San Francisco Giants-Cincinnati Reds 13-0; Montreal Expos-Philadelphia Phillies 8-7; Atlanta Braves-New York Mets 2-1; Houston Astros-San Diego Padres 3-0; Pittsburg Pirates-St. Louis Cardinals 2-1 en Colorado Rocckies-Los Angeles Dodgers 2-3.

MINNEAPOLIS — *Toronto Blue Jays heeft opnieuw een wedstrijd gewonnen. Het slachtoffer was Minnesota Twins dat met 4-2 werd verslagen. Op de foto werper Pat Hentgen die de overwinning achter zijn naam noteerde. Toronto staat op de eerste plaats in de American league Oost-divisie.*

Baifa ontkent dreigement

Atlanta moet niet vrezen voor boycot door China

ATLANTA — In Peking ontkende Zhang Baifa, voorzitter van het comité dat het evenement in 2000 naar Peking wil halen, zaterdag dat boycot eerder te hebben gesuggereerd. "Het is uitgesloten dat China de Olympische Spelen van 1996 in Atlanta zal boycotten," ver[illegible] [illegible] toren van de Olympische Spelen, die in 1996 in Atlanta worden gehouden, verwachten van ook geen boycot van China.

"We willen dat iedereen naar de Verenigde Staten komt", verklaarde Billy Payne namens het organiserende comité. "We gaan ervan uit dat dit ook gebeurt. Daarbij hopen we op de deelname van China."

Volgens Payne zijn uitlatingen van officials uit China over een mogelijke boycot een gevolg van toenemende druk op het land. "Zoiets gebeurt nu eenmaal altijd kort voor de stemming." Het Internationaal Olympisch Comité (IOC) beslist donderdag waar de Olympische Spelen van 2000 worden gehouden. Naast Peking zijn Sydney, Manchester, Berlijn en Istanboel kandidaat.

He Zhenliang, vooraanstaand sportofficial in China en vice-president van het IOC, bevestigde de woorden van Payne. "Ik denk niet dat er sprake zal zijn van een boycot." Hij weigerde echter uit te sluiten dat Chinese atleten op eigen initiatief zouden weigeren naar Atlanta af te reizen.

Eerder had het Chinese Olympisch Comité van China aangedrongen op een boycot. Dit wegens de houding van het Amerikaanse parlement. In politieke kringen in Washington wordt China niet als een goede kandidaat gezien, [illegible] van de mensenrechten in het land.

Wat betreft het boycotdreigement van Baifa, zei deze official zaterdag echter onvolledig te zijn geciteerd. "Het verhaal ligt anders. Een Amerikaanse vriend heeft mij gezegd dat wij alle reden zouden hebben tot een boycot over te gaan. Mijn reactie daarop was dat daarvan geen sprake zal zijn. China blijft loyaal aan de Olympische gedachte."

De Chinese official voegde er aan toe er niet aan te twijfelen dat atleten uit het land volgend jaar bij de winterspelen in Lillehammer van de partij zullen zijn. "En in 1996 zullen wij in Atlanta zijn. Dat is zeker."

Geschil tussen Metgod en Van Hanegem bijgelegd

ROTTERDAM — Voorzitter Jorien van den Herik van Feyenoord heeft vrijdag het geschil tussen trainer Willem van Hanegem en John Metgod, in een gesprek met alle betrokkenen, uitgepraat. Het overleg werd door Van den Herik met technisch directeur Jansen, Van Hanegem, Metgod en diens adviseur Lagendijk. Na afloop meldde Feyenoord dat het conflict is bijgelegd.

De arbeidsverhouding tussen club en speler zal ongewijzigd worden voortgezet. Van Hanegem had op het gesprek aangedrongen naar aanleiding van uitspraken van Metgod in Voetbal International.

De 35-jarige verdediger, vorig seizoen aanvoerder van de kampioensploeg maar op de bank beland, zei daarin dat hij als jeugdige speler van AZ'67 van Van Hanegem te horen kreeg dat die hem ooit kapot zou maken. Van Hanegem kon zich die uitspraken niet herinneren en liet na de Europa-Cupwedstrijd tegen Akranes weten dat de basis voor samenwerking was weggeslagen en dat het bestuur zich maar over de affaire diende uit te spreken.

Dopingcontrole van Chinese atletes valt negatief uit

PEKING — Junxia Wang en Junxia Qu, die bij de zevende nationale spelen in Peking vier wereldrecords in de atletiek verbeterden, hebben de prestaties zonder de hulp van verboden middelen geleverd. Vrijdag maakte het staatspersbureau 'Xinhua' op gezag van Dai Wenzhong, de woordvoerder van het organisatiecomité, bekend dat de dopingcontroles negatief waren uitgevallen.

Tijdens de wedstrijden zijn 97 controles uitgevoerd. Volgens de reglementen van de Internationale Amateur Atletiek Federatie (IAAF) moet om een wereldrecord officieel erkend te krijgen een dopingcontrole worden uitgevoerd en de finishfoto worden overlegd.

Brazilië speelt met Romario in de voorhoede

RIO DE JANEIRO — Carlos Parreira, de Braziliaanse voetbalcoach, zal zondag in de beslissende kwalificatiewedstrijd voor het WK-Voetbal, een Spaanse voorhoede opstellen. In zijn voorlopige opstelling heeft hij Romario (Barcelona) en Bebeto (La Coruna) als spitsen aangewezen.

Het duel tussen Brazilië en Uruguay in het uitverkochte stadion van Marcana (102.000 toeschouwers) zal leiden tot de uitschakeling van een van de twee Zuidamerikaanse landen. Brazilië en Uruguay delen, met nog een [illegible] de plaats met Bolivia dat de kwalificatie-ronde afsluit met een uitwedstrijd bij het al lang uitgeschakelde Ecuador.

Op basis van het doelsaldo hebben Brazilië en Bolivia genoeg aan een gelijkspel. Uruguay moet winnen, een moeilijke opgave nu de Brazilianen in hun laatste wedstrijden tegen Bolivia (6-0) en Venezuela (4-0) tien keer hebben gescoord. Coach Carlos Parreira, die tot de laatste twee gewonnen wedstrijden de wind van voren had gekregen, heeft voor de sleutelwedstrijd de beschikking over alle buiten Brazilië spelende internationals.

VOETBAL / MÜNCHEN — Bayern München leent zijn Braziliaanse aanvaller Mazinho voor de rest van het seizoen uit aan SC Internacional Porte Alegre. Met die overeenkomst is een bedrag gemoeid van 225.000 gulden. Mazinho, in wie trainer Ribbeck het niet ziet zitten, telt [illegible] tot 30 juni 1995 bij in München.

Nederlaag aan bekerhouder zelf te wijten

Gemotiveerde Hajduk Split wijst Ajax in Slovenië met 1-0 terug

LJUBLJANA — Het Nederlandse voetbal heeft vrijdagavond op Europees niveau opnieuw prestige verloren. Ajax volgde in Slovenië het slechte voorbeeld van Feyenoord, PSV, FC Twente en Vitesse. Het afgeroomde Hajduk Split versloeg de tamme brigade van trainer Louis van Gaal met 1- 0. Voor Europese begrippen een redelijke uitslag in een uitwedstrijd, maar vooraf was in het Amsterdamse kamp duidelijk op meer gerekend.

Ajax had de nederlaag aan zichzelf te wijten. De Nederlandse bekerhouder begon niet optimaal geconcentreerd en gemotiveerd aan het eerste duel en kon na de rust niet meer omschakelen naar een hoger tempo.

Hajduk Split, dat in de afgelopen twee jaar een compleet elftal naar het buitenland zag vertrekken, speelde een uitgekookte wedstrijd. De Kroatische koploper hield de defensie goed gesloten en viel op de juiste momenten aan. Het snelle counter-voetbal kan over elf dagen in het Olympisch stadion waarschijnlijk nog beter worden uitgebuit.

GOEDE KEUZE

Hoewel pas afgelopen dinsdag zekerheid bestond over plaats en datum, was van een chaotische voorbereiding bij Ajax op het eerste duel geen sprake. De geïmproviseerde reis naar Slovenië verliep woensdag soepel en het golfhotel in de toeristische omgeving van Bled bleek een goede keuze. Met wandelingen langs het prachtige meer, befaamd om de gondels en de roeiwedstrijden, werd de vele vrije tijd gedood.

Van Gaal, die in het spelershotel opnieuw geen journalisten duldde, had eigenlijk slechts een klacht: Het trainingsveld van de plaatselijke voetbalclub verkeerde in een abominabele staat. Onwillekeurig werd de Noordhollandse coach, licht bijgelovig als hij is, herinnerd aan de Europese uitwedstrijd van vorig seizoen tegen Auxerre. Ook toen moest op een knollenveld worden geoefend, met een pijnlijke nederlaag (2-4) als resultaat.

Bij Hajduk Split werd aan de vooravond van de wedstrijd louter met respect over Ajax gesproken. Trainer Ivan Katalinic, oud-doelman van Hajduk en de nationale ploeg, gaf zijn team alleen winstkansen indien iedere speler een topprestatie zou leveren. Aanvoerder Ante Mise was redelijk hoopvol gestemd, omdat "je tegen een wereldploeg als Ajax eenvoudig niet slecht kunt spelen."

Katalinic, die een voorkeur heeft voor een systeem met drie aanvallers, had zijn opstelling aan de reputatie van Ajax aangepast. Hajduk opende met twee wijde spitsen (Mornar en Kozniku) en veel spelers achter de bal. Nummer tien Racunica, de schaduwspits, ving de inschuivende Van den Brom op. Frank de Boer was bij Ajax, dat in dezelfde opstelling aantrad als afgelopen zondag tegen Roda JC, door het gebrek aan aanvallers de vrije man in de laatste linie.

FRAAIE OMHALEN

De bedoelingen van Hajduk waren duidelijk. Het initiatief werd aan Ajax gegund, terwijl de 'thuisploeg' op de snelle uitbraak loerde. De Amsterdammers wisten zich geen raad met het vele balbezit. De combinaties liepen niet op het natte en gladde veld. Het tempo was laag en het balverlies groot. Slechts van Litmanen ging in de eerste helft dreiging uit. Met twee fraaie omhalen en een kopbal was de Fin dicht bij de openingstreffer.

Aan de andere kant hadden Kreek en Blind de nodige moeilijkheden tegen het behendige koppel Mornar/Kozniku. Beide Ajacieden maakten op de glibberige grasmat een onzekere indruk. Vooral Kreek, die van Van Gaal gezien zijn leeftijd en aanvallende kwaliteiten prefereert boven de ervaren Silooy, verloor veel persoonlijke duels.

Halverwege de teleurstellende eerste helft verrichtte de 22-jarige verdediger goed werk. Met zijn voet blokkeerde hij een doelgericht schot van Racunica. Eerder had doelman Van der Sar goed ingegrepen bij een verraderlijke schuiver van Andrijasevic.

Op slag van rust ging Kreek, die in de 27ste minuut de gele kaart kreeg voor een overtreding op Vladislavic, opnieuw in de fout. Na een verre en snelle ingooi liet hij Mornar ontsnappen. De achttienjarige Kroaat, in de belangstelling bij Barcelona en Marseille, tikte handig in: 1-0.

De tweede helft stond volledig in het teken van de Amsterdamse jacht op een herstel. Hajduk, met acht internationals in de gelederen, kwam onder zware druk en kon nauwelijks meer uitbreken. Het grote overwicht van Ajax leverde enkele kansjes op, maar Ronald de Boer en Litmanen wilden het veel te mooi doen.

Met Petterson als centrumspits voor de opnieuw falende De Boer, die in zijn tiende opeenvolgende wedstrijd niet scoorde, trachtte Van Gaal in de slotfase alsnog de gelijkmaker af te dwingen. De sterke doelman Mihacic liet zich echter niet verschalken. Ook Van Vossen, de vervanger van George, kon in de laatste minuten geen doelpunt forceren. Met een [illegible] schot op de lat van Andrijasevic bleef Ajax een grotere afgang bespaard.

In zevende partij WK-schaaktweekamp

Timman en Karpov sluiten de vrede na 21 zetten

AMSTERDAM — De vertrouwde omgeving van Amsterdam heeft Jan Timman niet kunnen inspireren tot grootse daden in de zevende partij van de schaaktweekamp om de FIDE-titel tegen Anatoli Karpov. De Nederlandse grootmeester, die [illegible] stand [illegible] vrijdag met de witte stukken niets. Op de 21ste zet werd tot remise besloten.

"Als de spelers niet spelen, kunnen de commentatoren niet commentariëren", schreef een journalist in 1946. Die opmerking was ook vrijdag van toepassing. De honderden toeschouwers in de vele ruimten van het nieuwe Amsterdamse raadhuis waren gekomen om Jan Timman hardhandig slag te zien leveren. Dat viel tegen.

Anatoli Karpov bediende zich opnieuw van de Caro-Kann-verdediging, een betrouwbare *ouverture* die al door de wereldkampioen van de jaren twintig Capablanca werd aanbevolen en met name door de eerste Nederlandse profschaker Davidson in praktijk werd gebracht. Pas op de zestiende zet kwam er enig leven in de brouwerij, toen Karpov besloot tot het ook weer niet zo verrassende ..., Pc5.

Timmans reactie was voorspelbaar, [illegible] vervolg. Zwart beefde nog steeds [illegible] de simpele dreiging Pg6, verder had ook de doorsnee schaker de partij wel tot de deling van het punt op de 21ste zet kunnen brengen.

Hoewel er dus nauwelijks iets te beleven viel, bleef de komst van de Rus Batoerinski vrijwel onopgemerkt. De charmante oude heer die jarenlang de baas was van de Russische schaakbond, is voor enkele dagen in Amsterdam neergestreken om de tweekamp bij te wonen. Batoerinski is een enorme supporter van Karpov en een even grote vijand van Kortsjnoi.

ZETTENVERLOOP

Ook de zevende wedstrijd van de FIDE-Tweekamp tussen de Nederlandse schaakgrootmeester Jan Timman en oud-wereldkampioen Anatoli Karpov werd in Arnhem afgewerkt. Het zettenverloop was er als volgt:

Timman (wit), Karpov (zwart)

1. e2-e4, c7-c6; 2. d2-d4, d7-d5: 3. Pb1-d2, d5xe4; 4. Pd2xe4, Pb8-d7; 5. Lf1-c4, Pg8-f6; 6. Pe4-g5, e7-e6; 7. Dd1-e2, Pd7-b6; 8. Lc4-d3, h7-h6; 9. Pg5-f3, c6-c5; 10. d4xc5, Lf8xc5; 11. Pf3-e5, Pb6-d7; 12. Pg1-f3, Dd8-c7; 13. Lc1-f4, Lc5-b4+; 14. Pf3-d2, Lb4xd2+; 15. Ke1xd2, 0-0; 16. Th1-d1, Pd7-c5; 17. Kd2-e1, Pf6-d5; 18. Lf4-g3, Pc5xd3+; 19. Td1xd3, b7-b5; 20. c2-c3, Dc7-b7; 21. Ta1-d1 en remise.

Van Gaal niet te spreken over gemiste kansen

LJUBLJANA — Louis van Gaal maakte Ajax na de nederlaag tegen Hajduk Split weinig verwijten. Alleen het missen van 'vele kansen' stoorde de gepikeerde coach in hoge mate . "We hadden hier met ten minste 3-1 moeten winnen", oordeelde de trainer uit Avenhorn. "Die gasten hebben slechts twee kansen gehad. Onvoorstelbaar."

De technisch directeur van Ajax vond Hajduk Spilt geen slechte ploeg. "Ik ben redelijk onder de indruk van de tegenstander gekomen. Hajduk beschikt over goede technische en taktische vaardigheden. Een nederlaag was echter onnodig. We hebben het verlies alleen aan onszelf te wijten."

Van Gaal verder: "Vooral in de tweede helft hadden we een paar keer moeten scoren. Na de rust hebben we hajduk stuk gespeeld. Dat we toch hebben verloren, zit me ontzettend dwars. Ik kan het niet begrijpen."

AGENDA

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
Zwembad:
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur; zaterdag van 14.00-17.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
Dammen:
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar en van 19.30-23.00 uur voor geïnteresseerden vanaf zestien jaar.
Schaakvereniging Janwé:
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

ZATERDAG

BASKETBAL
(Orbabu)
Sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou
poule 1
17.00 uur Saliña Thunder vs Jongbloed Clippers - baan 1.
poule 2
17.00 uur [illegible] vs Mariepompoen Boys - baan 2.
poule 1
18.00 uur Willemstad Warriors vs Montaña Mombasa - baan 1.
18.00 uur Janwé Spartacus vs Tera Kòrá Boys - baan 2.

ZONDAG

BASEBALL
(Federashon di Beisbòl di Kòrsou)
Jeugd
best-of-5
10.00 uur Royal Scorpions vs Pif Pif Sta. Rosa - Tio Daou Ballpark.
Veteranen
10.00 uur Groot Kwartier vs Viejas Glorias;
12.30 uur Veteranos Punda vs Yesterday;
15.00 uur Veteranos Otrobanda vs Amstel - Stadion Johnny Vrutaal te Pietermaai.

SOFTBAL
(Curaçaose Softball Bond)
dames
10.00 uur (B-klasse) Sanchuba vs Las Valientes;
12.00 uur (B-klasse) Cardenales vs Atlanta
14.00 uur (promotie/degradatie-serie) St. Joris Diorp vs Paradise;
16.00 uur (play-off AA-klasse) Pichingolo vs Blue Angels - Little League Ballpark te Suffisant.
(Slow Pitch)
Liga Amistad
10.00 uur Sala Bala Kore vs Veteranos;
12.00-16.00 uur start Caterpillar-toernooi -Cirilo Chirino Ballpark te Groot Kwartier.

VOLLEYBALL
(Federashon di Vòlibòl Kòrsou)
A-klasse
16.00 uur (dames) Sithoc vs Xaverianen;
16.00 uur (heren) Watakeli vs Red Devils;
17.00 uur (dames) Watakeli vs O.K.;
17.00 uur (heren) Cobra vs Wishi Tigers;
Hoogklasse
18.00 uur (dames) Xaverianen vs Hurricane;
18.00 uur (dames) Sta. Rosa Stars vs Green Socks - sportzaal Sentro Deportivo Kòrsou.

VOETBAL
(Sedbon toernooi 1993)
12.25 uur ABC vs Selikor;
13.35 uur SKS vs Douane;
14.30 uur Gevangenis vs Brandweer;
15.40 uur Kadaster vs Marinebasis Parera - Moh Repos-terrein.

* * * * *

VOETBAL / FRANKFURT — Andreas Möller gaat in beroep tegen de uitspraak van de rechter in Frankfurt, die hem heeft verplicht vier miljoen mark (4,5 miljoen gulden) te betalen aan zijn oude vereniging Eintracht. Het bedrag is een deel van de boeteclausule, opgenomen in het contract tussen de club en de duitse international, wanneer hij Eintracht voor het einde van de overeengekomen periode zou verlaten.

Hamburg opent Duits superstembusjaar

HAMBURG - De 1,24 miljoen kiezers in de Duitse stadstaat Hamburg bijten zondag het spits af in de verkiezingscarrousel die komend jaar door Duitsland trekt.

In het 'superverkiezingsjaar' worden in het land van kanselier Helmut Kohl niet minder dan negentien verkiezingen gehouden: Voor gemeenteraden, deelstaten, de bondsdag en het Europese parlement. De grote partijen SPD en CDU kunnen nauwelijks gerust zijn op de afloop van de verkiezingen in het sociaal-democratische bolwerk Hamburg. Thema's waar over de burgers [illegible] steeds meer ongerust [illegible] waar de politiek [illegible] lijks aan lijken [illegible] of willen doen, zijn de immigratie, krapte op de woningmarkt en criminaliteit.

BONAIRE AGENDA

POLITIE:	8000/
alarmnr.:	11
BRANDWEER:	8222/
alarmnr.:	11
TAXICENTRALE:	8845
HOSPITAAL:	8900/
fax	7446/
alarmnr.	14
BEJAARDENTEHUIS:	8350

****

OPENBARE BIBLIOTHEEK
Openingstijden voor het publiek:
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/ 14.00-20.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur.
Openingstijden voor lezers:
woensdag van 14.00-19.00 uur.

****

POSTSLUITING
maandag t/m vrijdag aangetekende stukken om 15.30 uur; gewone stukken om 16.30 uur.

****

SERVICE CLUBS
Lions: informatie H. van Bommel, tel.: 8896
Rotary: woensdag 12.00 uur - Restaurant Beefeater.

****

SLACHTHUIS LVV
(tel.: 4393)
open van maandag t/m vrijdag van 06.00-14.30 uur. In verband met planning van te voren aantal slachtdieren bij keurmeester melden.

****

DIERENARTS
(Kaya Lagoen 24-A, Antriol)
spreekuren maandag, woensdag en vrijdag van 13.30-14.30 uur; spreekuur te Rincon elke donderdag van 17.00-17.30 uur bij Hulpbestuurskantoor.
Voor **spoedgevallen** gelieve tel.: 4255 te bellen of fax 7655.

STICHTING DIERENASIEL BONAIRE
Bonaire Animal Shelter Foundation
(Lagunweg 26. Tel.: 4989)
openingstijden maandag t/m zaterdag van 08.00-12.00/15.00-17.00 uur.

****

LVV start weer met verkoop verse zaden

KRALENDIJK — De dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij (LVV) Bonaire heeft afgelopen week verse zaden verkregen uit de Verenigde Staten en is wederom gestart met de verkoop.

De zaden die verkrijgbaar zijn: 2 soorten van maïszaden speciaal voor veevoer: King 61 en Sorghum Alumum; twee soorten van de normale maïs voor zaal-meel-produktie en veevoer: Rikla, DK780; vier soorten 'buffelgras': T.4464, Llano, Nunbank en Biloela.

Alle verkrijgbare variëteiten zijn op plantage LVV getest en voldoen prima onder de lokale omstandigheden. Ook zijn er zaden van verschillende groenten- en fruitsoorten, die gedurende de regentijd op de kunuku's worden gezaaid, zoals patia, meloen en pampuna verkrijgbaar bij de dienst LVV-Bonaire.

De zaden worden verkocht van maandag tot en met vrijdag van 07.00-12.00 uur en van 13.00-16.00 uur.

■ *KRALENDIJK — In het afgelopen weekeinde bezocht een groep van eigenaren en managers van negen verschillende duikclubs Bonaire om kennis te maken met de mogelijkheden op duikgebied en de hotels op Bonaire. De reisaent voor duikers, die het meest produktief is voor Bonaire, is de Caribbean Dive Tours. De duiksport blijft voor Bonaire het meest belangrijke wat het eiland te bieden heeft, ook al spant de TCB zich in om Bonaire aantrekkelijk te maken op meer gebieden voor andere georiënteerde toeristen.*

Geheel rechts: TCB-gids Richard Faneyte, die altijd op de Flamingo luchthaven aanwezig is om dergelijke groepen welkom te heten en af te duwen.

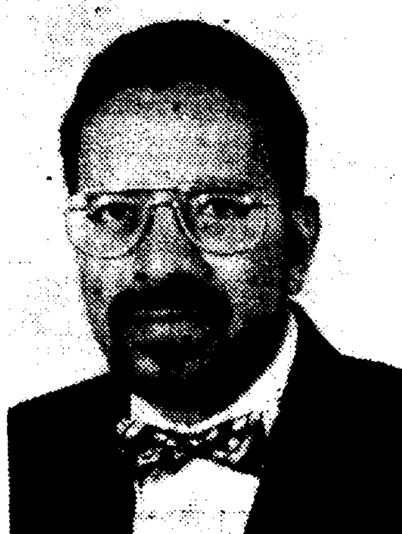

■ *KRALENDIJK — Een groep van negen reisagenten van Harlquin Travel uit Engeland bezochten van 12 tot 14 september Bonaire. Het is voor de eerste keer dat Bonaire bezoek ontvangt van reisagenten uit Engeland. Deze vertegenwoordiger van het reisagentschap heeft al verschillende contracten afgesloten met verscheidene hotels en zo ook reeds verschillende toeristen naar Bonaire gebracht.*

Het schijnt dat de Engelse toeristen steeds minder interesse tonen om de Engelstalige eilanden in het Caribisch gebied te bezoeken en dat geeft Bonaire de kans om deze toeristen aan te trekken. De komst van deze groep is vooral te danken aan het uitstekende werk van de Tourism Corporation Bonaire (TCB) en haar vertegenwoordiger in Europa, Lydia Haveman.

Op de foto de Engelse groep van negen reisagenten met Richard Faneyte, de gids van de TCB.

DP wil 'volk de juiste weg wijzen' bij referendum

WILLEMSTAD — In het radiopraatje van de DP van deze week gaat partijsecretaris Paul de Rooy in op de referendumvragen. Aan optie A (handhaven van het Antilliaanse staatsverband) maakt hij niet veel woorden vuil; dat is een novela zonder gelukkig einde. Alle aandacht gaat uit naar opties C (deelworden van Nederland) en optie D (onafhankelijkheid).

Volgens De Rooy bevalt Nederland het idee dat Curaçao deel zou kunnen worden van Nederland helemaal niet. En dat betekent dat wij ons in een positie van underdog manoeuvreren; niet bepaald een sterke onderhandelingspositie. Kiezen voor die optie betekent ook terugkeer naar de koloniale tijd van Johan van Walbeek en Peter Stuyvesant. "Dan geven wij onszelf een brevet van onvermogen," concludeert De Rooy.

En dat zou ontzettend beschamend zijn voor het hele Curaçaose volk. "Want als de overheid jarenlang miljoenen in ons onderwijs heeft gestopt en wij desondanks niet in taat zijn onze eigen capabele politieke leiders te produceren die de bevolking dienen, dan zullen wij nooit ons eigen land kunnen besturen," aldus de DP.

De Rooy wijst er op dat de DP jarenlang heeft duidelijk gemaakt dat wij gedisciplineerde mensen met moed moeten opleiden en wanneer we dat niet doen, dat Nederland dan zal doen met het argument dat wij er zelf niet toe in staat zijn. Gevolg is, dat we tweederangs burgers zullen worden, aldus De Rooy. "Net zoals voor 1954." Dan zullen alle belangrijke zaken door Nederland worden besloten. "Willen we dat?"

Optie D, de onafhankelijkheid, is een fase die nog niet aan de orde is, stelt de Rooy. Wel aan de orde is: hoe zo autonoom mogelijk te worden binnen Koninkrijksverband. Daarom is op 19 november maar een optie echt aan de orde volgens De Rooy: de autonomie. Het is belangrijk dat we daarvoor eensgezind kiezen, zo brengt de Rooy naar voren. "Want als we niet eensgezind zijn, verliezen we alles." Een verdeeld Curaçao zal de strijd met het grote Nederland niet kunnen aangaan. "Op 19 november moeten kiezen voor een vrij Curaçao dat zijn eigen bestemming zoekt. De DP zal voorop lopen om het volk de juiste weg te wijzen," besluit De Rooy.

Met Amigu di Tera de Ronde Klip op

WILLEMSTAD — Amigu di Tera beklimt op zondagochtend de berg Ronde Klip. Wie mee wil, moet zich om 7:30 uur aan de oostkant van de berg melden.

De klimpartij zal het nodige van het lichaam vergen. Amigu di Tera raadt mensen die last van hun knieën hebben dan ook af om deel te nemen. Ook kinderen onder de twaalf jaar kunnen zich beter niet aan deze beklimming wagen.

Max Elstak zal de klauteraars informatie geven over het ontstaan van de berg. Amigu di Tera belooft de doorzetters mooie vergezichten en typische vegetatie.

De wandeling duurt ongeveer anderhalf tot twee uur. Bij terugkomst aan de voet van de berg is er gelegenheid tot het kopen van een drankje. Een veldfles met water voor onderweg wordt echter wel aangeraden.

Aidsbegeleidster De Vries: vertrouwensrelatie met patiënt

"Het buddysysteem om aidspatiënten te begeleiden werkt niet op Curaçao"

WILLEMSTAD — Het heeft geen zin op Curaçao het zogeheten buddysysteem voor aidspatiënten te introduceren. Tot nog toe worden met het HIV-virus besmette mensen in veel gevallen opgevangen door de familie. "We moeten niet klakkeloos een methode uit Nederland introduceren", aldus zuster Monica Kapel, begeleidster van aidspatiënten op Curaçao.

In Nederland bestaan twee stichtingen die vrijwilligers opleiden tot aids*buddy*. Vooral in Amsterdam werkt dit systeem naar volle tevredenheid. Dat zei Patricia de Vries-Wursten deze week tijdens een voorlichtingsavond, georganiseerd door Odean, de verpleegkundigenorganisatie van de Antillen. De Vries is sinds 1988 verbonden aan het Academisch Medisch Centrum als psycho-sociaal begeleidster van de aidsafdeling. Op verzoek van zuster Kapel hield zij een lezing voor Curaçaose verpleegkundigen. Zij ging met name in op de opvang van aidspatiënten die hulpbehoevend worden.

Een aidspatiënt kan op verzoek de hulp van een van de stichtingen inroepen. Die stelt twee *buddy's* beschikbaar met het doel de patiënt te helpen in de terminale fase van de ziekte. Dat, met name in de hoofdstad, de hulp van vreemden nodig is, is volgens De Vries te verklaren vanuit de anonimiteit en het isolement van aidspatiënten. "Op aids rust nog steeds een groot taboe. Vaak zie je dat bijvoorbeeld homofiele patiënten nauwelijks nog contact onderhouden met familieleden. In Amsterdam is sprake van een hoogst individualistische sfeer, wat maakt dat een flink deel van de aidspatiënten een beroep doet op instanties om begeleid te worden."

Het isolement is volgens haar een van de meest opvallende kenmerken van de met het HIV-virus besmette mens. "Van de ene op de andere dag wil niemand meer het koffiekopje van de patiënt aanraken. Oma komt opeens niet meer langs, moeders worden gegeneerd en kinderen van een met aids besmette moeder of vader verliezen hun vriendjes."

Dat verhaal komt de Curaçaose verpleegkundigen bekend voor. Een van de vrouwen - er waren nauwelijks mannelijke verplegers aanwezig - vertelde dat een appel, die een aidspatiënt onaangeroerd had gelaten, dagenlang niet werd meegenomen door het personeel van de afdeling.

■*Zuster Monica Kapel, autoriteit op het gebied van aidsvoorlichting en aidscounselling.*

In het Sint Elisabeth Hospitaal liggen aidspatiënten verspreid over de afdeling 'interne mannen'. Een van de zalen telt meer dan twintig bedden. Dat biedt aan de patiënt nauwelijks de gelegenheid in vertrouwen te spreken met een verpleegkundige of met een arts. En daar heeft de patiënt juist behoefte aan, aldus De Vries. Al geruime tijd worden terminale patiënten verzorgd in het verpleegtehuis Bethesda, waar de verpleegkundigen intensief zijn voorbereid op de verzorging van aidspatiënten.

Dat lijkt in het Sehos nog niet het geval. Er leeft nog veel vrees onder de verpleegkundigen, zo bleek. Een blinde patiënt vertelde zuster Kapel dat de handen van een verpleegkundige altijd trilden tijdens een wasbeurt. "Er is maar een manier om ook aids te krijgen en dat is met de patiënt naar bed gaan." Het spreekt vanzelf dat iedereen zich houdt aan de hygiënische regels, aldus Kapel. Bij intieme behandeling van wonden, wanneer er bloed aan te pas komt moeten plastic handschoenen worden gedragen. Zoenen, de hand schudden, iemand strelen: dat is allemaal ongevaarlijk. "Je krijgt het niet van zweetcontact."

Het belang van een vertrouwensrelatie met een verpleegkundige, een maatschappelijk werkster of wie dan ook, is uitermate belangrijk vervolgt De Vries. "Een aidspatiënt verandert heel zichtbaar in de terminale fase. Met name het carposi-syndroom heeft huidafwijkingen tot gevolg. De patiënt wordt bovendien erg mager. Dat ziet iedereen en daar moet je over praten. Niet geforceerd, maar als de patiënt dat aangeeft."

OREN GESPITST

Zuster Kapel: "Als een arts aan het bed van een getrouwde patiënt vraagt of hij het wel eens met een man heeft gedaan, gaat deze natuurlijk niet 'ja' zeggen als er veertig oren gespitst meeluisteren. Later spreek ik met hem. Het kan dan uren duren, maar op een gegeven moment heb ik het vertrouwen gewonnen en vertelt hij over een feestje: wat gedronken en in een ontremde bui met een man gevreeën."

Het is magertjes gesteld met de aidsvoorlichting op Curaçao, zo werd vastgesteld. Het is voor het eerst dat zuster Kapel, een autoriteit op het gebied van de eilandelijke voorlichting, is uitgenodigd in het Sehos om voor te lichten. Aidsvoorlichting lijkt bepaald geen prioriteit te hebben bij de politici. "Je zal zien dat er wel opeens geld komt als een familielid van de heren politici met aids besmet raakt."

De voorlichtingskar wordt eigenlijk maar door twee mensen getrokken: zuster Kapel en zuster Clementina, de voorzitter van Odean. De laatste maakt een rondgang langs alle basisscholen waarbij het *buki di aids* wordt verstrekt.

Toch lijkt er enige vooruitgang geboekt. Deed zuster Kapel haar werk tot voor kort pro deo; sinds enige tijd wordt zij betaald voor halve dagen aids*counselling* en -voorlichting. "Door het gouvernement." Kapel: "Schroom dus niet langer en kom langs. Ik word ervoor betaald."

Parmalat op lokale markt

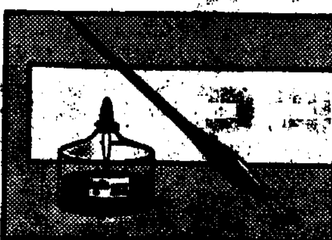
WILLEMSTAD — Het Italiaanse levensmiddelenconcern Parmalat is deze week geïntroduceerd op Curaçao. Onder de naam Parmalat en andere merken als Pais, Mister Day, Pomì en Santàl worden sappen, zuivelprodukten, tomaatprodukten, pasta's, biscuit, zoetwaren en dergelijke gepresenteerd in de winkels. Dit is door de lokale vertegenwoordigers bekendgemaakt.

PBO-begin maandag

WILLEMSTAD — De school voor praktisch beroepsonderwijs (PBO) verhuist momenteel naar de noodonderkomens Flamboyant-school te Montaña en Jan Ruimer. Volgens gedeputeerde van Onderwijs Peternella kunnen de lessen volgende week beginnen.

De leerlingen hebben sinds het begin van het schooljaar nog geen lessen kunnen volgen omdat het beloofde schoolgebouw niet klaar was. Sandra Losiabaar van de SI vindt het geen stijl dat de overheid via een leerplichtwet de kinderen dwingt naar school te gaan, maar niet voor alle leerlingen een gepast onderkomen beschikbaar heeft.

Het praktisch gedeelte van de lessen kan voorlopig nog niet op Montaña plaatsvinden. Dat gebeurt in eerste instantie op de Jan Ruimer school. Vervoer tussen beide scholen is geregeld, aldus de gedeputeerde.

INGEZONDEN

Voelspriet met angels

DITO ABBAD liet zich ooit eens blijmoedig ontvallen dat de polemiek vooruitlopend op de referendumvoorlichting het beste bewijs is dat het onderwerp kennelijk ook daadwerkelijk leeft bij de bevolking. Op zichzelf een intelligente opmerking, maar ik denk niet dat de huidige kakofonie precies is wat hij bedoelde.

Het begint er nu langzaam op te lijken dat we eigenlijk een referendum zouden moeten houden over het referendum. Dat worden dan bij elkaar vier fasen. Tel daarbij nog een referendum over de gebruikswijze van de uitslagen, en we zitten op zes fasen. Dat kan een leuke boel worden!

Er zijn al stemmen opgegaan om dit zelfs een jaar uit te stellen. Maar het kan ook andersom. We zouden ook de komende verkiezingen een jaar kunnen verschuiven. Ten slotte kennen we ook het fenomeen van vervroegde verkiezingen. Tussentijds kunnen we dan met z'n allen ons huiswerk misschien weer 's over doen. Ten slotte kan een enkel enkel jaartje uitstel nauwelijks meer schade opleveren dan we nu al beleven, want die zogenaamde 'wachtkamer-investeerders' zullen ook na de uitslag nog even op een houtje moeten bijten voor ze werkelijk weten waar ze aan toe zijn.

Uiteindelijk ligt de oplossing natuurlijk in een gecombineerd uitstel. Bij voorbeeld het referendum met een half jaar en de verkiezingen met een vol jaar. Uiteraard onder de voorwaarde dat we binnen die ademruimte met de voorlichting niet weer gaan wachten tot de laatste maand is aangebroken. En onder de voorwaarde dat de overige Koninkrijkspartners nog wel extra geduld kunnen betrachten. Op die manier hebben we in ieder geval alvast een verlammend onderdeel uit de discussies verwijderd.

RALPH PETERSEN
Curaçao

Lintje terug

WILLEMSTAD — De jaarlijkse lintjesregen van Koningin Beatrix valt, zoals bekend, ook op de Antillen. De ontvangers worden met hun orde persoonlijk gedecoreerd voor hun verdiensten voor de gemeenschap. Het lintje is geen [illegible] en moet dan ook worden teruggestuurd naar de Kanselarij bij overlijden van de gedecoreerde.

Deze bepaling is niet nieuw. Maar terwijl de families van de gedecoreerden in Nederland de versierselen keurig retourneren, blijken de families op de Antillen dat niet te doen. Premier Liberia-Peters heeft hierover een klacht ontvangen. In theorie kan een niet-gedecoreerd familielid ten onrechte [illegible] versierselen [illegible] en dat [illegible] de [illegible] teniet [illegible] overleden [illegible] ontvangers de versierselen terug te sturen naar de gouverneur (en op de andere eilanden naar de gezaghebber), die er voor zal zorgen dat deze bij de Kanselarij terechtkomen.

GOBIERNU DI KORSOU

Servisio pa Salú Públiko
Lechi Kontaminá

Hefe di Servisio pa Salú Públiko di Gobièrnu di Kòrsou ta partisipá ku:
En konekshon ku konfirmashon di instansianan Ulandes i e importadó lokal lo siguiente: ku Lechi na Puiru Instantáneo di marka FRISIAN FLAG INSTANT SKIMMED MILKPOWDER posiblemente kontaminá ku partíkula di alumínio a ser eksportá i poné riba merkado lokal.
Instansianan Ulandes di Salú ta subrayá publikashonnan despues di investigashon na Ulanda di e produkter di e lechi, ku riesgo pa salú ta kasi no eksistente. Sinembargo ta kita e produktonan ku posiblemente a ser kontaminá for di merkado.
Na Kòrsou Servisio Higiéniko ta [illegible] e proseso di investigashon pa sigurá [illegible]
ku fecha di produkshon 14 di aprel 1993 i fecha di ekspirashon 19 di aprel 1996 i kódigo DONMAA riba merkado. Resultado di e investigashon akí ta ku te awe no a haña e produkto akí den ningun establesimentu lokal. Konsumidónan ku ainda por tin e produkto ariba menshoná den nan poder, por fabor akudí ku e produkto na Servisio Higiéniko òf yama tel. 625800 eks. 168.

E Hefe menshoná,
[illegible]

Dept. R.P.

FINANCIEEL NIEUWS

Expiratie opties drukt koersen

AMSTERDAM - De handel op de Amsterdamse effectenbeurs stond vrijdag grotendeels in het teken van de expiratie van aandelenopties met de afloopmaand september. Daardoor werd de vriendelijke stemming in de ochtenduren grotendeels teniet gedaan. Echt hectisch was de handel volgens handelaren niet. Uiteindelijk eindigde de stemmingsindex 0,4 punt hoger op 124, terwijl de EOE-index 0,52 punt meepikte op 346,05.

De expiratie van september-opties ("rotatie") zorgde halverwege de middag wel voor snelle fluctuaties. De EOE-index stond in de ochtenduren nog twee punten hoger, maar zakte door aanbod vanaf het Rokin zelfs even door de grens van 345 punten.

Steun kwam er vanaf het rentefront. Bundesbankpresident Helmut Schlesinger liet vrijdag weten dat de inflatie in Duitsland blijft afnemen en de groei van de geldhoeveelheid hoopgevend is. Allemaal factoren die wijzen op een mogelijke verdere rentedaling. De beurs van Frankfurt liep daar alvast op vooruit. De dax-index steeg liefst 26,32 punten tot 1.881,99.

Ook het Damrak profiteerde daarvan. Zo was er veel vraag naar obligaties. De meest courante staatsleningen trokken zelfs twee à drie dubbeltjes aan. In totaal werd er vrijdag in Amsterdam voor f 2,8 miljard in effecten gehandeld, waarvan ruim f 1 miljard in aandelen.

Opmerkelijke mutanten bij de actieve waarden waren ING en Philips. Philips verbeterde zich zestig cent op f 34,90. Aan de vraag naar "flippen" lag een koopadvies ten grondslag van de Britse effectenbank Barclays, die een koers van f 50 voor Philips op termijn realistisch acht. ING voegde f 1,30 toe op f 74.

Bij de overige internationals was de stemming verdeeld. Unilever bracht het er f 1,90 beter vanaf op f 196,50, Akzo negen dubbeltjes op f 171,50. Daarentegen moesten KLM en Koninklijke Olie een veer laten, respectievelijk twee kwartjes op f 35,50 en f 1,30 op f 178,40. Procentueel gezien de grootste stijger was Hoogovens, die f 1,20 aandikte op f 45,20. Het staal- en aluminiumfonds maakte vrijdag bekend een order te hebben ontvangen van f 170 miljoen.

Elders in de markt wist Frans Maas het verlies te beperken tot f 1,40 op f 39,60. 's Ochtends werd nog even aan de f 37,50 geroken in reactie op de gepresenteerde winstdaling in de eerste helft van het jaar. Wyers, dat blijft verliezen, kalfde f 1,40 af op f 19,30. Verder kwam het aandeel Heijmans voor het eerst in de notering. De nieuwkomer werd ontvangen op f 40,40 en sloot op f 40,20. De introductieprijs bedroeg f 40.

Op de optiebeurs stond de handel geheel in het teken van de expiraties. Toch bleef de totaalomzet met 53.000 contracten bescheiden.

Frankrijk begint maandag met privatisering BNP

PARIJS - De regering in Frankrijk begint maandag met het enorme privatiseringsprogramma dat uiteindelijk bijna tweehonderd miljard gulden moet opleveren. De Banque Nationale de Paris (BNP) is het eerst aan de beurt. Het overgrote deel van de aangeboden aandelen BNP moet voor 20 december zijn verkocht, zo heeft het ministerie van Economische Zaken vrijdag laten weten.

De regering verwacht uit de verkoop van BNP zo'n 23 à 30 miljard frank (f 8 à 10 miljard) te ontvangen. Daarmee is Parijs dan al aardig op weg om de doelstelling van 40 miljard frank (f 13,3 miljard) te halen die de verkoop van staatsbelangen dit jaar moet opleveren.

Na BNP volgen deze herfst het chemie- en farmacieconcern Rhone-Poulenc en de oliemaatschappij Elf Aquitaine. Ook autofabrikant Renault-Volvo, Air France en een aantal banken en verzekeringsmaatschappijen komen in de etalage te liggen.

Wall street omlaag

NEW YORK - Wall Street is vrijdag lager gesloten. De Dow Jones-index van de dertig belangrijkste fondsen eindigde op 3.613,25 punten met een verlies van 17,6 punten. Er was veel aanbod van de kant van de optie- en termijnhandel in verband met het aflopen van drie soorten termijncontracten voor september. Op dit eens in het kwartaal voorkomende 'triple witching hour' bedroeg de omzet een flinke 367 miljoen aandelen. Het aantal stijgers en dalers hield elkaar in evenwicht.

De drie vrijdag gelijktijdig aflopende contracten waren deaandelen-indexfutures, aandelen-indexopties en opties op aandelen. Handelaren hadden het uit deze hoek komende volumineuze aanbod - vooral in de ochtenduren - niet verwacht. Ook de obligatiemarkt drukte met aanvankelijk lagere koersen de stemming op de aandelenmarkt. De Dow stond in de loop van de dag op een verlies van 29 punten. Het later volgende herstel van de obligatiekoersen werd door de aandelenhandel genegeerd.

Het aandeel Eastman Kodak noteerde in de loop van de middag 1,5 dollar lager op 60,25 dollar. De koers reageerde op een neerwaartse bijstelling door analisten van de winstprognoses voor het concern over het derde kwartaal. Ook Dow-aandelen als Westinghouse en General Motors verloren terrein.

De Amerikaanse dollar wist zich vrijdag omhoog te werken. Tegen het einde van de handel stond de valuta op f 1,8125 tegen 1,7990 op donderdag. In Amsterdam sloot de dollar vrijdagmiddag op f 1,8080.

■ *MONTEVIDEO — Peter Sutherland, directeur van de GATT, tijdens een persconferentie in Montevideo. Sutherland sprak de hoop uit dat de Uruguay-ronden van de wereldhandelsbesprekingen in december kunnen worden afgesloten. Sutherland voerde in de hoofdstad van Uruguay overleg met vertegenwoordigers van de Rio Groep.*

EG-commissie hamert op belang van GATT-akkoord

BRUSSEL/WASHINGTON - De Europese Commissie heeft vrijdag in niet mis te verstane bewoordingen aangedrongen op het sluiten van een GATT-handelsakkoord. Geen van de deelnemers kan het zich veroorloven om de internationale politieke verantwoordelijkheid te nemen voor mislukking van de besprekingen, die in 1986 begonnen.

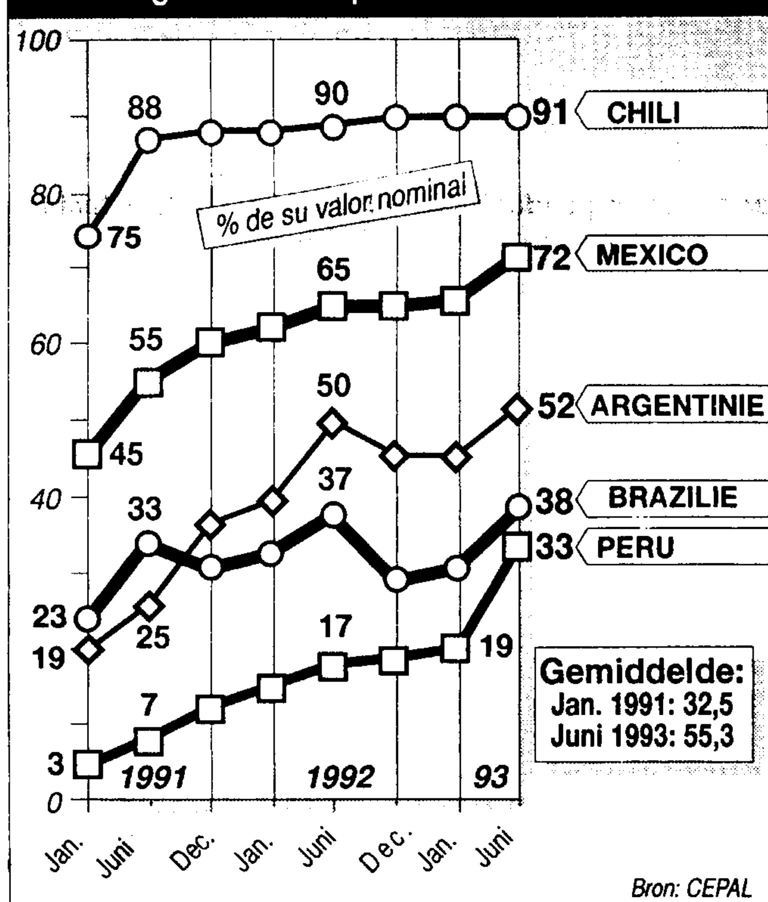
Dit stelt de commissie in een werkdocument dat is opgesteld voor de extra ministerraad van komende maandag. Deze 'jumboraad' is door België, als EG-voorzitter, bijeengeroepen op verzoek van Frankrijk. Parijs dreigt het vorig jaar met de Amerikanen gesloten landbouwakkoord te torpederen als de elf partners zich niet scharen achter de Franse bezwaren tegen deze overeenkomst.

In de ogen van de Franse regering gaat dit 'Blair House-akkoord' verder dan het vorig jaar grondig hervormde Europese Landbouwbeleid (GLB). Volgens de commissie heeft Parijs echter geen poot om op te staan, zo blijkt uit antwoorden op veertien kritische vragen van Frankrijk over de verenigbaarheid van het akkoord met het nieuwe GLB.

Een Franse regeringsfunctionaris hield vrijdag vol dat de commissie in haar antwoorden toegeeft dat zij haar boekje te buiten is gegaan in de onderhandelingen met de Amerikanen. In de tekst staat dat 'Blair House' verder gaat dan de instructies die de commissie eind 1990 kreeg. De commissie claimt echter dat het akkoord niet afwijkt van het mandaat dat december 1991 door de twaalf is opgesteld.

Ook de Amerikaanse president heeft vrijdag in Washington nog eens beklemtoond dat de Europese Gemeenschap aan het akkoord moet blijven vasthouden. "De EG moet niet toelaten dat dit moeilijk bevochten onderhandelingsresultaat wordt opengebroken." Clinton zei dit tijdens een gezamenlijke persconferentie met de Italiaanse premier, Carlo Ciampi.

Volgens Nederlandse diplomaten in Brussel staat Frankrijk helemaal alleen met zijn eis om 'Blair House' open te breken. Het risico van zo'n herhalingsoefening is dat "de Amerikanen een prijs zullen vragen". Bovendien dreigt de datum van 15 december, de jongste termijn die met name onder Amerikaanse druk is vastgesteld om principeafspraken voor een GATT-akkoord te maken, dan niet te worden gehaald. "Naarmate de onzekerheid op landbouwgebied voortduurt zullen de andere GATT-partners achterover gaan leunen. Dat kost tijd", aldus een diplomaat.

De buitenlandse schuldenlast van Latijns Amerika, en dan in speciaal die van Peru en Argentinie, is de afgelopen twee jaar aanzienlijk toegenomen, Zo blijkt uit de gegevens van de Economische commiissie van VN voor Latijns Amerika en het Caribisch gebied (CEPAL).

Dollar licht omhoog

AMSTERDAM - De Amerikaanse dollar is vrijdag iets in koers gestegen. De valuta verliet in Amsterdam de markt op f 1,8080 tegen f 1,8055 de voorgaande dag. Op de financiële markten wordt toenemend rekening gehouden met een verdere renteverlaging in Duitsland. Uitlatingen van functionarissen bij de Duitse Centrale Bank geven hiertoe alle aanleiding.

De geldontwaarding in Duitsland beweegt zich in de goede richting, zo verklaarde de binnenkort vertrekkende Centrale-Bankpresident Helmut Schlesinger. Bovendien is de geldgroei in Duitsland onder controle, zo zei hij donderdag. Vorige week donderdag verlaagde de Bundesbank haar belangrijkste rentetarieven met een half procent.

Binnen het EMS was het vrijdag zeer rustig. De Franse frank zakte een fractie in koers en sloot op f 32,160 per honderd tegen f 32,172 op donderdag. Het pond sterling ging in Amsterdam het weekeinde in op f 2,7620 tegen f 2,7665 de voorgaande dag. De Belgische frank eindigde op f 5,253 per honderd, eveneens een fractie lager dan de f 5,266 van de vorige dag.

DAIMLER-BENZ, het grootste industriele conglomeraat van Duitsland, wil zijn omzet in Rusland de komende twee jaar verhogen van 500 miljoen tot Nf 1 miljard mark. Momenteel verkoopt het bedrijf voornamelijk auto's (Mercedes) in Rusland. Ook voor andere activiteiten van Daimler, variërend van de bouw van treinen tot ruimtevaart, ziet topman Edzard Reuter in het land goede kansen.

***

DEUTSCHE AIRBUS wil tot 1995 iedere achtste arbeidsplaats schrappen. Daarmee moeten over de negen vestigingen van DA in Duitsland 2800 van de in totaal 22.000 arbeidsplaatsen verdwijnen. DA is een werkmaatschappij van DASA, de meerderheidsaandeelhouder van Fokker, en is betrokken bij de bouw van Airbus-straalvliegtuigen. DA reageert met het verdwijnen van arbeidsplaatsen op de teruglopende verkopen van Airbus-toestellen. Vorig jaar was DA betrokken bij de bouw van 157 straalvliegtuigen, maar dit jaar zal dat nog maar bij 150 toestellen het geval zijn. Tot nu toe werd uitgegaan van een vermindering met 1000 arbeidsplaatsen tot 1994.

Crisiszitting Frans kabinet na ontslagen

PARIJS - De Franse regering onder leiding van premier Edouard Balladur komt maandag in een crisiszitting bijeen om te praten over de aangekondigde massa-ontslagen in de Franse staatsindustrie, zo is vrijdag bekendgemaakt. Balladur reageert daarmee op saneringsplannen die woensdag door verschillende staatsbedrijven bekend werden gemaakt. Op een dag werden meer dan 13.000 banen geschrapt.

Het nieuws veroorzaakte veel onrust in Frankrijk. De vakbonden eisen een ontslagverbod van zes maanden bij de staatssector. De werkloosheid bereikte onlangs een recordhoogte. Het land verkeert in een diepe recessie.

Balladur zal maandag vergaderen met de ministers van Transport, Defensie, Economie, Industrie, Post, Werkgelegenheid en Begroting. Zij spreken dan onder meer over de reorganisaties bij de zwaar verlieslijdende Air France en computerfabrikant Bull.

Door de ontslaggolf van afgelopen woensdag lijkt Balladur bereid meer geld in de staatsbedrijven te steken. Volgens het gezaghebbende dagblad *Le Monde* zouden Bull, Air France en wapenfabrikant Aerospatiale kunnen rekenen op een kapitaalinjectie van omgerekend f 4,8 miljard. Bull en Air France behoren tot het groepje van 21 staatsbedrijven, die op termijn geprivatiseerd moeten worden.

***

Het Britse veilinghuis CHRISTIE'S heeft in de eerste zes maanden van dit jaar de winst voor belasting zien stijgen van 2,11 miljoen pond (Nf 5,84 miljoen) in dezelfde periode vorig jaar tot 7,06 miljoen pond (Nf 19,5 miljoen). Een groot deel van de stijging is het gevolg van valuta-ontwikkelingen. De omzet nam met 14 procent toe tot 329 miljoen pond (Nf 911 miljoen), maar zonder het effect van de valuta-ontwikkeling blijft nog maar een stijging over van vier procent.

MENSEN

Modebeeld of niet?

Keert de hoed echt terug in het modebeeld of wordt hij alleen gedragen bij speciale gebeurtenissen. Jonge ontwerpers geloven in ieder geval nog in de hoed als onmisbare accessoire. Hoewel de tijd dat het een onafscheidelijk onderdeel van de mode vormde voorbij lijkt, zijn er elk jaar weer nieuwe enthousiaste ontwerpers die zich op het hoofddeksel storten. Reden voor een expositie in Rotterdam onder de naam Multiple Choices. De opdracht aan 25 hoedenontwerpers luidde: een hoed vervaardigen die op twee manieren kan worden gedragen. Een van de deelneemsters is Harriet van Oordt. Zij ontwierp de creatie die afgebeeld staat op de foto.

Onschuldige grijns

■ *Gedaagde Damian Williams lachte toen hij donderdag zijn tanden moes' tonen aan de jury tijdens zijn getuigenis in de Reginald Denny strafzaak. Williams liet zijn tanden zien nadat zijn advocaat Edi Faal hem dat gevraagd had om te illustreren dat hij geen spleet tussen zijn tanden heeft. Dat was wel het geval bij de door de aanklager als Williams aangeduide persoon op de foto van de rellen.*

Verlangen naar Nederland

Uit een enquete onder ex-Nederlanders in Australië bleek dat daar 4000 mensen het verlangen hebben hun **Nederlanderschap terug** te krijgen. Dat kan misschien binnenkort. Ex-Nederlanders die na hun emigratie hun Nederlanderschap hebben verloren, kunnen dat terugkrijgen.

Voor inwoners van de voormalige Nederlandse koloniën Suriname en Indonesië geldt de eis van een jaar legaal verblijf in Nederland om zich er te mogen vestigen.

Het wetsvoorstel ligt er nu om oudere emigranten in de traditionele emigratielanden Australië, Nieuw-Zeeland en Canada hun Nederlanderschap terug te geven. Ook uit Zuid-Afrika komen volgens justitie vragen van voormalige Nederlanders om hun oude nationaliteit terug te krijgen.

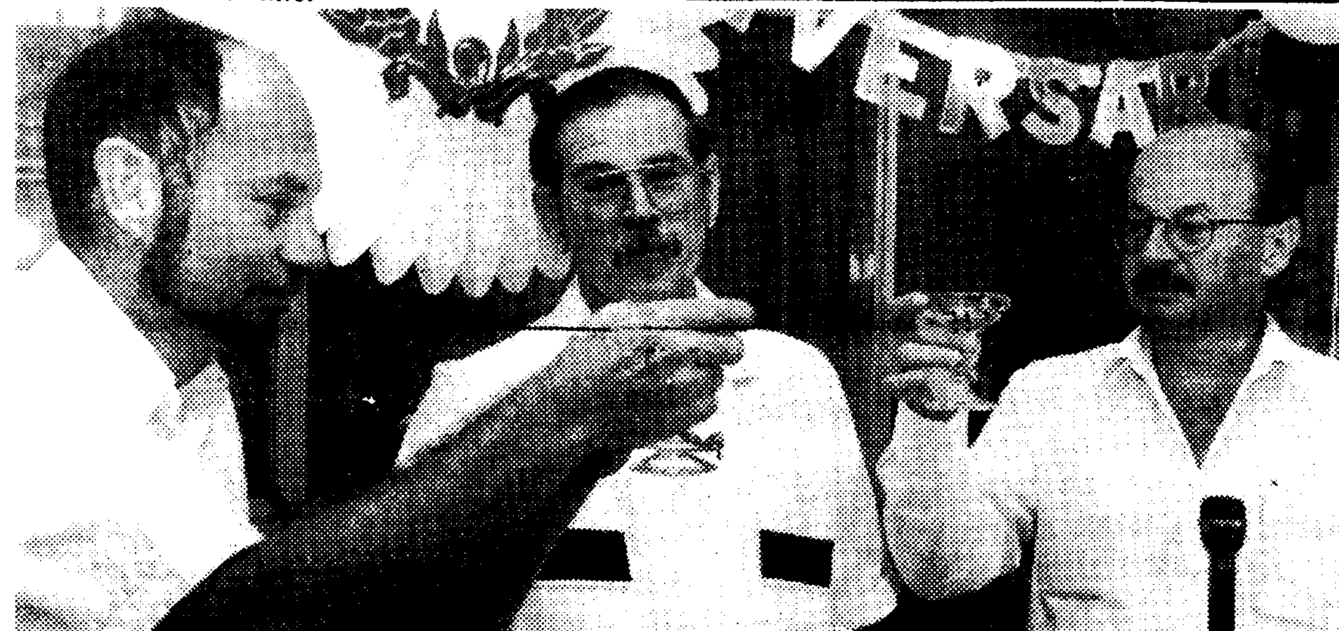
Nalatig?

Ehud O'Brien, een 49-jarige Jamaicaan, is nooit veroordeeld of zelfs maar voorgeleid aan de rechter. Toch bracht hij **24 jaar** door in de gevangenis. Een vergissinkje!

O'Brien gaf zich in augustus 1969 aan bij de politie, omdat hij ervan werd verdacht een man in de hoofdstad Kingston doodgestoken te hebben. De artsen ontdekten bij hem echter chronische schizofrenie en verklaarden hem ongeschiktom voor de rechter te verschijnen.

Geesteszieken moeten volgens de richtlijnen binnen 48 uur naar een inrichting worden gezonden. Maar het dossier verdween in de ambtelijke molen en O'Brien belandde voor 24 jaar achter de tralies. De Jamaicaanse overheid heeft schuld bekend. In een onlangs gepubliceerde studie meldde zij dat de gevangenisautoriteiten voorheen inderdaad 'nalatig' zijn geweest in het vrijlaten van geesteszieke gedetineerden.

■ *Donny Curiel is Wimco veertig jaar trouw. Gisteren werd daar even bij stilgestaan door onder meer Randy (links) en Tony Henriquez (rechts) die met het middelpunt van de foto en de belangstelling het glas hieven op het jubileum. Het concern dat elektronica en huishoudelijke apparaten verkoopt schonk Curiel een tv-de-luxe.*

Nieuwe pr-man

Wimbert E.D.Hato is een nieuwe naam bij de Sociale Verzekeringsbank. Hij is vanaf september de publicrelations man van de SVB.

Liefdeslikeur

Of **bruidsparen** het nodig hebben is niet bekend, maar voor pasgetrouwenden is een speciale likeur ontwikkeld. Lune de Miel heet het drankje. Vertaald: huwelijksreis. Het is een likeur gemaakt van gerijpte rum en een orchideebloemen die groeien op een tropisch eiland vlakbij Madagascar en Mauritius in de Indische Oceaan. De smaak van de likeur wordt bepaald door de witte vanillebloem, een tropische klimorchidee. De fles waarin het verkocht wordt is gedeeltelijk van matglas om de indruk van een bruidssluier te wekken. De fles draagt 22-karaat gouden letters en in de verpakking zit een 0,8 karaat halfedelsteen (Amethyststeen). Deze zou geluk moeten brengen.

Schubert als afschrikmiddel

Handelaren in Portland (Maine) proberen een **nieuwe tactiek** uit tegen rondhangende jongeren: Schubert. Grand Duo in C van de negentiende eeuwse componist schalt uit twee luidsprekers boven het Monument Square in een poging de jongeren af te schrikken. "We ontdekten dat overal in het land waar zich problemen voordoen met jeugd die zich groepeert, klassieke muziek iets is waar ze niet van houden", zegt Spencer Jones, een lid van een regionale middenstandsgroep. "Dus vertrekken ze, zo simpel is dat".

Koninklijke onderscheiding

■ *Huub Bongers werd woensdag 15 september onder scheiden als officier in de orde van Oranje-Nassau. Bongers kreeg de koninklijke onderscheiding vanwege het feit dat hij vijf decennia werkzaam is geweest in het onderwijs, waarvan vier op Curaçao. Jarenlang stond hij voor de klas als wiskundeleraar en daarnaast bekleedde hij leidinggevende functies op scholen. De onderscheiding werd hem overhandigd door de gouverneur van de Nederlandse Antillen mr.J.M.Saleh, in het bijzijn van mevrouw Bongers en de interim-minister van onderwijs drs.C.G.Smits.*

Chinezen kunnen fluiten naar concert

Een groot **openluchtrockconcert** gaat door een besluit van de communistische partij aan de neus van duizenden Chinese jongeren voorbij. Het festival waar Chinese en buitenlandse bands zouden optreden, was gepland voor het volgende weekeinde.

De vergunning voor het *Yangi festival voor moderne muziek* is herroepen. De partij haalt hiermee een streep door de voorbereiding van wat het eerste grote rock-festival uit de geschiedenis van China had moeten worden.

Organisator Zhong zei dat het tijdstip waarop het festival zou beginnen voor de autoriteiten het grootste probleem vormt. Het was de bedoeling dat het festival op 25 september zou beginnen, minder dan 48 uur na de dag waarop het Internationale Olympisch Comité een besluit neemt over de toewijzing van de spelen van 2000. Peking is met Sydney, Manchester, Berlijn en Istanbul kandidaat voor dit vierjaarlijkse sportfestijn.

French thinking!

De Fransen menen dat het achterwege laten van **beleefdheidsfrasen** als 'dank U' of 'hallo' onbeschofter is dan regelmatig vloeken. Een enquete onthulde dat meer dan de helft van de Fransen zich het meest beledigd voelen, wanneer iemand vergeet 'merci' of 'bonjour' te zeggen. Slechts 32 procent veroordeelt het veelvuldig gebruik van grove taal.

Het onderzoek, gepubliceerd in de *Roman Catholic Magazine*, meldde tevens dat 95 procent van de Franse bevolking vindt dat goede manieren belangrijk zijn. Onder de 15- tot 24-jarigen bleef het percentage steken bij 89 procent. Zij trekken zich iets minder aan van etiquette.

***

De Japanse elektronicaproducent TOSHIBA wil binnen drie a vijf jaar 5000 banen schrappen. Eerder al besloot de onderneming minder nieuwe personeelsleden aan te nemen dan gebruikelijk. Nieuwe produktietechnieken zorgen ervoor dat Toshiba met minder personeel toe kan. Op het ogenblik werden er 75.000 mensen. Het concern overweegt op de langere termijn een deel van de produktie over te plaatsen naar het buitenland.

Met grote blijdschap geven wij kennis van de geboorte van onze dochter:

Kelly

op 14 september 1993

Frans, Helena en Roxanne Kuenen
Jan Sofat 78, Willemstad

Getrouwd:

Sharon Wijngaarde
&
Anko Philip van der Woude

18 September 1993 Lago Maggiore, Italia

Tom Poes en de Bommel-legende

door **Marten Toonder**

4049 — Heer Ollie begreep plotseling dat hij een lezing gehoord had, die over het geslacht Bommel handelde.

"Maar ik herinner mij er geen woord van", dacht hij ongerust, terwijl hij zich naar de uitgang haastte. "Mijn dachten waren natuurlijk weer bij diepere dingen. Dat is toch te gek! Ik moet weten wat die spreker verteld heeft; ik ga hem opzoeken! Maar waar is die figuur gebleven?"

Inmiddels was hij bij de draaideur aangekomen die de ingang van de Kleine Club vormde - en daar hield hij halt.

"Zou hij al naar buiten gegaan zijn?" zo vroeg hij zich af, terwijl hij zoekend de straat inkeek.

"Sommige lieden bewegen zich zo vlug, dat men ze niet bij kan houden. Maar dat kan toch niet; ik heb zo snel gehandeld, dat ik iedereen de baas was. Als ik hier rustig even wacht, zal hij wel langs komen. Wat zou hij eigenlijk voor een verhaal over ons Bommels hebben verteld? Het was iets over een oude legende of zo..."

Heer Ollie verloor zich in gepeins. Hij martelde zich af om zich de woorden van de spreker weer te binnen te brengen - en hij was daar zo mee bezig dat hij niet merkte, dat er achter hem iemand naderde.

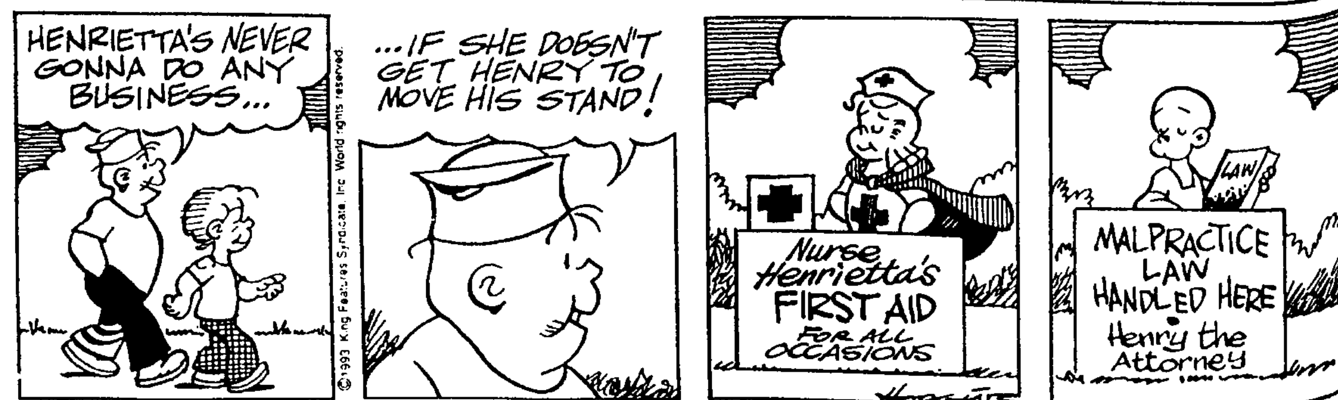
"Pardon, mag ik even passeren?" vroeg een stem.

"Altijd wordt men gestoord", dacht heer Bommel. "Wat vervelend is dat toch... Zo kan men nooit een gedachte tot een goed einde brengen. Waarover dacht ik ook weer?"

"Pardon", herhaalde de stem. Heer Ollie deed geërgerd een stapje voorwaarts om ruimte maken. Zodoende geraakte hij in de ruimte van de draaideur - en de ander, die meende dat ook hij het pand wilde verlaten, volgde hem snel.

Nu geraakte de deur in een werveling, die heer Bommel snel mee rondvoerde............

HENRY ® **By Dick Hodgins**

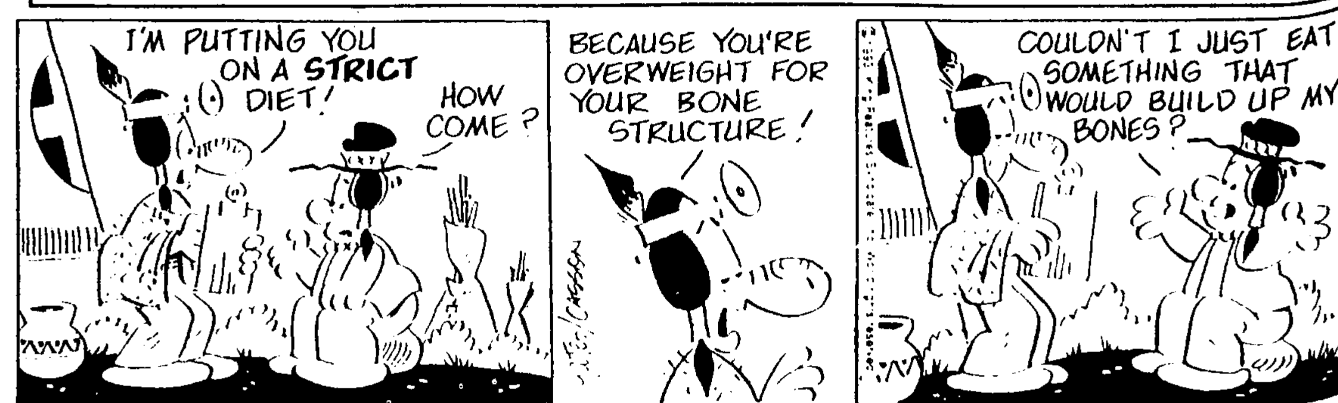
BONER'S ARK ® **By Addison & Frank Johnson**

BEETLE BAILEY ® **By Mort Walker**

REDEYE ® **By Bill Yates & Mel Casson**

AGENDA

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

NACHTDIENST ARTSEN
... van de artsen van Bandabou (district) kunnen in spoedgevallen ... 641658 bellen en dan het ...apparaat afluisteren. De ... van de andere districten kunnen ...spoedgevallen de artsenpraktijk van ...gen huisarts bellen en het ...apparaat zal dan mededelen wie ...doende arts is.

KINDERARTS
(particuliere patiënten)
... dienstdoende arts belt U, tel.: ...25100.

VERENIGING VAN TANDARTSEN
... dienstdoende arts gedurende het weekeinde en op feestdagen ...tel.: 682222 op te bellen.

CENTRO MEDICO STA ROSA
...Rosaweg 327. Tel.: 672300/ ...
...tijden zaterdag en zondag van ...4.00 uur.

DOKTER E.A. WINKLAAR
(particuliere patiënten)
...oraweg 130. Tel.: 371418
...uren op zaterdag en zondag ...00-12.00/17.00-18.00 uur.

WIJKVERPLEGING

WIT GELE KRUIS WIJKVERPLEGING
...Maria 17. Tel.: 682344, 682947, ...2 en 682574. Fax: 681000. ...bare dienst tel.: 603661 vanaf ...7.00 uur. Spreekuur wijkgebouw ... (tel.: 371865): iedere dinsdag van ...-11.00 uur.
...ant: tel.: 687707; Montagne Abao: ...673711; Kaya Fensu: tel.: 618577; ...weg: tel.: 657508; Schrijnwerkers... tel.: 628288; Barber: tel.: 641677; ...: 671628; Brievengat: tel.: 373584 ...tie zuigelingen- en peuterbureaus) ...316.
...*wachtzuster* gelieve tel.: 603661 ...

STICHTING VAN HET WIT GELE ... VOOR GEZINSVERZORGING 'KWIDO PA FAMIA'
...ria 17. Tel.: 680222; spreekuren ...g, woensdag en vrijdag van 08.00-... uur; dinsdag en donderdag van ...18.00 uur.

STICHTING NEUTRALE WIJKVERPLEGING
...or Gosieweg 15. P.O. Box ... Tel.: 692231/692232. Fax: ...; geopend van 07.00-17.00 uur. ... wachtzuster vanaf 17 september ...00 uur t/m 24 september om 07.00 ...lieve tel.: 662248/page 669-0368 te ...
...r Bandabao, Groot Sta Martha 141, ...42555; geopend van 14.00-17.00 ... Voor de wachtzuster gelieve tel.: ...7, paginanummer 669-0368 te bellen.

KRAAMKLINIEK RIO CANARIO
...tegatweg Noord 43. P.O. Box ... Tel.: 691838/ 692510. Fax: ...3; voor informatie over prenatale ...zorg gedurende en na de bevalling. ...tiebureau zuigelingen: iedere donderdag van 13.30-16.00 uur. ...tiebureau peuters: iedere dinsdag van 12.30-14.45 uur.

STICHTING WIJKVERPLEGING BANDABOU
...n 35, tel.: 648077/648367; open ...maandag t/m vrijdag van 07.00-17.00 ... na 17.00 uur bereikbaar: zuster ... Tel.: 641141 b.g.g. 601760.

AMIGOE Colofon

Consultatiebureau: iedere dinsdag van 09.00-11.00/16.00-20.00 uur.

FUNDASHON LECHI DI MAMA KORSOU
Voor informatie tel.: 672289, 375023 of 375542.

GENEESKUNDIGE DIENST

STADS- EN 2DE DISTRICT OOST
18 september 1993 vanaf 07.00 uur tot 20 september 1993 om 07.00 uur:
Dokter Schoop, Spreekkamer: Sta. Rosaweg 348 (spreekkamer dokter Guerrero). Tel.: 675951; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 679186 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Wilsoe, De Costa Gomez, Nassy-Tseng, Nassy, Tseng, Suiters, Braakman, Doran, Guerrero-Bakmeyer, Ayubi, De Vos en Braam)

STADS- EN 2DE DISTRICT WEST
17 september 1993 vanaf 17.00 uur tot 20 september 1993 om 07.00 uur:
Dokter Elhage, Sentro Mediko Seru Fortuna. Tel.: 684122/689312; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 371661 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Gollo, Roose, Braakman-Bonder, De Rouw-Picus, Daveiaar, Elhage, Pablo, Heerenveen, Nivillac, Rosales-Concassion en De Vos)

DERDE DISTRICT BANDABAO
17 september 1993 vanaf 17.00 uur tot 20 september 1993 om 07.00 uur:
Dokter Dunker, Dokterskamer Tera Korá. Tel.: 648078; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen tel.: 691021 b.g.g. 689266/689337.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Schellens, Sommer, Lucasius, Spong en Tweed).

■ **Patiënten van hier niet genoemde artsen wordt aangeraden in *spoedgevallen* de eigen arts te bellen en te informeren wie voor deze de dienst waarneemt. Het verdient te allen tijde aanbeveling den huisarts te kiezen die in avonden en weekeinden bereikbaarheid geregeld heeft. Vraag er naar bij uw eerstvolgend bezoek!**

APOTHEKEN

WEEKEINDEDIENST
ZATERDAG 18
Otrobanda:
Gosie, Gosieweg 80-A. Tel.: 379744.
Punda:
Sta. Rosa, Sta. Rosaweg 58. Tel.: 377679/377650.

ZONDAG 19
Otrobanda:
Union, Breedestraat 137. Tel.: 623575.
Punda:
Brievengat, Cornweg 32. Tel.: 379098/379567.

DIVERSEN

BELANGRIJKE NUMMERS (voor noodgevallen)

Ambulance:	112
Politie:	114
Brandweer:	114
Hospitaal:	624900
Aidslijn:	128
Kodela:	135

VERLOF BEGRAFENIS
(afgifte van 10.00-14.00 uur)
zaterdag 18 september:
R. Martinus, Mahuma Kaya H-337.
zondag 19 september:
A. Michel, Dr. M.L. King Boulevard 42.

HEEFT U HULP NODIG?
Bel SOS-lijn 1271

NOODGEVALLEN/ VERMISSING OP ZEE
Telefoon: 637911 (RCC)
24 uur per dag bereikbaar!

LUCHTPOSTSLUITING
POSTKANTOOR GROOT KWARTIER
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast BNA. Tel.: 685844
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 814000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

MAANDAG
TOERISTENSCHIP
11.00-20.00 uur *Seawind Crown* (AUA).

KERKDIENSTEN

KLOOSTER ALVERNA (Gouv. van Lansbergeweg): zon.: 10.00 uur hoogmis (Ned) en 18.00 uur Papiamentu.
BARBER (H. Jozeph): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00 en 09.00 uur.
BRIEVENGAT: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 en 18.00 uur.
BUENA VISTA (Birgen Milagrosa): zat.: 18.30 uur; zon.: 09.00 en 11.30 uur.
CORONADO (O.L. Vrouw van Coromoto): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.00, 11.00, 17.00 (Spaans) en 19.00 uur.
GROOT KWARTIER (O.L. Vrouw van Berg Carmel): zat.: 19.30 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
JANDORET (O.L. Vrouw van Goede Raad): zon.: 10.00 en 19.00 uur.
HULPKERK BOCA SAMI: zat.: 18.00 uur; zon.: 08.00 uur.
HULPKERK LAGOEN (H. Johannes): zon.: 10.00 uur.
JANWE (H. Hart van Jesus): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.30, 12.00 en 19.00 uur (Ned).
KORAAL SPECHT (Goede Herder): zat.: 19.00 uur; zon.: 11.00 en 18.00 uur.
MONASTERIO 'MAMA DI DIOS' (Scherpenheuvel 3): maan. t/m zat.: 08.00 uur; zon.: 10.30 uur.
MONTAÑA (H. Dominicus): zon.: 05.15, 08.30 en 19.00 uur.
OTROBANDA:
Santa Ana: zon.: 08.00 en 19.00 uur.
Santa Famia: zon.: 06.00, 09.00, 11.00 (Engels) en 19.00 uur.
PIETERMAAI (kathedraal): zat.: 19.00 uur; zon.: 06.00, 09.00 en 19.00 uur.
SANTA MARIA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.00, 09.00 en 18.30 uur.
SANTA ROSA: zat.: 18.30 uur; zon.: 07.30, 09.00 en 18.30 uur.
SAN WILLIBRORDO: zat.: 19.00 uur; zon.: 10.00 uur.
SERU GRANDI (Fuik): zon.: 17.00 uur.
SOTO: zat.: 19.00 uur; zon.: 09.00 uur.
STEENRIJK (O.L. Vrouw van Altagracia): zat.: 07.00 en 19.00 uur; zon.: 08.00, 10.00 (charismatica) en 18.00 uur.
SUFFISANT (O.L. Vrouw van Fatima): zat.: 18.00 uur; zon.: 09.00 en 18.00 uur.
SERU FORTUNA: zat.: 18.30 uur; zon.: 10.00 uur.
TERA CORA: zon.: 18.00 uur.
WESTPUNT (H. Petrus): zat.: 19.00 uur; zon.: 08.30 uur.
WISHI (H. Teresita): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.00 en 18.00 uur.
ZUID BONAM (H. Judas Thadeus): zat.: 18.30 uur; zon.: 08.30 en 17.30 uur.

EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE
MORAVIAN CHURCH
(Gooroeboeroeweg, Mundo Nobo)
zaterdagavond 19.00 uur zangdienst.
zondagmorgen 09.30 uur preekdienst.
(Emmy Berthold kleuterschool, Suffisant)
zondagavond 18.00 uur Papiamentse dienst.

GEREFORMEERDE KERK
Groot Kwartier
08.30 uur dienst.
16.30 uur dienst.
Muizenberg/Stenenkoraal
10.00 uur dienst.
Buena Vista
10.15 uur dienst.
Santa Rosa
16.00 uur dienst.
19.00 uur samenkomst.

VERENIGDE PROT. GEMEENTE VAN CURAÇAO
Ebenezer Church
(Oranjestraat 111)
09.30 uur ds. O.G. Haasnoot.
Fortkerk
(Fort Amsterdam)
09.30 uur ds. B. van Dijken.
Emmakerk
(Penstraat)
09.30 uur ds. P. van West.

NOACH-KAPEL
zaterdag om 19.00 uur kerkdienst (Ned.) Marinebasis Parera.

VOLLE EVANGELIE YUBIA BENDITO
zondag om 10.00 uur dienst (tevens brische en zondagschool) - Weg naar Bullenbaai z/n. (tel.: 681922).

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

ZATERDAG
17.30 Telefiesta met tante Irma
18.00 Studio Sport
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Cocktail Turistiko (presentator Captain Sterling)
20.00 Wega di Number Korsou
20.30 Musical Special
21.00 Telenotisia
21.30 New WKRP in Cincinnati
22.00 Estreno: **Meet the Applegate**
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

ZONDAG
15.00 Sena di Sefior
16.00 Directe uitzending voetvalwedstrijd (kwalificatie WK '94): **Brazilië vs Uruguay**
17.50 Wega di Number Korsou
18.00 Di Bishita Ku..... **Merelyn St. Jago**
18.30 Cocktail Special
19.00 Tele-Suerte
21.00 Telenotisia
21.30 Shete Dia
22.00 Sunday Night Movie: **Little White Lies**
23.30 Superstars of Wrestling
24.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

ABC (kanaal 77)

ZATERDAG
20.00 ABC Saturday Night MovieLTLTLTLTsz12ifboboCTsz8ft5me Videos (R)
19.30 Funny People
20.00 45th Annual Primetime Emmy Awards (L)
23.15 News

CBS (kanaal 75)

ZATERDAG
20.00 Dr. Quinn, Medicine Woman
21.00 Walker, Texas Ranger (R)
23.00 News

ZONDAG
19.00 60 Minutes (R)
20.00 To Be Announced
20.30 **Movie: Hunt For Red October** (1990)
23.00 News

AE (kanaal 73)

ZATERDAG
15.30 **Movie: House of Death** (1982)
17.00 Comedy on the Road
18.00 Evening at the Improv
19.00 Bob Vila's Home Again
19.30 Bob Vila's Home Again
20.00 **Movie: Sugarlands Express** (1974)
22.00 Comedy on the Road (Host: John Byner
23.00 Caroline's Comedy Hour
24.00 **Movie: Sugarlands Express** (1974)
02.00 Comedy on the Road
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 **Movie: The Jesse Owens Story** (Pt 1 of 2) (1984)

ZONDAG
13.00 **Movie: My Tutor** (1983)
15.00 **Movie: Repo Man** (1984)
17.00 In Search Of...
18.00 Real West
19.00 **Jewel in the Crown** (Pt 14 of 15)
20.00 **Movie: Framed** (Pt 1 of 2) (1992)
22.00 Agatha Christie
23.00 Caroline's Comedy Hour (Host: Richard Jeni)
24.00 **Movie: Framed** (Pt 1 of 2) (1992)
02.00 Agatha Christie
03.00 Caroline's Comedy Hour
04.00 **Movie: My Tutor** (1983)

LIFE (kanaal ..)

ZATERDAG
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: In the Spirit** (1990)
18.00 **Movie: Hands of a Stranger** (Pt 1 of 2) (1987)
20.00 **Movie: Hands of a Stranger** (Pt 2 of 2) (1987)
22.00 Hidden Room
23.00 Unsolved Mysteries
24.00 China Beach
01.00 Self-Improvement Guide
04.30 Self-Improvement Guide

ZONDAG
12.00 Shop 'Til You Drop
12.30 Born Lucky
13.00 L.A. Law
14.00 Moonlighting
15.00 Unsolved Mysteries
16.00 **Movie: Murder in Black and White** (1990)
18.00 **Movie: Majority Rule** (1992)
20.00 **Movie: Punchline** (1988)
22.00 Lifetime Comedy Showcase
23.00 Self-Improvement Guide
02.00 Self-Improvement Guide
05.00 Self-Improvement Guide

NBC (kanaal 85)

ZATERDAG
20.00 Miss Americas
21.00 Mommies
21.30 Café Americain
22.00 Miss America's Pageant (L)

ZONDAG
19.00 I Witness Video
20.00 SeaQuest DSV
21.00 NBC Sunday Night Movie
23.00 News

TBS (kanaal 89)

ZATERDAG
16.05 **Movie: Wicked Stepmother** (1989)
18.05 WCW Saturday Night Wrestling
20.00 **Major League Baseball: New York Mets at Atlanta Braves** (L)
22.05 **Movie: Big Red One** (1980)
24.05 **Movie: Deadly Blessing** (1981)
02.05 **Movie: The Amityville Horror** (1979)
04.35 The Munsters
05.05 I Love Lucy
05.35 I Love Lucy

ZONDAG
12.35 **Movie: Matlock: The Mayor** (1988)
14.35 **Movie: Matlock: The Ambassador** (1988)
16.35 Andy Griffith
17.05 2 Stupid Dogs
17.35 Captain Planet and the Planeteers
18.05 WCW Main Event Wrestling
19.00 **Movie: Matlock: The Thief** (1988)
21.00 National Geographic Explorer
23.00 Network Earth
23.30 Paid Program
24.30 World Tomorrow
01.00 Paid Program
04.00 WCW Main Event Wrestling
05.05 The Jeffersons
05.30 CNN Headline News

Le Figaro: Door Parijse dienst voorkomen

In 84 Libisch complot om Mitterrand te elimineren

PARIJS - Libië was in 1984 van plan de Franse president Francois Mitterrand te vermoorden toen die een bezoek bracht aan deCentraalafrikaanserepubliek. De Franse inlichtingendienst verijdelde dit, zo meldt de krant "Le Figaro" vrijdag.

Woordvoerders van Mitterrand en het ministerie van Buitenlandse zaken zeiden desgevraagd geen informatie te hebben over het vermeende moordcomplot. "De Franse president zou het doelwit zijn van een door de Libische geheime dienst georganiseerde aanslag met een anti-tankraket", aldus de krant onder aanhaling van niet nader geïdentificeerde bronnen. "De Libiërs) hadden een Centraalafrikaanse (politieke) tegenstander gerecruteerd om het Franse staatshoofd tijdens besprekingen met president (Andre) Kolingba op 12 en 13 februari 1984 te vermoorden". De moordenaar-in-spe zou tijdens verhoren van Franse geheim agenten het complot hebben toegegeven.

De krant gaf geen redenen voor het plan, maar verwees wel naar de spanningen tussen Frankrijk en Libië over Tsjaad. Sinds Tsjaad in 1960 onafhankelijk werd van Frankrijk heeft het land jaren van burgeroorlog gekend, waarin het rivaliserende Libië volgens Ndjamena een belangrijke rol speelde. Frankrijk stuurde in 1983, twee jaar na het aantreden van Mitterrand, troepen en gevechtsvliegtuigen naar Tsjaad om een opmars van het verzet te stuiten.

Hongarije:

Bossen vooral dupe droogte

BOEDAPEST - Zestig procent van de bossen in Hongarije is aangetast door droogte en luchtvervuiling, en wel in die volgorde. Deze verontrustende cijfers heeft de Hongaarse overheid vrijdag naar buiten gebracht.

Sinds 1970 heeft Hongarije 1,6 miljoen kubieke meter aan bomen verloren. "In industriële landen zijn de uitstoot van fabrieksspijpen en transportmiddelen de belangrijkste boosdoeners," zei een woordvoerder van het ministerie van Landbouw. "In Hongarije is droogte de oorzaak van de ontbossing en daar komt de luchtvervuiling bovenop." Boedapest besloot vrijdag de strijd aan te binden tegen de vervuilende uitlaatgassen van wagens uit het voormalige Oost-Duitsland. In de Hongaarse hoofdstad is in verband daarmee een milieuactie gestart.

Treinramp in Mozambique: meer doden

MAPUTO - Het dodental bij het treinongeluk in het noorden van Mozambique is gestegen tot 84. Een groot aantal lichamen is echter nog steeds niet geborgen uit het wrak. De Mozambikaanse krant Noticias heeft dit vrijdag gemeld.

De trein ontspoorde maandag toen hij op weg was van Malawi naar de Mozambikaanse havenstad Nacala. Een Mozambikaanse lokale functionaris Gaurio Lourenco verklaarde vrijdag dat "het werk om de wagons op te lichten nog steeds doorgaat". Tientallen gewonden verblijven nog voor behandeling in het ziekenhuis. De autoriteiten zijn een onderzoek begonnen naar de toedracht van de treinramp. Het vermoeden bestaat dat de trein uit de bocht is gevlogen.

Diepbedroefd, maar met overgave aan Gods heilige wil en dankbaar voor alles wat hij voor ons heeft betekend, maken wij het overlijden bekend van onze geliefde echtgenoot, vader en grootvader

HENRIQUE THOMAS BOOI
beter bekend als Rex
op de leeftijd van 88 jaar

Namens zijn echtgenote	**Aurora de Lourdes Pijpers-Booi**
zijn kinderen	**Ronny en Isabel Booi-Cupaban** **Yolanda en Danny Shapiro** **Haydee en Jan Schipper** **Doris Booi de Briceno** **Quito en Eugenie Booi-Willems** **Sonia en Pedro Martin** **Laurita Booi** **Luqui en Gerard Pijnacker** **Anita Booi**
zijn zus	**Rosa Hart**
zijn kleinkinderen	**Jorge, Nancy, Jenny, Lorena, John, Germaine, Steve, Cindy, Bryan, Caroline, Alejandra, Andres, Alberto, Enrique, Pedro Jose en Annuska**
achterkleinkinderen	**Georgie, Cristy en Cristal**
zijn schoonzus	**Mercedes Booi-Nicolaas**
	Nichten en neven op Aruba, Curaçao, Aruba, Nederland, Duitsland en Venezuela
Eveneens namens	**Sjon Mi Booi, Flor Joubert, Dudu Marchena en Eddy Frans**
zijn vrienden	**Humberto Ellis, Papa Statia, Monchin Sellana en Jessy Boekhoudt**
de verdere families	**Booi, Hart, Pijpers, Quast, Beukenboom, Nicolaas, Boekhoudt, Martijn, Rijna**
vrienden en bekenden	

De uitvaart zal plaatsvinden op zondag 19 september vertrekkende vanuit de kerk van Sint Bernardus in Kralendijk naar het Katholieke Kerkhof aan de Kaya Korona. Voor de begrafenis wordt de H. Eucharistie gevierd in de kerk van Kralendijk. Er is gelegenheid tot condoleren vanaf 14.00 uur in de kerk te Kralendijk. Na de begrafenis is er geen gelegenheid om aan huis te condoleren.

Arafat tijdelijk in Witte Huis

WASHINGTON - Wat kan Yasir Arafat, de leider van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, zich nog meer wensen? Zijn foto hangt inmiddels in de westelijke vleugel van het Witte Huis.

In de hal die naar de werkkamer van president Bill Clinton leidt, hangen tien foto's van de ceremonie die maandag op het zuidelijke gazon bij zijn ambtswoning plaatsvond. PLO en Israel tekenden toen het akkoord over beperkt Palestijns zelfbestuur in Jericho en de Gazastrook. Arafats roem zou echter weleens van tijdelijke aard kunnen zijn. De foto's in de hal worden regelmatig vervangen, zodat de PLO-leider zijn bevoorrechte plaatsje waarschijnlijk binnenkort weer kwijtraakt.

WARSCHAU - De stoffelijke resten van de Poolse generaal Wladyslaw Sikorski, voor de Polen het symbool van het verzet tegen de Nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog, zijn vrijdag overgebracht naar Polen en bijgezet bij de vroegere koningen van Polen in een kasteel in de oude hoofdstad Krakow.

Daarbij waren ook de Poolse president, Lech Walesa, en de Britse prins Philip, echtgenoot van koningin Elizabeth, aanwezig. Sikorski was tijdens de oorlog Polens premier in ballingschap en fungeerde ook als opperbevelhebber. Hij overleed in 1943 bij een vliegtuigongeluk in Gibraltar.

NEW YORK - De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) heeft vrijdag gedreigd met nieuwe sancties tegen Haïti als de golf van geweld in dat land niet stopt. In een verklaring riep de raad de militaire leiding van de Caribische eilandstaat op de orde te herstellen.

Vorige maand schortte de Veiligheidsraad het olie- en wapenembargo tegen Haïti op, nadat de militaire leiding onder leiding van Raoul Cedras had ingestemd met de terugkeer van de verdreven Jean-Bertrand Aristide als president. Aristide keert op 30 oktober terug naar Haïti. Aanhangers van de priester-president zijn de laatste weken het doelwit van verschillende moordaanslagen.

Vrijdag werd een bezettingsactie gehouden van het ministerie van Buitenlandse zaken. Daarbij werden talrijke vernielingen aangebracht door de neo-Duvalieristen. Volgens Aristide is er sprake van een tweede militaire coup tegen hem. Maar legerleider Cedras zegt dat er een infame campagne is begonnen om het leger in discrediet te brengen.

Russische soldaten weg uit Polen

WARSCHAU - De laatste troepen van de voormalige Sovjetunie verlaten zaterdag Polen.

Enkele tientallen soldaten en officieren zijn voor zonsopgang in Warschau op de trein naar Witrusland gestapt, meldde het Poolse persbureau PAP. Daarmee komt er een eind aan de bijna een halve eeuw durende aanwezigheid van Sovjettroepen in Polen. "Rusland zal nooit de vijand van Polen worden", verklaarde generaal Vladimir Ivryzgin, de chef van de generale staf van de Noordelijke strijdkrachten van de Russische federatie, bij het vertrek tegen journalisten. Na de Tweede Wereldoorlog bleven de Sovjettroepen in de Oosteuropese landen achter om de communistische regeringen daar te helpen. Ooit waren er veertigduizend Sovjetmilitairen gestationeerd in Polen.

Drie CHINESE luchtvaartmaatschappijen, Air China, China Eastern en China Southern, hebben zich aangesloten bij de IATA, de internationale organisatie van luchtvaartmaatschappijen. De drie Chinese maatschappijen vliegen met 135 toestellen op bestemmingen in binnen- en buitenland. De IATA telt nu 221 leden.

Parlementsverkiezingen in Polen

POLEN
Warschau

Huidige samenstelling van het Diet (afgevaardigden)
verkiezingen van 1991

Van regeringscoalitie
UD *(Democratische unie)* 57
PPL *(Liberaal programma)* 48
ZChN *(Christelijke unie)* 42
PL *(Volksverbond)* 18

Rest
partijloos: 18,
Duitse minderheid: 7,
Christen democratie: 6,
Poolse actie 3,
UPR (liberalen): 4

Solidariteit 28
UUP (Unie van arbeid) 6
PSL (Boerenpartij) 49
SLD (Unie democratisch links, non-communistisch) 59
165
41
23
POC (Centrum-verbond)
16 RDR (Beweging voor de Republiek)
47 KPN (Confederatie voor de Poolse Onafhankelijkheid)
28 KP (Poolse conventie conservatieven)
Total: 460 escaños

AFP infografia - Fred Galet

De samenstelling van het Diet - het huis van afgevaardigden - van het Poolse parlement wordt bij de morgen te houden verkiezingen vernieuwd.

Te koop te Esperenzaweg no. 47, Goede Hoop:
WOONHUIS
met 3 slaapkamers (eigendomsgrond ± 770 m2) voorzaal, open keuken, voor- en achterporch, badkamer, toilet, tuin met deepwell 1½ HP pomp met stalen tank (± 500 ltr) diverse vruchtbomen en sierplaten. Prijs: Nafl. 225.000,= Opleverbaar 15 maart 1994 Te bezichtigen volgens afspraak tel. 675590

Te koop gevraagd:
Dwerg Poedel Pup
of aankomend pup
(die nog geboren moet worden)
Telefoon: 378591
(vanaf 2 uur p.m.)

Te koop
FORD EXPLORER
1991
weinig gereden
Tel: 603051 - 601396

LANDHUIS BRIEVENGAT
Elke zondag **geopend**
vanaf 5.00 uur om het landhuis te bezichtigen.
Happy Hour van 18.00 - 19.30 uur
Live Muziek van **"Chips"**
vanaf 19.00 - 24.00 uur
Elke **laatste zondag** van de maand
Folkloristische dansshow van 5.00 - 6.00 uur.
Tevens verkoop van souvenirs en lekkere hapjes.
Iedereen is van harte welkom!!!

De lekkerste
ROTIE'S
pom, pastei, bamie, nassie, Chin: kip, ger. kip, ger. varken, moksie moksie, bruine bonen, bloedworst kunt U elke zondag tussen 12 en 4 bij ons krijgen.
Vraag naar het gerecht v/d week
Koraal Partir kav. 87.
Tel.: 674103.

Oude Gouda
Holland

Oude Gou...
Een harde, pikante ...
voor fijnproevers
Heerlijk bij een dran...

GARAGE SALE
Te koop o.a.
- ANTIEK
- KASTEN
- MATRASSEN etc.
Tevens te koop
- Volvo Stationwagen '79 2500,=
- Volkswagen '82 3500,=
- AMC Concord Cabrio 3300,=
Zaterdag 18-9-'93 bij de Boringuenweg 43, Sta. Maria. (de straat naast fotostudio Kort)

Te huur
compleet
gemeubileerd
APPARTEMENT
tel. 367910

TE HUUR
APPARTEMENTEN
voor vakantiegangers
Naf. 250,= per week
incl. water en gas voor
informatie bellen
683459

R. Medina
B V A
Belangstelling voor verbetering in uw bedrijf op **financieel, commercieel** of **bedrijfsorganisatorisch** gebied?
Bel voor - bijna gratis - onderzoek of voor informatie: **R. Medina**
Bedrijfsverbeteringsadviezen, tel. 687527

ZEELANDIA
BUSINESS CENTER
Landhuis Zeelandia
zoekt met spoed
gemeubileerd
APPARTEMENT
in rustige buurt.
Tel. 614688

BIJLES
voor leerlingen
van de
Basisshool.
Klas 2 t/m 6
Voor informatie
tel. 688439

TE KOOP
wegens vertrek
VOLVO 360
GLE 20 I 1986
VOLVO 244
GLE aut. 1978
Prijs n.o.t.k.
Tel. 371234

UNIEKE KANS
z.g.a.n. (8 mnd oud)
IBM 486sx25
IBM colour monitor
IBM mouse 8Mb RAM
170 Mb HDD 1.44 FDD
Windows 3.1 Dos 6.0
WP 5.1 Nieuwpr.
fl. 4531,= **Nu fl. 3750,=**
Excl. monitor fl. 3050,=
tel. 687137
na 18.00 uur.

Najaarsactie...
voor Jeugd van 8 t/m 14 jaar
alle vrijdagen van 14:30 – 16:30 uur.
4 x 2 uur Naf.125,-
Inschrijving 3 personen tegelijk 10% korting!
SAIL CURAÇAO
Spaanse Water
Tel: 676003

POSNER
POSNER'S AGENCIES CURAÇAO N.V.
Wij zoeken op korte termijn een vlotte, capabele
SECRETARESSE
die zich in onderstaande profielschets herkent:
* HAVO
* Voltooide secretaresse opleiding
* Min. 3 jaar ervaring als secretaresse
* Ervaring met word-processor en andere moderne kantoorapparatuur
* Gedegen kennis en ervaring m.b.t. archivering
* Goede beheersing van Nederlands, Engels en Papiamento in woord en geschrift.

Natuurlijk toon je initiatief, heb je verantwoordelijkheidsgevoel en ben je zelfverzekerd.

Geïnteresseerd? Haal dan een sollicitatieformulier op in onze showroom aan de Erfweg 28 te Zeelandia. Het sollicitatieformulier dient voorzien van copieën van diploma's en evt. referenties geretourneerd te worden op of voor **woensdag 22 september 1993**.

TE KOOP
SPITZ PUPPIES
(Samoyee's)
Ingeënt en ontwormd
Tel.: 655359

Kapsalon
Split Ends
Tel: 5999-36...
Hotel Trupial Inn
Groot Davelaarweg 5
Curaçao
Professional Haircutting
Complete Haarverzorging
Manicure
Pedicure

Patrizia
DESIGN
Gevraagd:
REPRESENTATIEVE JONGEDAME
als verkoopster en voor eventueel het managen van de boutique.
Minimum opl. havo/mode academie.
Tel: 658333

SURINAAMS ETEN
Voor lekker Surinaams eten moet u aan de **Roosevelweg 133** t/o de Antillen wezen (Sta. Maria)
Zondag van 12 - 4 uur
O.a. ...
Bami, Nasi, Pom, etc.
Ook catering.
Tel. 685679

CONVOCATION OF A SPECIAL GENERAL MEETING OF SHAREHOLDERS OF CHERRYCREEK CORPORATION N.V.
The shareholders of Cherrycreek Corporation N.V. are hereby invited to attend a Special General Meeting of Shareholders to be held at the registered offices of the Company at de Ruyterkade 58A, Curaçao, Netherlands Antilles on September 24, 1993 at 9:00 a.m. local time.
The agenda of the Meeting is available for inspection by the shareholders at the offices of the Company.
Shareholders can attend the Meeting in person or may be represented at the Meeting by proxy.
CHERRYCREEK CORPORATION N.V.
By its Managing Director
Holland Intertrust (Curaçao) N.V.

Las Vegas SUPERMARKET
Gosieweg 90
Tel. 373772/371950/373044
Wat wij niet in ons standaard assortiment hebben, kunt u wel bestellen!

WAARSCHUWING
De Commandant van de marinebasis Parera maakt bekend dat er schietoefeningen worden gehouden op de schietbaan **HATO**.
Maandag 20 september 07.00 uur tot 21 september 16.00 uur.
Onveilig zeegebied ± 2000 meter uit de kust.

Op de schietbaan **WACAO:**
Vrijdag 24 september 07.00 uur tot 17.00 uur.
Onveilig zeegebied ± 7000 meter uit de kust.

CURAÇAO ... SERVICES
Bemiddeling in koop- en huurhuizen en verzorgt tevens het beheer.
Phone: 681748
603428

TE HUUR
per direkt
In landelijk gelegen huis met veel privacy, op 7 minuten van het strand, 25 minuten van Santa stad, met openbaar vervoer voor de deur en op loopafstand
3 grote mooi ingerichte kamers.
Met gebruik van bad en volledig geoutilleerde grote keuken.
Verhuur per maand of per week voor korte periodes.
Voor meer inlichtingen: tel. 649135

Havana Club
RON
EL RON DE CUBA
DISTRIBUTOR ...
TEL: ...

STUURGROEP NIEUW BELEID
De Stuurgroep Nieuw Beleid presenteert via Tele-Curaçao het 6e programma van een serie over het meerjarenbeleidsplan Nieuw Beleid.
Minister van Justitie Mr. Susanne Römer
zal uitgebreid uitleg geven over "Criminaliteitsbestrijdingsplan".
Datum: **Maandag 20 september 1993**
Tijd: **20.30 uur - 21.00 uur**

schilderwerk?
Perfect
De **Schilder**
van huis uit.
Tel.: 601768 - 369127
Fax.: 369127

U moet er toch niet aan denken dat uw gasten ziek worden van uw eten? Gelukkig alle zorg die u besteedt aan de bereiding van uw maaltijden, kan het ook u gebeuren. Het gevaar van besmetting zit in een klein hoekje.

Wat zijn uw keuken-geheimen?

Biota N.V. verstrekt u een unieke service. Biota controleert of het ... voldoet aan de internationale normen ... bacteriën zoals Salmonella en Shigella aanwezig. U krijgt advies voor de bestrijding en voorkoming van besmetting. Bij regelmatige controle hebt u de zekerheid van een veilige keuken. Een beter visitekaartje dan het "Biota Keurmerk" kunt u zich niet wensen. Bel voor meer informatie of voor het maken van een afspraak op telefoonnummer 376014 of 37... Of stuur een fax op nummer 372578.
BIOTA N.V.
Bezoek onze stand op de Fancy Food and Beverage Show in het I.T.C.
De weg naar een gezond werkklimaat.

TE KOOP OF TE HUUR
GROOT COMFORTABEL WOONHUIS
3 Slaapkamers elk met badkamer en douche + 1 masterslaapkamer met badkamer en badkuip en walk in closet.
Dus 4 slaapkamers allen met split unit airco's.
Verder open keuken, zaal, zitkamer, eetkamer en voor deze een centrale airco unit.
Verder 3 T.V.'s in de keuken, zitkamer en de masterslaapkamer.
Verder: washok met meidenkamer en 2 porch-garages voor berging van 4 wagens.
Tuin met fruitbomen, omheining betonnen muur.
Eigendomsterrein: 1400 m²
U moet het zien om te kunnen appreciëren.
Taxatie-rapport fls. 660.000,=
Vraagprijs fls. 600.000,= inclusief meubilair.
Hypotheek ... direct te betrekken.
Tel. 371577 - 611876 - 612448
B.g.g. thuis 368795.

LABOUR FORCE SAMPLE SURVEY 1993
Are you also selected to participate in the Labour Force Survey of 1993? Then the CBS, an independent research bureau of the government will visit your home during this period to ask you some questions concerning your situation on the labour market. Cooperate with us and give reliable data to the interviewer that comes to your home. CBS guarantees you secrecy and your information ...
We appreciate your cooperation.
The Labour Force Survey is for your own benefit.

Belegen Gouda
Holland
Belegen Gouda
Een zachte, pittige kaas. Ideaal voor verwerking in recepten.

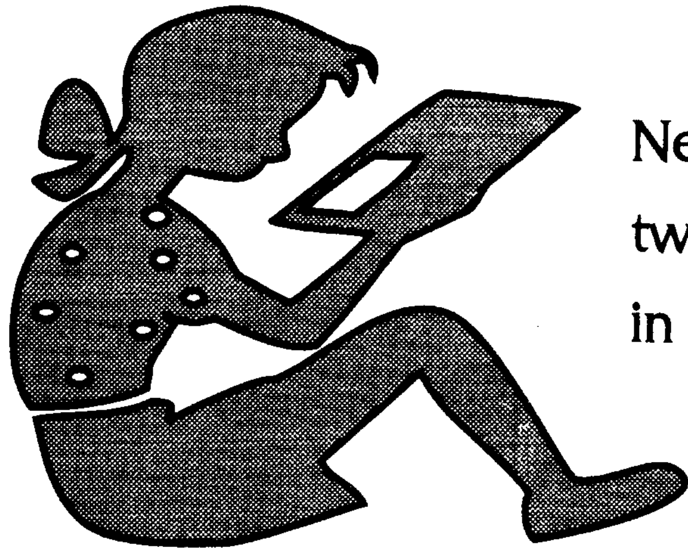
ALLES KAN MET KAAS...

ÑAPA

ZATERDAG 18 SEPTEMBER 1993 — AMIGOE

Weekend Bijlage Amigoe

INTERVIEWS

Nederlands tweede taal in onderwijs

REPORTAGES

Geschiedenis van Aruba in nieuw boek

Het is groen als gras, ruikt naar een Turks bad en smaakt uiterst bitter. Het goedje is dan ook niet bedoeld voor consumptie, hoewel het op Aruba nog wel eens in dubieuze alcoholistische kringen in een cocktail wil belanden. We hebben het over *Alcolado Glacial*, de 'airconditioning in de fles'. De Curaçaose cologne is razend populair en lijkt na een halve eeuw nog lang niet van plan het veld te ruimen. Sterker nog: producent Curaçao Laboratories maakt zich met de nieuwe verpakking op voor de verovering van nieuwe markten. Alcolado Glacial: het verhaal van de ontdekking van een geur, die een halve eeuw later nog steeds niets aan prikkeling en heilzaamheid heeft ingeboet.

Ben Ratelband: markt is rijp voor plastic fles

Alcolado Glacial: de Curaçaose cologne die reuk des tijds doorstaat

= door Hennie Harinck =

■ *Alcolado Glacial: de airconditioning in de fles.*

Glacial, zoals de eau de cologne kortweg in de volksmond heet, hoort bij Curaçao en is niet meer weg te denken. De Curaçaoënaar houdt een fles van het verkwikkende reukwater immer binnen handbereik, want een naderende flauwte door de hitte, jeuk na een muggebeet en een *verkout* na regen worden geweerd door zich met *Glacial* te besprenkelen, zo leert de ervaring. Het Curaçaose watertje wordt heilzame eigenschappen toegedicht en dat is misschien wel het geheim van een produkt dat de decennia dapper trotseert.

Tot op heden is het recept van de specifieke geur door niemand achterhaald. Velen hebben geprobeerd de succesvolle *Glacial*formule na te volgen, maar alleen *Limacol* wist de verkoopcijfers enigszins te benaderen. Inmiddels zijn de verkoopresulaten van het concurrerende geurtje weer gekelderd, vertelt directeur Ben Ratelband.

De general manager huist in een krap kantoortje in Landhuis Chobolobo, dat de sfeer ademt van de vorige eeuw. Langs de wanden staan alle produkten van Curaçao Laboratories en Senior & Co uitgestald: de befaamde Curaçaose likeuren, de reukwatertjes, maar ook schoonmaakmiddelen. Er moet even gesnoven worden. We beslissen dat *Limacol* kruidnagelessence bevat ('een beetje muf'); *Glacial* ruikt naar eucalyptus wat associaties oproept met een frisse Finse sauna.

Limacol, dat in de geest van *Glacial* 'the freshness of a breeze in a bottle' wordt genoemd is van Guyaanse makelij. Het buurland van Suriname is de strijd om de markt aan het verliezen, wat Ratelband deels wijdt aan de economische problemen waardoor men vaak niet kan leveren. Deels is het marktverlies ook te wijten aan een ondermaatse marketing, meent hij.

Op dit moment loopt er iemand alle winkels, botika's en snacks af om, zoals dat met een mooi woord heet, de 'positionering' van *Glacial* in de winkels te controleren. Staat het er, en waar? Ook worden prijzen vergeleken.

Op Curaçao is het reukwater op zo'n honderd locaties te koop. Dat herinnert Ratelband aan een vakantie in Suriname. "Ik liep na zwaar zwoegen in de jungle ergens in het binnenland een snack binnen om m'n dorst te lessen. Moet je raden wat ik daar aantref: bier, chips en ... *Glacial*."

In Suriname, Barbados en Venezuela wordt de Curaçaose alcolado onder licentie geproduceerd. "En dat levert aardig wat aan royalties op."

Voor het eind van het jaar moet dat ook gaan gebeuren in de Dominicaanse Republiek. Het reukwater wordt bovendien flink gepropageerd in de Caribische regio, in Zuid-Amerika en in enkele Europese landen. Hoewel *Glacial* in Nederland al jaren wordt verkocht in Antilliaanse en Surinaamse toko's, moet de Nederlandse markt verder worden opengegooid, aldus Ratelband. Het succes van het produkt onder toeristen én de vergrootte belangstelling voor Curaçao wijst erop dat er meer naar Europa verscheept kan gaan worden.

Marketing en produktontwikkeling dienen in één adem genoemd te worden met overleven, vervolgt Ratelband, die sedert drie jaar aan het hoofd staat van Curaçao Laboratories en Senior & Co. En in het rijtje hoort ook zeker exportbevordering thuis. Gaat nu nog 50 procent van de produktie op de boot naar het buitenland - voor de eeuwwisseling wil hij dat cijfer naar 90 hebben opgekrikt. Dat zal ook produktiegroei inhouden. Nu worden er dagelijks om en nabij 10.000 flesjes *Glacial* gevuld. Op jaarbasis betekent dit een produktie van ongeveer 2.500.000 flesjes. Wellicht zal de exportbevordering een lichte stijging van de werkgelegenheid inhouden. Nu werken gemiddeld twintig man in Chobolobo.

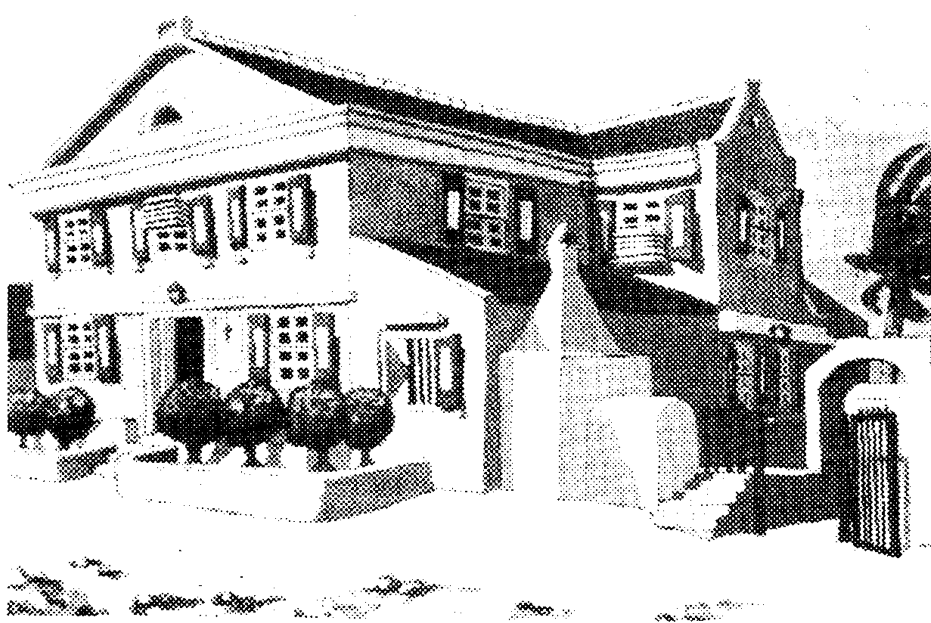
EENVOUDIG

Het produktieproces, dat zich in een gebouwtje achter landhuis Chobolobo afspeelt, is verrassend eenvoudig. Geen rollende banden en puffende machines, maar een kalme werkvloer waar voornamelijk handmatig wordt gewerkt. In het ene lokaal loopt een opstelling van grote zilverkleurige ketels waarin 'de geheime ingrediënten' worden gemengd. Het vullen van de flesjes gebeurt semi-automatisch; het plakken van etiketten, evenals het vullen van de flesjes wordt met de hand gedaan.

Hoewel Ratelband een etikettenmachine heeft aangeschaft, wordt er nog niet mee gewerkt. "Alles heeft z'n tijd nodig", verklaart hij. "Wanneer werknemers jaar in jaar uit gewend zijn aan een vaste werkordening dan verander je dat niet zomaar. Mensen zijn in het algemeen behoudend."

Als de personeels-samenstelling al weinig verandert; het nodige is gewijzigd aan *'the multipurpose cologne'*. Sinds kort is de fles van plastic, het zogeheten *pet* waar ook frisdranken in worden gebotteld. Dat was Curaçao Laboratories al vijf jaar geleden van plan, maar marktonderzoek wees uit dat de consument nog niet rijp was voor de drastische omwenteling. Recent onderzoek van Curaçao Promotion Partners wees echter uit dat de weerstand tegen plastic aanmerkelijk geslonken is.

De nieuwe verpakking bereidt met de introductie van de barcode, een label met produktinformatie en de flipdop de weg naar een breder afzetgebied, luidt de hooggespannen verwachting.

RECEPT

De receptuur van *Alcolado Glacial* (alcolado is afgeleid van het Spaanse *alcoholato* dat alcoholprodukt betekent) is sinds 1948 onveranderd gebleven. Volgens het etiket op de fles bevat de inhoud alcohol, water, geurstoffen, menthol en kleurstoffen. De unieke essence werd per toeval ontdekt door een Duitser die naar Curaçao was gekomen om op Parera zeep te maken. Toen hij bezig was een geurtje voor de zeep samen te stellen stuitte hij op een odeur die de omstanders zo aansprak dat hij besloot er een reukwater van te maken.

Sinds die tijd vind de eau de cologne haar weg naar de Curaçaose thuismarkt, de Antillen en Aruba, de Maagdeneilanden, Amerika, Canada en Nederland. Vanuit Barbados worden Trinidad en Jamaica voorzien. Ratelband: "Het probleem met de Caricommarkt is dat er invoerbeperkingen gelden." En dan fel: "Bescherming van het lokale produkt door importbeperking werkt naar mijn mening averechts. Je hebt concurrentie nodig om bij de les te blijven."

Bijblijven heeft ook alles te maken met produktontwikkeling. Het op de juiste tijd lanceren van een veranderd flesje, maar ook een totaal nieuw produkt. Dat *Glacial* de tand des tijds heeft weten te doorstaan is op zijn minst opmerkelijk gezien de gemiddelde levensduur van een produkt. De Curaçaoënaar gebruikt al decennialang jaarlijks drie flessen van het reukwater, aldus Ratelband.

De oude of ook de jonge bewoner van Curaçao? Het imago van *Glacial* is: een traditioneel familieprodukt dat op elk moment van de dag gebruikt wordt. Dat is volgens de directeur niet meer voldoende om ook de jeugd te binden. "De traditie moet worden voortgezet. Als je niet ook de jongeren aan je bindt dan sterft je markt uit." Het 4711-syndroom loert om de hoek. Eens was de befaamde cologne (uit Keulen) een topprodukt, dat uiteindelijk slechts de uitverkorene bleek van een sterfelijke generatie. Anno 1993 zal geen enkele scholier het in zijn hoofd halen om een flesje 4711 bij zich te dragen. De toeristische rondleidingen op landhuis Chobolobo zijn het middel bij uitstek om ook de jonge markt te laten kennismaken met een traditioneel produkt. Ratelband: "We geven scholieren een flesje mee."

■ *Drs Ben Ratelband: "Marketing en concurrentie-analyse noodzakelijk"*

Er zal in de toekomst wel wat gaan veranderen aan de *Glacial*formule maar Ratelband wil nog niet verklappen hoe en wat. "Een traditioneel produkt alleen is niet meer voldoende." Op subtiele wijze zal langzamerhand ook de jongere voor het Curaçaose reukwater moeten worden gewonnen.

Dat kan via de weg van een verwant produkt.

Een gel misschien met een aantrekkelijk kleurtje?

De directeur glimlacht en haalt een demo van een nieuw produkt te voorschijn. "We beginnen eerst met wat andere produkten voor het algemene publiek."

Onder de *Glacial*paraplu vallen meer artikelen: er was al zeep. Nu komt er een verfrissingsdoekje bij, de zogenaamde *towelette*. Die zal eind 1993 op de markt worden gebracht. De produktie vindt in Venezuela plaats. Inmiddels is het ontwerp zo goed als klaar. "De pinguïn moet op de verpakking." Die staat ook nog steeds op de plastic fles. Sinds kort zijn ook de dozen voorzien van het handelsmerk en de pinguïn.

AMERIKANEN

In de ruimte onder Ratelbands kantoor stromen Amerikanen met petjes en korte broeken binnen. Er wordt geproefd van de befaamde Curaçao likeur, een produkt van Senior & Co, en geroken aan de *Glacial*.

"Deze ruimte wordt ingrijpend verbouwd", zegt Ratelband met een breed gebaar wijzend op de officiële bezoekhal. Eerst is de buitenkant van het landhuis (daterend uit 1800 en in 1948 aangekocht door Senior & Co) opgeknapt en nu is het de beurt aan het interieur. "Wel met behoud van de authentieke sfeer", voegt hij er meteen aan toe. Veel van de machines dateren nog van de begintijd van Curaçao Laboratories en Senior & Co.

Hij constateert een toenemende belangstelling van toeristen voor exotische produkten. Naast de likeur vindt ook de Curaçaose cologne gretig aftrek. Juist in Nederland denkt de directeur nog veel meer af te kunnen zetten. Een anecdote van een vriend bevestigt zijn vermoeden dat er ook buiten de traditionele toko's belangstelling bestaat. "Hij lag in het ziekenhuis en herinnerde zich de geur van *Glacial*. Aan zijn vrouw vroeg hij het flesje mee te nemen. Bleek er naast hem een Antilliaan te liggen die ook een flesje uit zijn tas haalde. Dat schept toch een band."

Toenemende interesse van toeristen

Terug in het kantoor wijst hij op een potje. "Tja, en er zijn natuurlijk ook voorbeelden van mislukte produkten. Neem onze brillantine: ten dode opgeschreven." Die markt is volkomen overgenomen door een hausse aan allerhande haarprodukten als gel en dergelijke, vertelt hij.

Ratelband, een econoom die na zijn studie werkzaam was in allerlei takken van de consumenten-producten-branche ('van maandverband tot plastic kuipjes') bereidt zich nu voor op de uitbreiding van de export. En daar zitten op een eiland nogal wat nadelen aan verbonden "Een ramp", zegt hij kort en goed.

"Curaçao is klein. Men is niet gewend te exporteren en daar ook niet op ingesteld. We hebben onvoldoende kennis van de grote buitenwereld."

"Probeer maar eens tien pallets naar Toronto te krijgen. Als ik een lading naar St. Maarten wil versturen duurt dat soms al drie máánden", roept hij verontwaardigd. Met name de werkwijze van de douane noemt hij een 'hinderlijke exportbelemmering'.

Ook meent hij dat de verhouding zoek is voor wat betreft sommige onkosten en dat zou te wijten zijn aan het monopolie van de Curaçao Ports Services. "Een trailer uit Venezuela van een boot laten aftrekken kost 840 gulden, terwijl het vervoer naar Chobolobo, wat toch veel meer tijd kost, 100 gulden kost."

Curinc., het bedrijf dat zich bezig houdt met exportbevordering, verdient alle lof, vervolgt hij, 'maar zij worstelt ook met de beperkingen van onze infrastructuur'.

Wil een Curaçaos produkt overleven, waarvoor export noodzakelijk is, dan is een weidse blik noodzakelijk. Ratelband: "Je moet je concurrenten in de gaten houden, want daar baseer je de marketing op. *Glacial* mag dan het voordeel hebben van de enorme klantenbinding; als je niet over de grens kijkt dan sterft ook een 'onsterfelijk' produkt als het onze.'

Rabbijn Soetendorp in debat met 'Palestijn' Wagtendonk

"Als wij in Oslo hadden gezeten was er geen akkoord gekomen..."

= door Maarten Jan Hijmans en Dirk Visser, ANP =

Het is even wennen, maar daar zitten de voormalige kemphanen dan tegenover elkaar aan tafel. Rabbijn Awraham Soetendorp, bekend van de media als onvermoeid woordvoerder over joodse, Israëlische en humanitaire zaken. En aan de andere kant dr. Kees Wagtendonk, islamoloog, en een van de oprichters van het Nederlandse Palestina Komitee. In de nog niet zo ver achter ons liggende dagen dat Israël doorging voor een bedreigde staat, vlogen het pro-Israëlische en het pro-Palestijnse kamp elkaar regelmatig in de haren en sloegen ze elkaar met liefelijke bijnamen om de oren. Termen als 'neo-kolonialisten' of 'racistische onderdrukkers' waren even gewoon als 'mensen die gemene zaak maken met terreur' of zelfs kortweg 'antisemieten'. In die tijd was het vrijwel ondenkbaar de twee kampen in een ruimte samen te brengen. Ook tot voor kort zou het nog moeilijk zijn geweest om hen aan een tafel te krijgen voor een gesprek.

NIEUWE FEITEN

Maar de nieuwe geest die door het Midden-Oosten waart, schept nieuwe realiteiten. Ook in Nederland. Op de dag dat Israëli's en Palestijnen het eens worden over de bewoordingen van de wederzijdse erkenning - wat op dat moment overigens nog helemaal niet bekend was - lukt het wel. De sfeer is wat schuchter en onwennig als er handen worden geschud. "We hebben elkaar nooit ontmoet", weet Soetendorp. Maar Wagtendonk weet beter. "Het was wel heel lang geleden. Ik stond met een standje van het Palestina Komitee op een bevrijdingsmarkt in Amsterdam. U kwam langs en verweet me dat ik daar stond."

We zitten in een riante kamer van het riante gebouw van de milieuorganisatie International Green Cross aan de Lange Vijverberg in Den Haag, waar Soetendorp sinds de opening, onlangs door Michaïl Gorbatsjov, een bestuursfunctie vervult. Om te kijken of de nieuwe tijd werkelijk is aangebroken, beginnen we met een terugblik naar die periode waarin de tegenstellingen o zo onverzoenlijk leken. Die tijd waarin het pro-Israëlische kamp, en daar hoorde toen bijna heel Nederland toe, de lof zong van het jonge Israël. En van de *kibbutzim* waar zulke interressante experimenten gaande waren met het socialisme. Waar het Palestina Komitee dan weer zuur tegenin bracht dat dit socialistische experiment toch maar mooi plaats vond op van de Palestijnen gestolen grond. Het Komitee had nu eenmaal de gewoonte tegen de stroom in te roeien en daarbij gewoonlijk weinig gevoel aan de dag te leggen voor wat het goed zou kunnen doen bij de publieke opinie.

TEGENSTAND

Is dat beeld correct? Jawel, beaamt Wagtendonk, onverwacht gemakkelijk, het Palestina Komitee ondervond inderdaad veel tegenstand van joden en de publieke opinie. Het hele klimaat was in '69, toen het Komitee werd opgericht, nu eenmaal pro-Israël. De sfeer was ook erg gepolariseerd. Maar het Komitee was niet anti-Israël. Wagtendonk: "ik kreeg op de oprichtingsteach-in in '69 de vraag voorgelegd van een journalist of we nu voor of tegen Israël waren. Ik heb toen geantwoord dat we voor gerechtigheid waren." Antijoods was het Komitee evenmin, volgens Wagtendonk. Al was het even begrijpelijk als betreurenswaardig dat joden meestal aan de andere kant stonden en al is er in het Komitee ooit, in navolging van de Palestijnen, gediscussieerd over de vraag of de joden wel een volk en niet alleen een religieuze gemeenschap vormden.

"Maar die beslissing was niet aan ons. Als de joden zichzelf als een volk definiëren, dan is dat zo." Nee, als het Komitee iets was, dan was het een solidariteitscomité met het Palestijnse volk, dat zich in een underdogpositie bevond. En kreeg het Komitee bijdragen van mensen die zeiden dat ze "ook tegen de joden waren" dan werd dat geld onmiddellijk teruggestuurd.

Ook Soetendorp heeft zijn herinneringen: de debatten die zijn vader, rabbijn Jacob Soetendorp, in de jaren vijftig al wijdde aan de 'Palestijnse kwestie' als een bewijs dat Nederland ook toen al wist dat het probleem bestond. De aanslagen in Antwerpen, Wenen, Rome, die gemaakt hebben dat ook nu nog steeds in Nederland alle synagogen beveiligd zijn. En het moment waarop de scherpe tegenstelling tussen het Palestijnse en het Israëlische kamp in Nederland werkelijk is ontstaan. Dat was tijdens de Zesdaagse oorlog van 1967 weet hij. Die fungeerde als een soort 'waterscheiding'. Hij kan zich herinneren hoe mensen toen plotseling alles en iedereen op een hoop begonnen te gooien. "Jullie hebben gisteren gebombardeerd, zeiden ze dan tegen me, goed zo." Zijn vader kreeg een botsing met een goede vriend, de theoloog Piet de Boer, met wie het niet meer goedkwam. Ooit uitte De Boer zijn teleurstelling publiekelijk met de uitspraak: "De droom van de zionisten is de nachtmerrie van de Palestijnen". Zelf had Soetendorp een aanvaring met de criminoloog Nagel, die in het Nederlandse dagblad de NRC uithaalde naar het Israëlische nederzettingenbeleid en opmerkte: "meneer Soetendorp, uw God is de mijne niet." Waarop Soetendorp bij een confrontatie met Nagel een gebrek aan warmte constateerde en hem vroeg: "meneer Nagel, is er dan helemaal niets wat u raakt, muziek bij voorbeeld, of literatuur?"

De Israelische minister van Buitenlandse Zaken Shimon Peres die een groot aandeel had in de totstandkoming van akkoord tussen zijn land en de PLO, hier in gesprek met journalisten op een terrasje aan de Parijse Champs Elysee.

Warmte, zo komt hij al pratend tot de conclusie, is trouwens ook dat wat het Palestina Komitee altijd het meest heeft ontbeerd. Vooral in de begintijd werd het Komitee gekenmerkt door een soort somberheid en naargeestigheid alsof er niets positief over Israël te zeggen viel. "Solidariteitscomité met de underdog, ja. Maar waar was de warmte, waar was het begrip?" Ongemerkt is in het deftige Haagse pand intussen iets teruggekeerd van de oude spanning en vijandschap. Wagtendonk zit er wat ongemakkelijk bij en Soetendorp doet uit doeken hoe hij tijdens de gijzeling van de Israëlische atleten bij de Olympische Spelen van 1972, door de NCRV bijna in een debat werd gemanoeuvreerd met Palestina Komitee-lid Bertus Hendriks.

"Een discussie, een debat, hoe kan dat op zo'n moment dat die mensen waren gegijzeld?." "Ja," zegt Wagtendonk wat gepikeerd, "Op zulke momenten werd van ons altijd gevraagd dat we zonder meer die acties veroordeelden." en als Soetendorp Anton Constandse aanhaalt, die ooit op de tv de Israëli's de 'nazi's van het Midden-Oosten' noemde, valt hij in: "Zoiets hebben wij nooit gezegd. Nazi's heeft het Komitee de Israeli's nooit genoemd. Wel kolonialisten, en dat geldt denk ik nog steeds."

De discussie wordt toch nog feller als Soetendorp de intussen al lang weer ingetrokken 'Zionisme is racisme'-resolutie van de VN ter sprake brengt. Wagtendonk: "Daar hebben we moeite mee gehad." Soetendorp: "Daar heb ik anders nooit veel van gemerkt." waarop Wagtendonk weer komt met de opmerking dat het afhangt van je definitie van racisme. Het Palestina Komitee sprak destijds in een brochure niet van racisme, maar over het feit dat Israël een 'joodse staat' is en het recht op terugkeer instelde voor joden die er nooit heben gewoond, terwijl de Palestijnse vluchtelingen niet konden terugkeren.

Het wordt tijd om in te grijpen. De vrede die net bezig is zich te vestigen, moet niet meteen weer al te zeer op de proef worden gesteld. Aan Wagtendonk daarom de vraag of hij eigenlijk wel blij is met de vrede. Of is het een bittere pil dat de Palestijnen die ooit een seculiere democratische staat in heel Palestina wilden, nu uit zijn gekomen op een oplossing waarbij zij genoegen moeten nemen met zo'n 20 procent van het totaal? De ex-bestuurder van het Komitee blijkt het er maar moeilijk mee te hebben.

BOSNIE

"Kijk naar het verdelingsplan voor Bosnië. De moslims daar zouden meer moeten hebben dan ze krijgen. De beste situatie was eigenlijk die er onder Tito bestond. En als je toch een Bosnië creëert, dan zegt ons gevoel toch dat alle bevolkingsgroepen gelijke rechten zouden moeten hebben. In Palestina wordt die scheiding nu wel doorgevoerd en dat is niet ideaal."

Soetendorp daarentegen is wel heel blij met de oplossing. "Ik heb altijd gezegd dat als er werkelijk een vredesoplossing komt, die door de meerderheid van de Israëli's zou worden aanvaard." De erkenning van de PLO, na al het geweld, noemt hij "een belangrijke emotionele concessie" en het geheel is een billijk begin van een oplossing, volgens hem. "Het is goed dat Gaza en Jericho als voorbereiding gaan dienen. Ik hoop dat het een oplossing zal zijn waar grenzen zullen vervagen en nederzettingen niet hoeven te verdwijnen, omdat mensen aan twee kanten van een grens wonen als in Nederland en België. Maar wel zal uit het handvest van de PLO moeten verdwijnen dat vernietiging van Israël een van haar doeleinden is."

Wagtendonk: "Maar dan moet aan de andere kant ook niet gezegd worden dat de Palestijnen geen recht hebben op een eigen staat." "Het is een proces," riposteert Soetendorp. En als Wagtendonk opmerkt dat dat dan ook moet gelden voor die passage in het handvest, slaat Soetendorp terug met de constatering dat "als wij in Oslo hadden gezeten, dit akkoord nooit was bereikt."

Amnesty rapporteert verregaande discriminatie

Blanke Australiërs vrezen Aborigines in hun achtertuin

Schaaf een stukje huid af van de Australiër en je vindt er een racist onder. Hazel Hawke, de vrouw naast oud-premier Bob Hawke en achter de typering, had in het midden van de jaren tachtig weinig op met de tolerantie van haar landgenoten. Het blanke deel wel te verstaan, dat nog immer de overgrote meerderheid van de 17 miljoen Australiërs vormt. Een rapport van Amnesty International beschuldigde het land begin dit jaar nog van klassejustitie en verregaande discriminatie van de aborigines, ook wel aboriginals genoemd, de oorspronkelijke bewoners van het continent.

De blanken zijn er alleminst toleranter op geworden. De laatste maanden neigen zij zelfs naar raciale hysterie, gevoed door - zoals zij dat ervaren - de toenemende dreiging van de aborigines. De oorspronkelijke bewoners staan al in hun achtertuinen, zo menen de verre nazaten van de eerste britse bandieten die in januari 1788 op het continent aanspoelden.

De abo's (spreek uit: ebboos), zoals ze door hun blanke landgenoten al dan niet met een begeleidend scheldwoord worden genoemd, eisen thans grote delen van Australië op. Zij wijzen op de uitspraak van de Hoge Raad, vorig jaar juni, waarin hun landrechten voor het eerst werden erkend. Met dat vonnis verdween de Terra Nullius-doctrine voorgoed in de wildernis. Deze ongeschreven wet, die eeuwenlang op niets dan blank eigenbelang steunde, stelde dat het Australische continent door de Engelse kolonisten ofwel de weggestuurde gevangenen destijds onbewoond werd aangetroffen. Niks geen aborigines (letterlijk 'vanaf de oorsprong' in het latijn) als allereerste *aussie*'s. De doctrine bevestigde de blanke superioriteitsgedachte, die nog altijd de basis vormt van de Australische samenleving. De abo's wapperen nu naar hartelust met het 'mabo-besluit', genoemd naar een van de procesvoerders. Erkend door de hoge raad als de oudste bewoners, zoeken zij verlekkerd de landkaart af. Vorige week claimde de Birri Gubbi-stam nog de landrechten over Bowen Basin in de staat Queensland, een van de rijkste kolenmijnen van het land.

Premier PAUL KEATING
...verplichtingen...

De deelstaat Canberra, waar de regering is gesitueerd, werd al eerder opgeëist, alsmede het centrum van Brisbane. Honderdduizenden vierkante kilometers zouden van eigenaar moeten veranderen, vindt de eisende partij. Een claim geldt voor een gebied, vier keer groter dan de oppervlakte van heel Ierland. Het is de bedoeling dat de aborigines over hun aanspraken onderhandelen met de overheid. Bij een impasse moet een speciaal tribunaal uitsluitsel geven.

ANGST

De lijst wordt langer en langer en met de dag groeit de angst van de blanke Australiërs. Premier Paul Keating is hen vorige week te hulp gekomen. De uitspraak van de Hoge Raad is prachtig, zei de eerste man van de Laborregering, maar hij zelf behoudt het vetorecht. De aborigines, die nauwelijks twee procent van de bevolking vormen, werd door Keating een soortgelijk vetorecht onthouden. Het blanke deel van de Australische smeltkroes vreest een verdere achteruitgang van de economie als de inboorlingen een deel van het land in bezit nemen. Buitenlandse investeerders zouden afzien van investeringen in de mijnindustrie.

"We hebben verplichtingen aan alle Australiërs," zei Keating in Canberra tijdens de uitleg van het beleid, waarmee de Australische regering het vonnis van de Hoge Raad wil uitvoeren. "We moeten hun landrechten zeker stellen en zorgen dat onze economie zo gezond mogelijk wordt." De premier beloofde dat aan de bestaande eigendomsrechten niet zal worden getornd. Als het algemeen belang wordt geschonden, zal Keating niet schromen de beslissingen van het tribunaal over de landrechten nietig te verklaren.

TELEURGESTELD

De aborigines reageerden ronduit teleurgesteld op de afwijzing van het vetorecht. "We moeten het recht hebben om te beslissen over ons eigen land," sprak een van hun leiders, Lois o'Donoghue. Uiteraard toonden de eigenaren van de steenkoolmijnen zich verheugd over de beperkingen, die premier Keating aan de nieuwe landrechten heeft verbonden. "We verwelkomen de zorg van de regering om bestaande rechten te respecteren," aldus Lauchlan mcIntosh, de voorzitter van de raad voor de mijnindustrie. "Investeringen moeten beschermd worden." Maar: "over de verdere toekomst heerst bij ons nog grote onzekerheid."

Gezondheidszorg meer op Europese leest

Clinton gaat aanpak drugsprobleem wijzigen

Washington - Er is bij de regering van president Clinton een kentering te bespeuren in de Amerikaanse aanpak van het drugs- en Aidsvraagstuk. Dat heeft staatssecretaris Simons deze week in Washington gezegd naar aanleiding van gesprekken met de Amerikaanse staatssecretaris voor gezondheid, Lee.

Volgens Simons is de aanpak van deze Amerikaanse regering pragmatischer, minder ideologisch dan bij de regering van president Bush het geval was. Lee heeft dan ook grote belangstelling voor de Nederlandse aanpak van het drugsvraagstuk, met name voor de spuitomruil en methadonprogramma's. Hij verwacht dat in Amerika in de komende jaren dit soort programma's zullen inburgeren, en dat de drugsproblematiek meer uit de criminele sfeer wordt gehaald en naar de sfeer van de gezondheidszorg wordt overgeheveld.

Simons heeft met zijn Amerikaanse collega afgesproken gegevens te verschaffen over de Nederlandse resultaten met de drugsprogramma's.

HERVORMING

Staatssecretaris Simons was deze week op bezoek in Washington aan de vooravond van de lancering van de plannen van president Clinton om de gezondheidszorg in Amerika fundamenteel te hervormen. Het gaat er volgens Simons om alle Amerikanen een basispakket aan te bieden dat voor Nederlandse maatstaven zeer bescheiden is, maar dat in de komende jaren uitgebreid zou moeten worden.

Amerika en Nederland hebben andere uitgangspunten bij de gezondheidszorg. In Amerika speelt de overheid maar een heel bescheiden rol in de gezondheidszorg, een rol die Clinton wil vergroten. "In Nederland is sprake van een tegenovergestelde trend om de dominerende rol van de overheid terug te dringen", aldus de staatssecretaris.

De Amerikanen willen een aantal zaken overnemen van de Europese systemen, bijvoorbeeld een grotere taak voor de huisarts, die in Amerika vrijwel onbekend is. Zo blijft in Nederland meer dan tachtig procent van de patiënten bij de huisarts, terwijl in Amerika de meeste mensen direkt naar de veel duurdere specialist gaan. Er komt volgens de plannen van Clinton grotere aandacht voor preventieve zorg, zoals inentingen.

In Amerika worden miljarden uitgegeven aan dure operaties, maar de preventieve zorg bedraagt minder dan één procent van de totale kosten. Voorkomen is volgens Simons nog altijd beter dan genezen.

DUUR

Het grote probleem in Amerika is volgens Simons dat de gezondheidszorg veertien procent van de nationale uitgaven opslorpt, een cijfer dat in Nederland ongeveer tien procent bedraagt. In beide landen wordt druk gediscussieerd over de prijs van geneesmiddelen. Daarover zal strijd gevoerd moeten worden met de farmaceutische industrie, want de prijs van geneesmiddelen moet omlaag, terwijl er ook paal en perk aan verspilling moet worden gesteld. Zo is er soms sprake van overdosering van geneesmiddelen die dan ongebruikt de prullenmand in gaan, maar wel betaald moeten worden.

Staatssecretaris Simons had behalve met zijn zijn collega Lee ook gesprekken met vertegenwoordigers van de verzekeraars en advocaten, die in Amerika een zeer belangrijke rol spelen en om een gesprek met Simons hebben gevraagd.

Drs. Joyce Pereira over problemen in onderwijs

"Nederlands moet tweede taal worden"

= door Eef Hermers =

TIJDENS DE officiële opening van de IPA hield drs. Joyce L. Pereira een zeer interessante lezing met als titel 'Iets nieuws onder de zon?' over de taalsituatie, het taalonderwijs en het taalbeleid op Aruba. Het is al een vele malen herkauwd onderwerp, dat echter steeds weer nieuwe kanten, nieuwe ontwikkelingen en nieuwe perspectieven laat zien: de taalsituatie op Aruba en de daarmee samenhangende problemen met betrekking tot het taalonderwijs en de ontwikkelingen, plannen, initiatieven en beleidsbeslissingen.

Volgens Pereira moet erkend worden dat het Papiaments geen enkele rol speelt in het onderwijs, ondanks het feit dat het de meest gebruikte taal is in de Arubaanse gemeenschap. "Het Nederlands, dat nauwelijks een rol speelt in de gemeenschap, heeft een dominerende positie in het onderwijs. Een onrealistische situatie dus. Het Papiaments op de eerste plaats, gevolgd door het Engels en het Spaans, moet juist een plaats krijgen in de gemeenschap. Het zal bijdragen tot respect voor de eigen cultuur, de ontwikkeling van een nationale identiteit en culturele ontwikkeling."

Pereira vindt dat het Papiaments ingevoerd moet worden als instructietaal in [illegible] ook voor [illegible] Papiaments het Nederlands als tweede taal te kiezen voor een goede internationale communicatie omdat het nog steeds een belangrijke plaats inneemt binnen de overheid en het rechtswezen. Bovendien zal het voortgezet onderwijs voorlopig het Nederlands moeten aanhouden als instructietaal.

MULTILINGUAAL

"Aruba is, zeker sinds de vestiging van de LAGO en nog sterker sinds de uitbouw van het toerisme in de jaren tachtig, een multilinguale samenleving, waarbij het Papiaments verreweg het grootste aantal sprekers heeft. De cijfers van de volkstellingen van 1972, 1981 en 1991 tonen dat nog eens aan. Volgens de telling in 1991 spreekt 76,6% Papiaments, [illegible] Engels, 7,4% Spaans, [illegible] Nederlands en 0,3 % [illegible].

Pereira: "Als we teruggaan in onze koloniale geschiedenis, dan zien we dat het aantal Papiamentssprekenden al heel snel het aantal Nederlandssprekenden ging overtreffen. Al in de loop van de achttiende eeuw had het Papiaments zich op Aruba, Curaçao en [illegible] ontwikkeld en geconsolideerd tot de meest gesproken taal, tot moedertaal en algemene omgangstaal. Het Nederlands kreeg geen kans deze taal te overvleugelen of sterk te beïnvloeden, ondanks [illegible] het Nederlands [illegible] voedingsbodem [illegible] het Nederlands bij [illegible] onvruchtbaar, [illegible] samenleving [illegible] ondersteuning, was [illegible] taal, zoals ook nu [illegible].

[illegible] katholieke priesters hanteerden in het begin van de [illegible] het Spaans bij de catechisatie. Sinds de achttiende eeuw gebeurde dat in de taal van het volk, het Papiaments, door de Nederlandse missie, hetgeen bijzonder gunstig was voor de ontwikkeling van deze taal.

Vanaf de negentiende eeuw uitten bezoekers uit Nederland zware kritieken op deze situatie. Men vond namelijk dat in een Nederlandse kolonie Nederlands gesproken moest worden. Het Papiaments verhinderde volgens hen het leren van het Nederlands. Bovendien vonden de Europese Nederlanders deze taal zo volstrekt vreemd en zo verschillend van hun eigen taal, dat ze het Papiaments omschreven als 'gebrekkig en onvolwaardig'. Op de openbare scholen werd les gegeven in het Nederlands, hetgeen een onbevredigende bezigheid was: de kinderen hadden de grootste moeite met de taal. Er waren maar weinig kinderen die de taal verstonden en ook het gebruikte materiaal sloot niet aan. Toch waren er in de negentiende eeuw ook realistische geluiden te horen. Ten aanzien van de schoolboeken schreef de commissaris-generaal voor de Nederlandsch-Westindische bezittingen in 1826 dat ze '*grotendeels ingerigt zijn op eene wijze geheel gegrond op het aanschouwelijke der voorwerpen in Europa, en dus veelal vreemd aan de keerkringslanden.*'

En ten aanzien van de instructietaal zei A.M.Chumaceiro in 1884: '*Dat is de grootste moeijelijkheid in ons onderwijs: het kind moet eene vreemde taal leren, zonder eene moedertaal, die het* [illegible] *daarin behulpzaam is. Werd die vreemde taal nu maar geregeld in zijne omgeving gesproken, dan ware het iets, doch dit is niet het geval. Buiten het huisgezin* [illegible] *minder, dat men zich* [illegible] *met het kind* [illegible] *houdt, is* [illegible] *spreekt Papiamentoe.*'

Men hield het moederland Nederland en alles wat Nederlands te maken had aan als norm. Alles wat anders was dan het moederlandse was minderwaardig en inferieur, dus ook het Papiaments en zijn sprekers. Bij de overheid was het zelfs verboden op de afdelingen Papiaments te spreken en het publiek in het Papiaments te woord te staan. Begin jaren [illegible] Papiaments [illegible] de scholen [illegible] tot 1936 [illegible] gebruik in haar scholen, ondanks de verordeningen over de onderwijstaal van 1867 en 1907. De vestiging van de Shell in 1918, en daarmee de komst van veel Nederlanders, versterkte de positie van het 'pro-Nederlands-idee'. De onderwijsverordening van 1936 ging in 1936 van kracht en maakte het Nederlands tot verplichte instructietaal.

Door deze systematische afwijzing kreeg op den duur ook de Papiaments-spreker een negatief beeld van zijn eigen taal, wat A.C. Prins-Winkel in haar dissertatie '*Kabes duru?*' (Zeist, 1973) een 'negatief linguistisch normbeeld' noemt. A.M. Chumaceiro noemde het Papiaments '*volslagen ongeschikt om degeen, die uitsluitend de volkstaal verstaat tot verdere ontwikkeling te brengen.*'

Pereira: "Dit negatief linguïstisch normbeeld bestaat nog tot op de dag van vandaag. Dit uit zich in het bijzonder in de discussies over de invoering van het Papiaments als instructietaal in het onderwijs. Naast degenen die het vanzelfsprekend vinden dat het Papiamentstalige kind onderwijs krijgt in zijn eigen taal, zijn er groepen die zich hier heftig tegen verzetten".

TAALONDERWIJS

Het feit dat onder druk van de Shell het onderwijs op Nederlandse wijze werd inge[illegible] verplicht als instructietaal, maakte dat het Papiaments uit het onderwijs verdween en het Nederlands een enorme prestige kreeg. Vanaf het begin echter, waren er kritische geluiden te horen ten aanzien van het Nederlands als instructietaal in een samenleving waar meer dan 80% van de schoolbevolking Papiaments als moedertaal had. Het was duidelijk, dat dit systeem verbalisme in de hand werkte. De schoolresultaten werden er dan ook niet beter op. Professor F.W. Prins schreef in 1973 dat het onderwijs op de eilanden het Papiamentstalige kind niet ten goede kwam.

Vooral de basisschoolleerkrachten voelden dit aan den lijve en gingen spontaan, eigenlijk ook zonder structuur en inofficieel, steeds meer het Papiaments gebruiken, vooral in de beginklassen, uit onmacht, maar ook vanuit het besef dat de kinderen daar recht op hadden.

Pereira: "Door de verplichting van het Nederlands als instructietaal heeft er wel een grotere verbreiding van het Nederlands plaatsgevonden. Meer Arubanen hebben het leren beheersen, ze hebben het echter niet aangenomen als moedertaal. De vreemde situatie van het Papiaments als omgangstaal en het Nederlands als officiële taal bleef bestaan. Het Nederlands heeft ondanks de positie als officiële taal het Papiaments niet kunnen verdrijven. Er zijn nog steeds veel klachten over de slechte beheersing, over de, vergeleken met vroeger, slechtere beheersing van het Nederlands."

Volgens Pereira is de vraag of we van een slechtere beheersing kunnen spreken. In welk opzicht slechter? Waarmee vergelijken we? Het is wel een feit dat de positie van het Papiaments in de samenleving sterker is dan ooit en de positie van het Nederlands zwakker dan ooit. Dat komt volgens Pereira onder meer door de Arubanisering van het onderwijspersoneel, van het overheidsapparaat en van het politiek bedrijf.

Dat komt ook door de afwezigheid van de noodzaak het Nederlands te gebruiken in de privésector en in de sociale sfeer, de sterke positie van het Engels in de privésector en de sterke positie van het Engels en het Spaans in de sociale sfeer.

Voor de leerkracht van de basisschool en het Lager Beroeps Onderwijs is de situatie in het laatste decennium nog moeilijker geworden. Naast de Arubaanse leerlingen met het Papiaments als moedertaal of tweede taal zijn er veel nieuwe allochtone leerlingen voor wie het Nederlands een volstrekt nieuwe, vreemde taal is. De taalsituatie binnen de school is dus nog gecompliceerder geworden.

Discussies over het al of niet introduceren van het Papiaments als instructietaal binnen het onderwijs, zeker binnen het basisonderwijs, zijn al gevoerd. Er zijn heel veel nota's, rapporten en analyses gemaakt, die allemaal hetzelfde concluderen: het kind heeft recht op onderwijs in zijn eigen taal, het kind heeft recht op onderwijs dat aan hem is aangepast. We doen het kind tekort als we het niet het onderwijs geven waar het recht op heeft.

Pereira: "Ik geloof niet dat we bang hoeven te zijn voor 'achteruitgang van het onderwijs' of voor 'het mislopen van de studiekansen in Nederland', veelgehoorde tegenargumenten, als we de herstructurering goed aanpakken. En wat het Papiaments betreft, het is waar dat onze taal maar een klein taalgebied heeft, hooguit 190.000 sprekers. Maar ook het Nederlands heeft een klein taalgebied: binnen de Europese Gemeenschap is het Nederlands maar een zeer kleine taal. Er zijn nu interessante discussies aan de gang over de plaats van het Nederlands binnen de EG. Maar geen weldenkend mens zal het voorstel lanceren om op de basisschool in Nederland dan maar het Nederlands te vervangen door bij voorbeeld Frans of zelfs Duits, met het argument dat je met Nederlands in de wereld toch niets kunt beginnen. En dat is nu net wat we met het Papiaments wel hebben gedaan. Het negatief linguïstisch normbeeld volop in de praktijk, tot op de dag van vandaag."

Volgens Pereira is een taalbeleid op het moment dringend nodig. Er zijn echter nog vele vragen. Wat willen we in het onderwijs met de moedertaal, het Papiaments? Wat willen we met het Nederlands, een vreemde taal, die in onze regio maar een vreemde eend in de bijt is? Wat willen we met de vreemde talen Engels en Spaans, de meest gesproken vreemde talen op Aruba en in de regio? Hoe kunnen we in ons onderwijs inspelen op de taalsituatie in de samenleving en invloed uitoefenen op deze taalsituatie? En buiten het onderwijs, welke eisen zijn er te stellen aan bij voorbeeld het taalgebruik in de media? Welke mogelijkheden zijn er ter ondersteuning in de samenleving van de verschillende talen?

Een taalbeleid zal antwoord moeten geven op al deze en andere vragen. Het Papiaments kan dan van de ondergang, 'die het niet verdient, na driehonderd jaar strijd', gered worden en zich verder ontwikkelen en consolideren. De vreemde talen zullen beter beheerst worden. Iets nieuws onder de zon? Pereira: "Er is veel nieuws, maar we zijn er nog niet."

IN 1988 WERD de *Beleidsnota inzake invoering van het Papiaments in het onderwijs op Aruba* aan de regering aangeboden. Deze nota bevat een mooi uitgewerkt voorstel tot onderwijsvernieuwing, met als voornaamste punt de invoering van het Papiaments als instructietaal en als vak in het onderwijs, met daarnaast het Nederlands als tweede taal. De nota voert duidelijke redenen aan voor de invoering van het Papiaments als instructietaal en geeft een overzicht van de werkzaamheden die hiervoor noodzakelijk zijn.

In het regeerakkoord 1993-1997 staat dat als de Arubaanse spellingsregels herschreven en uitgebreid zijn, deze gepubliceerd zullen worden om uniformiteit in het gebruik van de moedertaal te bewerkstelligen en dat er LO-cursussen Papiaments georganiseerd zullen worden om de leerkrachten in staat te stellen les te geven in het Papiaments. Concretisering van dit laatste punt begint in oktober aanstaande.

Het project 'Standaardisering van de woordenschat' is al enkele jaren bezig en kortgeleden is het project 'Basiswoordenboek' van start gegaan. Verder zijn groepen en personen bezig met de studie van de orale literatuur van Aruba en de Antillen, met de studie van de Arubaanse en Antilliaanse literatuur in de context van de Caribische en wereldliteratuur.

Van andere voorbereidingsactiviteiten is nog niets te merken. Het regeerakkoord spreekt zich niet verder uit over de introductie van het Papiaments als instructietaal, noch over bilinguaal onderwijs. Het nationaal taalbeleid is nog niet geformuleerd. Toch zijn er verschillende activiteiten ontplooid voor die gebieden waarvoor uitstel dodelijk is. Zo heeft de werkgroep 'Sina lesa' van 1980 tot 1989 een Papiamentstalige leesmethode ontwikkeld, [illegible], die al in gebruik is. Dit is de enige leesmethode op Aruba, die volledig op eigen leest geschoeid is.

In augustus 1991 is in het basisonderwijs de taalmethode 'Taalactief' geïntroduceerd ter vervanging van 'Zonnig Nederlands'. Dit schooljaar is men met de leesmethode 'Veilig leren lezen' begonnen in de eerste klassen.

Pereira: "Prachtige methoden die op moderne didactische principes gebaseerd zijn. Het bleek echter al gauw dat 'Taalactief' aangepast en aangevuld moest worden. Dit schooljaar zullen de methode en het additionele materiaal worden geëvalueerd. Men zal additioneel materiaal blijven ontwikkelen. Zolang er geen eigen taalmethode is, blijft het dus behelpen. Want structureel is er niets veranderd aan het taalonderwijs: het Papiaments is nog steeds buiten het onderwijs en het Nederlands is nog steeds instructietaal. Van voorbereidingen van de introductie van bilinguaal onderwijs is nog niets te merken."

Wat wel een echt innovatieproject is, is het Enseñansa Profesional Basico (EPB), de vervanger van het huidige Lager Beroeps Onderwijs. Over het taalonderwijs op dit nieuwe onderwijstype is men nog aan het nadenken, maar in grote lijnen gaat het er als volgt uitzien: in de tweejarige basiscyclus staat Papiaments als vak op het rooster met twee lesuren per week per jaar en verder zal het instructietaal zijn bij de sociaal-culturele vakken, zoals verzorging en maatschappijleer.

Het Nederlands moet in dit onderwijstype een functioneel-ondersteunende functie krijgen. Bovendien bestudeert men nu hoe het het beste als vreemde instructietaal kan worden aangepakt. Tijdens de lessen Engels en Spaans, maar ook tijdens het Nederlands zullen de communicatieve vaardigheden worden ontwikkeld.

Volgens schattingen FAVI:

Op Aruba 300 mensen met oogafwijkingen

ORANJESTAD — Volgens schattingen van de FAVI zijn er op Aruba ruim driehonderd mensen met een ernstige oogafwijking. Een derde van hen is blind. De anderen lijden aan een of andere vorm van ernstige slechtziendheid. De FAVI wordt daarom meestal ten onrechte alleen geassocieerd met 'blinden'.

Een visuele handicap, blindheid of slechtziendheid, komt in alle lagen van de bevolking voor en in alle leeftijdsgroepen. De meerderheid bestaat echter uit volwassenen en bejaarden. Maar de kleinere groep van kinderen en jongeren eist verhoudingsgewijs veel aandacht.

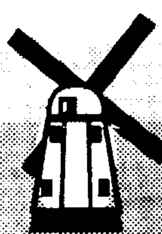
De FAVI werd officieel opgericht op 21 februari 1974. Het woord 'FAVI' is samengesteld uit de beginletters van 'Fundashon Arubano di esnan Visualmente Inkapacitá'. Dit betekent in het Nederlands: Arubaanse Stichting van Visueel Gehandicapten. De term 'visueel gehandicapten' is gekozen om aan te geven dat het niet uitsluitend om blinden gaat.

De FAVI heeft gemiddeld meer dan honderd cliënten van pasgeboren babies en hun ouders tot hoogbejaarden. Ze ontvangen begeleiding of training vanuit een of meer FAVI-programma's. Net zo verscheiden als de mensen zijn, zijn ook de gezichtsproblemen en de moeilijkheden die daaruit voortvloeien. Zo kan een kind in zijn ontwikkeling belemmerd worden, doordat het niet of slecht kan zien. Een visueel gehandicapte jongere loopt de kans geen werk te vinden en een volwassene wordt soms plotseling afhankelijk van anderen, terwijl hij of zij dat nooit was.

Het is al meer dan twintig jaar geleden dat de eerste stappen werden genomen om te komen tot de oprichting van een instelling ten behoeve van mensen die blind of slechtziend zijn. Volgend jaar februari zal het precies twintig jaar geleden zijn dat de Stichting Blindenzorg Aruba officieel werd opgericht en een jaar later werd gewijzigd in FAVI. Er waren drie motieven voor die naamsverandering: het toenmalige bestuur wilde een Papiamentstalige naam, men wilde duidelijk maken dat het niet alleen om blinden ging en men wilde uitdrukken dat het niet ging om paternalistische zorg, maar om mensen te helpen voor zichzelf te zorgen.

In hoog tempo ontwikkelden zich de verschillende diensten van de FAVI, aanvankelijk geheel met vrijwilligers, daarna stap voor stap geprofessionaliseerd. De eerste mobiliteitstrainingen begonnen half 1974, vlak

vervolg op pag. 8

Liever heimwee dan Holland

door Rene Van Nie

Macamba pichiri

Zo nu en dan heb ik een onbedwingbare trek in oestertjes. Het liefst 's morgens op de nuchtere maag en als dat toevallig op een zondag is dan ga ik brunchen bij Hyatt want daar liggen ze met honderden tegelijk rijkelijk uitgestald. En niet alleen oesters. Maar ook zalm, garnalen, en een groot aantal schelpdieren waar ik de naam niet van weet. Nu heb ik ook nooit mijn best gedaan om te weten hoe ze worden genoemd want ze interesseren me niet. Ik hoef ook geen van de tientallen salades of pizza's, geen eieren, geen tonijn, kip, roastbeef, kalkoen, ham, spaghetti, kreeft of kaas. Al ziet het er nog zo lekker uit. Ik wil alleen maar oesters, een glaasje champagne en koffie na. Mijn vrouw blijft in zo'n geval thuis want ze schaamt zich voor me als ik een aantal keren mijn bordje vol leg met die oestertjes. Veelal twaalf per keer zodat ik gemiddeld veertig van die dingen eet. Ik lust meer maar durf niet verder dan veertig te gaan omdat ik dit redelijk vind in relatie tot wat ik allemaal laat liggen. Maar geen mens ziet wat ik niet neem, vindt mijn echtgenote, maar wél waarmee ik me volstop. 'Een mens kan zich met oesters niet volstoppen', onderwijs ik dan. 'Al eet je honderd van die dingen, daar zijn ze te delicaat voor'. Maar dat helpt allemaal niet. Ze blijft zeuren. Net zoals mijn vriend Eddy M. die ik vroeger nog wel eens mee nam om te brunchen tot hij begon te roepen dat je van oesters dood gaat, wat hij herhaalde bij elk oestertje dat ik naar binnen liet glijden. Veertig keer achter elkaar, 'Levensgevaarlijk amigoe, pas toch in hemelsnaam op, je gaat dood als er een verkeerde tussen zit, dat heb ik laatst nog in een artikel gelezen.' Ondertussen zat hij zich te vol te proppen met een stevige moot van elk gerecht dat er te halen viel zodat hij ook nog met zijn mond vol sprak. Ik heb toen een geprobeerd zijn doodsbericht af te remmen door te antwoorden: "Als het je tijd is om te gaan, dan ga je, met of zonder oesters". Maar hij schudde het hoofd, drukte zijn snor even tegen de onderkant van zijn neus zodat hij iets weg kreeg van een ondemocratisch gekozen dictator op een onduidelijk Zuidamerikaans eiland en stelde wat vermoeid vast 'dat ik het dan maar zelf moest weten, zolang ik maar niet vergat dat hij me gewaarschuwd had'. Nou, dat eet niet lekker. Ook al beloofde Eddy M. het nog zo goed. Maar het blijft natuurlijk behelpen met zo'n wijsneus aan tafel. Daarbij heeft hij ook nog de onhebbelijke gewoonte om steeds te kuchen als ik een sigaret opsteek terwijl hij dan omstandig met zijn handjes begint te wapperen vanwege de rook terwijl hij tot tien jaar geleden zelf een straffe puffer was. Daarom moet ik altijd 'uit de wind' gaan zitten maar bij Hyatt is er geen wind. Al met al genoeg reden om lekker alleen te gaan. En het liefst vrij vroeg zodat het nog stil is en weinig mensen me zien smikkelen. Maar de laatste keer begon dat smikkelen een lief serveerstertje op te vallen. Ze had een glas champagne voor me ingeschonken en stond in een hoek naar me te loeren toen ik voor de vierde keer terug kwam met een vol bordje. Ze schuifelde zich in de buurt en zei, 'Mijnheer vindt dat lekker hè?', wat ik moeilijk kon ontkennen. 'Heerlijk', bevestigde ik. 'Ik weet wie mijnheer is', schakelde ze onverwacht over. 'Mijnheer schrijft mooie boekjes'. Dat 'mooie' deed het hem en daarbij had ze ook nog een lief gezicht zodat ik in mijn tas zocht naar een exemplaar want die heb ik altijd bij me voor het geval zich de noodzaak voordoet iemand óm te kopen, te bedanken, of als goedmakertje weg te geven wanneer ik de een of ander onheus heb bejegend of beledigd. Op die manier raak ik meer boekjes kwijt dan er verkocht worden, maar dat terzijde. Ik bleek in dit geval echter door de leesboeken heen maar vond wel een fotoboek over San Nicolas dat ik jaren geleden had gemaakt. Wat een schot in de roos bleek. Het meisje bladerde even en riep opgetogen: "Ik ken al deze mensen want ik woon zelf óók in San Nicolas". Dat boekje is dan voor jou', riep ik gul. Ze greep dankbaar mijn hand en het leek er even op alsof ze me wilde kussen. Helaas kwam dat er om een of andere reden niet van en na veel 'Danki danki', bleef ik weer alleen achter met mijn oestertjes. Nadat ik die op had besloot ik, geheel tegen de gewoonte in, nog twaalf van die dingen te halen. De serveerster zou het me niet kwalijk nemen en om me heen zat geen mens. Maar dat bleek tegen te vallen want ik was nog niet goed en wel terug toen Fransje zijn opwachting maakte. Zijn volledige naam is eigenlijk FransJaap Goederburen-Hoevelaken maar Fransje dekt de lading wat beter omdat hij dik en rond is en tot mijn schouders reikt. Fransje is een kennis van me die bij een Nederlandse bank werkt en daar rond de subtop zweeft met een briljante carrière in het vooruitzicht want hij stamt uit een beroemd bankiersgeslacht en als hij zelf niet voor al zijn promoties kan zorgen, dan regelt Pa het een en ander. Hij bleek al gebruncht te hebben en was in gezelschap van een viertal heren die zich allemaal in vlotte vrije tijdskleding hadden gestoken. Ze bleken iets heel erg hoogs te zijn bij het hoofdkantoor van de bank in het moederland en Fransje introduceerde me als 'de schrijver die zich vaak kritisch uit laat over de Hollandse zuinigheid'. Dat vonden de heren best wel boeiend en ze knikten welwillend zoals deftige bankmensen gewoon zijn te doen zolang je maar niet om een lening komt vragen, waarna Fransje op mijn bordje wees en nonchalant vervolgde met 'volgens mij is dat de vijfde lading'. Ik voelde me betrapt, knikte wat onbeholpen en probeerde zoiets van 'ja maar dat is toeval. Normaal hou ik me bij vier bordjes en neem verder niets'. Op dat moment kwam de serveerster terug. In haar hand hield ze een plastic 'take away-doos' die ze voor me op tafel zette en duidelijk zichtbaar voor Fransje en al die keurige heren even opende. 'Voor mijnheer, om mee naar huis te nemen', sprak ze trots. In de doos lagen op zijn minst nog eens veertig oestertjes wat mijn totaal op honderd bracht. Ik stamelde zoiets als 'dank je' en 'dat hoeft toch niet en dat kan ik toch niet aannemen,' maar ze wuifde mijn bezwaren luchtig weg en zei, 'als mijnheer de volgende keer weer komt, dan vraagt mijnheer naar Minnie en dan zorg ik wel dat mijnheer weer een vol doosje mee naar huis kan nemen'. En alsof dat nog niet genoeg was besloot ze met, 'dank u wel voor het boekje hoor'. Ze vertrok en ik wenste me onzichtbaar. Voor de hele wereld maar vooral voor Fransje en de heren. En die heren waren even sprakeloos en ik wachtte nu op een vernietigende uithaal van Fransje. Die hij boog zich naar me toe, glimlachte beminnelijk en zei, 'ach, ach, onschuldige meisjes verleiden met een zwak boekje in ruil voor een doos oesters.' Hij begon te glunderen en vervolgde, 'in die drie jaar dat ik hier woon, sta ik dan eindelijk oog in oog met een echte gierige Hollander. Een 'Macamba pichirie' noemen ze dat in het Papiaments.' Ik bleef zonder woorden en grimaste schaapachtig terwijl Fransje groeide in zijn glansrol. Hij ging er eens goed voor staan, keek triomfantelijk naar zijn directieleden, sloeg me toen amicaal op de schouder en liet me achter met de woorden, 'maar nog véél leuker vind ik het dat ik nu eindelijk weet waar je al die wijsheid over gierige Hollanders vandaan haalt'.

Impressies

= door Irene Braakman =

Nooit weer

Al van verre kon je zien dat de man die met onvaste tred aan kwam dwarrelen de nodige borrels achter de kiezen had. Hij was prettig gestemd.

Naderbij gekomen groette hij ons joviaal, knikte links en rechts wat mensen toe en probeerde toen heel onopvallend de rij in te schuiven waar hij vóór mij terecht kwam. Je kon voelen dat hij opgelucht adem haalde toen dat zonder enig probleem gelukt leek te zijn.

Ik stond midden in de rij en het was vier uur. Twee uur geleden was ik aan dit jaarlijks terugkerende ritueel begonnen. Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden was het er niet eerder van gekomen. De zon brandde ongenadig op onze hoofden. De verzengende kracht was groot. Nergens was een spat schaduw te bekennen. Een limonade- en biertentje, speciaal voor deze jaarlijkse terugkerende *happening* ingericht, deed goede zaken.

Ik tikte de man voorzichtig op de schouder en verzocht hem achter me te gaan staan. Ik stond ten slotte al twee uur te wachten. Zonder morren stapte hij uit de rij en nam plaats achter me. Toen draaide hij zich om naar het publiek achter hem en met een weids armgebaar zei hij: "Deze dame heeft mij een plaats in de rij gegeven." Hij gaf me een vette knipoog terwijl hij dit zei. Gevoel voor humor had hij in elk geval wel. Hilariteit in de rij.

De man die oorspronkelijk achter me had gestaan, tikte hem nogmaals op de schouder en zei: "Dat is mooi, meneer, maar wil je ook achter mij gaan staan?" De man bleef opperbest gestemd en liet zich niet van z'n stuk brengen. Hij had alle begrip voor de redelijkheid van het verzoek. De rij, apathisch door de hitte, liet het er maar bij en de man mocht z'n plaats behouden.

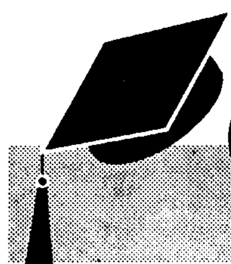
Er kwam een vrachtwagen aanrijden die naast het trottoir parkeerde. De mensen verdrongen zich om van de schaduw die de truck afwierp een stukje mee te pikken. Er kwam maar geen beweging in de rij. En de zon brandde ongenadig op onze hoofden. Een grote zware man met twee stellen kleren over elkaar aan, kwam in de verte aanstappen. Hij was blootsvoets. Hij kwam naderbij en beende met grote stappen langs de rij, die achteruit deinsde. Hij sprak een aantal mensen aan, misschien om wat geld te vragen of misschien wilde hij auto's wassen.

Ik kon niet horen wat hij vroeg. Een smoezelige lap hing uit z'n achterzak. Hij had iets dreigends in z'n houding. Z'n lijf was groot en zwaar en hij had handen als kolenschoppen, die vast en zeker goeie klappen zouden kunnen uitdelen. De rij haalde opgelucht adem toen hij uit 't zicht verdween. Maar dat duurde niet lang. Na een tijdje kwam hij weer terug en wist ergens een briefje van vijf of tien gulden los te peuteren. Hij ging het uitvoerig staan bekijken vóór hij zich met een sardonische grijns uit de voeten maakte. Daarna liet hij zich niet meer zien.

Het was ongelofelijk, maar er zat werkelijk geen beweging in de rij. Om zes uur, na vier uur 'rijen', begon het loket in zicht te komen. De bewaker was mee gaan helpen. Hij begon er genoeg van te krijgen, hij wilde nu wel eens naar huis liet hij weten. Hij nam de papieren van een hele rij mensen tegelijk. De rij werd aan het einde vernuftig opgevouwen, zoals ze dat in Disney World ook zo goed kunnen. Ik kwam oog in oog te staan met de man die van mij een plaats in de rij had gekregen. Hij gaf me weer een vette knipoog, als waren we goede bekenden. Dat was tenminste nog komisch.

Voor de rest was het een ware marteling. Toen na verloop van tijd de voortgaande beweging weer stagneerde, werd duidelijk dat binnen alle papieren door elkaar werden gegooid. Ze konden door de bomen het bos niet meer zien. En ik was net tot aan het loket gekomen. Het begon een ware Tantaluskwelling te worden. De bewaker zag z'n kans schoon en greep een stapel papieren van achter het loket weg en riep een naam af. Er kwam iemand achter uit de rij naar voren.

En toen had je de poppen aan het dansen. De rij die tot dit al late uur gedisciplineerd was gebleven, werd opstandig en begon te morren. De bewaker werd gedwongen z'n interventie te staken en hij ging verongelijkt terzijde staan. Het was al half zeven geweest toen ik met kreupele voeten en blaren op de hielen en alle tenen naar de auto terugstrompelde. Dit is definitief de laatste keer geweest. Volgend jaar huur ik iemand, al moet ik er honderd gulden voor betalen.

Onderwijs anders bekeken

= door Elisabeth Hollander =

'The second wind'

De meeste mensen leven ver beneden hun mogelijkheden. Dat dacht tenminste de Amerikaanse psycholoog en filosoof Williams James (1842-1910). Zijn grondidee was dat de mens beschikt over krachten die hij niet kent alvorens ze te gebruiken. Hij bewees dat met wat hij noemde het fenomeen van *the second wind*: wanneer een mens meent het uiterste van zijn mogelijkheden bereikt te hebben en toch doorzet, dan ontdekt hij tot zijn verwondering nieuwe reserves, waarvan hij zich daarvoor niet bewust was. Bij fysieke inspanning gebeurt het dat na het overschrijden van de eerste vermoeienis het organisme opeens weer frisse kracht opbrengt, waardoor steeds opnieuw grenzen verlegd worden. De geest kent het gevoel van niet meer kunnen niet. Die wordt eigenlijk nooit moe. Wel kan hij het moe worden. Dan heeft hij er geen zin meer in, gelooft niet meer in zichzelf, capituleert en houdt er gewoon mee op.

"De grens is hier geen reële onmogelijkheid, maar een imaginaire, of nog scherper gesteld, een slechte gewoonte om halt te houden bij het onmiddellijk en comfortabel bereikbare", schrijft James in zijn in 1906 verschenen boek *The energies of men*.

Door de geest te prikkelen, te motiveren en opnieuw te activeren zou je dus weer en zelfs grotere geestelijke activiteit kunnen opwekken. Zou dit misschien een oplossing voor ons in het slop geraakte onderwijs kunnen zijn? Zou het de moeite lonen om ons serieus te concentreren op deze *second wind*? Wat let ons eigenlijk?

Het is mogelijk dat juist omdat ons eiland gezegend is met een constante frisse Passaatwind, het fenomeen van *the second wind* ons nooit zo aangesproken heeft. Veel waarschijnlijker is echter dat het vermaledijde paternalistische denken ons het zicht hierop benomen heeft en ons regelrecht in de fuik van het depositaire onderwijs gedreven heeft.

Feit is immers dat er niet iets incidenteels mis in bepaalde sectoren van ons onderwijs, maar dat er iets goed fout is met ons gehele onderwijs. Van de kleuterschool tot aan de UNA toe zijn resultaten niet wat we ervan mogen verwachten. Er moet dus een fundamentele fout aan ten grondslag liggen, een denkfout zogezegd die ergens in het verleden gemaakt moet zijn.

HISTORIE

Toen in de beginjaren zeventig Paulo Freire over de hele wereld grote indruk maakte met zijn 'Pedagogie van de onderdrukten', waarin hij een messcherpe analyse neerzette van het — uit het paternalistische denken voortkomen — depositaire onderwijssysteem, werd zijn boek ook op de jonge lokale Pedagogische Academie (PA) enthousiast binnengehaald. Helaas heeft men daar de essentie van dit boek nooit goed begrepen. Integendeel, men gebruikte het als een handleiding voor het, door Paulo Freire verfoeilijk geachte antidialogisch handelen, want manipulatie, verdeel en heers en culturele invasie kwamen hoog in het vaandel van de PA te staan.

In plaats van *all-round* leerkrachten op te leiden, die konden beschikken over een rijke verscheidenheid aan onderwijsstrategieën, waardoor ze in staat zouden zijn op een zodanig gevarieerde wijze les te geven dat elke leerling aan zijn trekken kon komen en dat ieders ontwikkeling bevorderd werd, koos men in jeugdige onervarenheid voor de misvatting van 'De enig juiste manier'.

De beknopte didactologie werd hun bijbel en het DA-model hun Gouden Kalf waaraan de leergierigheid van elke leerling werd opgeofferd. Vanuit dit vernauwde bewustzijn groeide een geweldige angst voor de diepte van het onderwijs en dus werd er valse veiligheid gezocht aan de oppervlakte: uniformiteit werd het dogma.

De VVV, de onheilige drieënheid van Vakplannen, Vakgroepen en Vakbond, stond er verder garant voor dat niemand het nog in zijn hoofd durfde te halen om de met meeste stemmen vastgestelde limieten te doorbreken. Bewijzen dat leerlingen meer konden dan was afgesproken, werd een halsmisdaad die je letterlijk de kop kon kosten. Het gevolg was dat er nog maar een heel klein gedeelte van de aanwezige geesteskrachten gebruikt werd en het onderwijs zakte af tot zo iets als pianospelen met één vinger.

Mocht u dit al een schokkend relaas vinden, houd u zich dan vooral goed vast bij de onontkoombare conclusie: de tegenvallende resultaten van ons onderwijs worden niet veroorzaakt doordat de stof te moeilijk zou zijn, maar juist omdat het allemaal te simpel is. Het loopt niet fout doordat we te hoog grijpen, maar omdat we te laag aanbieden. Ra, ra hoe kan dat? Dit is minder vreemd dan het zo op het eerste gezicht lijkt. Binnen een depositair onderwijssysteem als het onze, krijgt elke leerling vanaf de eerste schooldag aangereikt: "Zet je verstand op nul. De leerkracht weet wat hij moet weten. Hij/zij gaat het je vertellen. Let dus goed op! Luister en hou je mond dicht!"

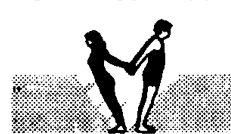
Mogen we later dan verbaasd zijn als we precies oogsten wat we gezaaid hebben, namelijk leerlingen met hun verstand op nul? Er is niets wat het zelfbeeld en dus ook het gedrag van de leerlingen zo aantast als het onderschatten van hun vermogens. Dit geldt zelfs nog voor volwassenen. Een genant voorbeeld ter verduidelijking. Bij de presentatie van de nieuwe vakplannen hield de uit Nederland ingehuurde vakplannenspecialist een voordracht, waarbij hij er blijkbaar van uitging dat de docenten hetzelfde niveau hadden als hun leerlingen. Na een kwartier begon de zaal zich dan ook te gedragen als een zich vervelende klas. Men kletste gezellig wat met elkaar, men knapte een uiltje en ergens kregen een paar toch niet meer zo jonge leerkrachten de slappe lach en hingen hulpeloos naar adem snakkend in de blauwe fauteuils van het ITC-auditorium.

Toen de vakplannenspecialist later aangesproken werd op zijn abominabele presentatie, bleek hij zich van geen kwaad bewust te zijn. Met zijn presentatie was volgens hem niets mis. Van de docenten had hij inderdaad geen hoge pet op, maar daar hij dus van te voren al rekening mee gehouden....

We importeren ze dus nu ook al, paternalistische denkers. Binnen het kader van de technische bijstand of van ontwikkelingssamenwerking wellicht. Terwijl je toch zou mogen verwachten dat men juist daar weet dat het bij opvoeding gaat om daden van inzicht en niet om het verstrekken van (inferieure) informatie. En de *second wind* kunnen we zo natuurlijk wel helemaal vergeten.

Hoe kan je nu er voor waken niet door dit tot mislukking gedoemde systeem ingekapseld te worden? Dat was de vraag die ik een bevriende psycholoog een aantal jaren geleden voorlegde, toen ik zelf frontaal met het systeem in aanvaring was gekomen. "Sluit je er niet voor af", raadde hij aan, "maar ga af op je gevoelens. Reageer gevoelsmatig. Het zal je niet populair maken, maar wel je inzicht verscherpen en dat zal je weerbaar maken."

Hij heeft op alle punten gelijk gekregen.....

Dieet-tips

Olivia Wong Loi Sing

Eten voor zieke kinderen

Wij zijn allemaal wel eens ziek of wij moeten zo nu en dan wel eens een zieke verzorgen. Wanneer kinderen ziek zijn, laat de voeding helaas heel wat te wensen over. Een hongerige zieke komt niet zo vaak voor, dus moeten wij als ouder heel goed opletten dat het kind dan de juiste voedingsstoffen naar binnen krijgt.

Wat is goed, wat moet een ziek kind thuis eten? Er zijn hiervoor een paar algemene regels die belangrijk zijn. Bij een niet langdurige ziekte is voldoende drinken belangrijker dan eten en de echte trek komt gauw genoeg weer terug. Vooral bij koorts en/of diarree is voldoende drinken heel erg belangrijk. Als een kind lang ziek is, wordt de voeding belangrijker, U hoeft geen grote porties te geven maar wel een voeding die rijk is aan eiwitten, vitamines en mineralen voor de weerstand.

Welke voedingsmiddelen zijn belangrijk voor een ziek kind: voldoende groente, fruit, melk, melkprodukten en vlees, en ongeveer twee keer per week een ei. Hieronder vindt u wat tips en een dagmenu voor een ziek kind.

* te grote porties (zowel bij de warme maaltijd als bij de broodmaaltijd) kan dat beetje eetlust dat aanwezig is helemaal doen verdwijnen. Een bergje groente lijkt veel minder dan groente uitgespreid op het bord.
* Erg pittig eten vinden de meeste zieke kinderen niet lekker. Maak het eten niet te scherp, te zuur of te zout.
* Geef een kopje bouillon een half uur voor de maaltijd om de eetlust op te wekken. De bouillon moet wel ontvet zijn omdat vette bouillon de eetlust juist ontneemt.
* Geef gemakkelijk te kauwen eten, omdat eten dat zo min mogelijk gekauwd moet worden er vlugger in gaat (b.v. erg zacht gekookte aardappelen, puree, gehakt, fijn gesneden vlees).
*Probeer er voor te zorgen dat bord en maaltijd er leuk en vrolijk uit zien wanneer het eten wordt opgediend. Het kind krijgt meer eetlust. Bijvoorbeeld: wanneer het kind niet wil drinken, geef het drankje in een glas met een gekleurd rietje of doe er ijsblokjes in die gekleurd zijn met siroop. Zorg voor een goede kleurencombinatie van de maaltijd, zorg ervoor dat alles niet een kleur bruin is. Een bord met een schone rand, of een kleurige servet versterkt ook de eetlust.
* Geef melk in een andere vorm wanneer het kind het niet lust: milkshake, pap, vla, chocolademelk, yoghurt, karnemelk.

Een voorbeeld dagmenu voor een ziek kind kan er zo uitzien:

Ontbijt: pap, vla, of cornflakes of een heel dun sneetje brood besmeerd met margarine, zonder korst met beleg, b.v. jam, kaas, vleesbeleg of enkele plakjes gekookt ei. Thee (met melk).

Tussendoor: Fruit in stukjes gesneden; magere chocolademelk (kleine beker).

Warme maaltijd: stukje vlees (b.v. kleine gehaktballetjes in tomaten saus). Vlees is te vervangen door kip, vis, een eiergerecht of kaas; groente (b.v. spinazie of warmoes of sla met tomaat en geraspte worteltjes); kleine portie aardappelen, fijngemaakt of als puree of als patatjes). Een diep bord voor de warme maaltijd is gemakkelijker.

Tussendoor: Thee (met melk) of siroop of een uitgeperste sinaasappel; een schaaltje vla of yoghurt met siroop.

Tweede broodmaaltijd: 1 of 2 dunne sneetjes brood, besmeerd met margarine; beleg: kleingesneden rookvlees, jam, kaas, plakjes zacht fruit zoals banaan; melk (kleine beker).

Tussendoor: Vruchtendrank van verschillende soorten fruit, magere chocolademelk (kleine beker).

JOSSY MANSUR ...*Arubaanse geschiedenis*...

Historia di Aruba: Arubaanse geschiedenis voor breed publiek

= door Ronald Donk =

Het is ongelooflijk dat Mansur naast zijn drukke journalistieke en andere activiteiten tijd heeft vrij kunnen maken voor het schrijven van een boek van ruim 400 bladzijden. Met veel speurzin heeft hij zijn uiterste best gedaan om met name onbekende Spaanstalige bronnen te raadplegen. Zijn langdurige studies hebben zowel qua inhoud als voor wat de uitvoering betreft een mooi boek opgeleverd. Mansur hanteert zijn pen goed. Bijna nergens is hij onduidelijk in zijn woordkeuze en uitleg. In vlot en eenvoudig geschreven Papiamentu, weergegeven in etymologische spelling, vult de auteur blijkbaar moeiteloos zijn pagina's. Het enige bezwaar dat de lezer op dit punt kan hebben, is dat hij zichzelf nogal eens herhaalt in de eerste driehonderd bladzijden en dat met een strakkere compositie het boek aan helderheid zou hebben gewonnen. De Indiaanse en Spaanse perio-de had best in 150 bladzijden in plaats van 275 beschreven kunnen worden.

Wie de schrijver op de voet volgt, ervaart dat hij begaan is met zijn onderwerp en vooral met de Arubaanse geschiedenis. Zo te zien richt Mansur zich met deze publikatie vooral niet op de wetenschapper en intellectueel maar op een breed Arubaans/ Antilliaans publiek. Om de gewone lezer het bestuderen van het boek gemakkelijk te maken, zijn naast de vele bladzijden tekst talloze, soms prachtige, tekeningen en foto's opgenomen. Niet alle foto's zijn relevant voor de inhoud van het boek, maar de meeste helpen de lezer bij het visualiseren van het beschrevene. Ook de lay out helpt bij het lezen: grote letters, meer spatie tussen de regels en geen volle bladzijden.

Aan de uitgave van dit boek kleeft echter een aantal prakti-sche onvolkomenheden. Ten eerste heeft het boek noch een inhoudsopgave noch een register [illegible] te raadplegen. Ten tweede wil de auteur een breed Arubaans lezerspubliek bereiken, maar gezien de prijs van 75 florin is dit haast onmogelijk en wellicht onrechtvaardig! Zo wordt alleen maar een bepaalde elite bediend. Wie kan/ wil zich dit veroorloven? Had het boek niet met subsidie goedkoper uitgebracht kunnen worden?

KRITIEK

Brengt Mansur voor dit hoge bedrag iets nieuws en historisch interessants op de boekenmarkt? Heeft het boek enig nut voor de leerling die het bij het maken van een scriptie wil gebrui-ken? Is zijn weergave van de Arubaanse geschiedenis wetenschappelijk te verantwoorden? Is het eerste gedeelte niet grotendeels een kopie van zijn vorige werken? Laten we proberen op deze vragen een antwoord te geven.

Alhoewel Mansur geen wetenschappelijk gevormd historicus is, houdt hij zich wel aan enkele basisuitgangspunten van geschiedschrijving, namelijk het raadplegen van bronnen en daaruit conclusies proberen te trekken. Tevens vermeldt hij keurig via noten welke primaire en secundaire bronnen hij geraadpleegd heeft. Maar zijn historische opvattingen zijn mager en geenszins modern. Het gaat hem vooral om het vastel-len van feiten en het beschrijven van gebeurtenissen en niet om historische analyses en interpretaties. Dit is op vele manieren in zijn boek te herkennen. Hij neemt bij voorbeeld als feit aan wat hij, namelijk, in de Spaanse bronnen tegen is gekomen. Hij neemt vele zestiende en zeventiende eeuwse cita-ten op in zijn boek en gaat ervan uit dat deze bewaarde bronnen de waarheid weergeven. Dat al deze treffende citaten subjectieve meningen zijn en niet hoeven te kloppen, realiseert Mansur zich blijkbaar niet. Ook gaat hij niet in discus-sie met andere schrijvers over de Arubaanse geschiedenis.

Hartog ziet in zijn handboek Amerigo Vespucci als de ontdekker van Aruba. Mansur kiest voor Alosnos de Ojeda, maar geeft geen werkelijke argumenten tegen de opvattingen van Hartog. Ook wordt de figuur van Ampiés zonder enige wetenschappelijke twijfel veel te positief beschreven als een Indianenvriend en redder van de Arubaanse Indianen. Dat Ampiés zelf veel Indiaanse slaven had op Hispañola, geld investeerde in slavenjachten op de kust van Venezuela en Aruba vooral voor eigen belangen wilde exploiteren is hem helaas ontgaan. Dat Mansur zelfs niet aangeklede feiten belangrijk vindt, blijkt uit het vermelden van namen van allerlei priesters die Aruba in de 17e en 18e eeuw bezocht hebben, maar waarvan historisch geen verdere gegevens bekend zijn. Wat schiet de lezer met deze informatie op?

Als Mansur tot interpretaties komt, dan zijn die soms erg zwak onderbouwd of zelfs verzonnen. Op de bladzijden 304-306 beschrijft hij het bezoek van de boekanier Exquemelin in 1668 aan het eiland. Uit de constatering van de boekanier dat hij de Indianen Spaans hoorde spreken, trekt de auteur zonder enig bewijs de conclusie dat dit geen Spaans kan zijn geweest maar gebroken Spaans of rudimentair Papiamentu (2). Zonder in te gaan op andere studies over het Papiamentu die de oorsprong van de taal zoeken in het Afro-Portugees trekt Mansur deze vergaande conclusie. Hij gaat zelfs verder door te stellen dat de aangevoerde slaven het Papiamentu op de Benedenwinden van de Indianen hebben geleerd! Wie een beetje bekend is met de ontwikkeling van een taal-[illegible] grote vraagtekens plaatsen achter zulke onwetenschappelijke interpretaties (3). Het is ook jammer dat de auteur voor een traditionele be-schrijving en aanpak van de Arubaanse geschiedenis kiest. Het gaat hem niet om langlopende ontwikkelingen, keerpunten en structuren in de Arubaanse geschiedenis, maar vooral om het beschrijven van feiten en gebeurtenissen. Deze zwakte is, hoe parodoxaal het ook klinkt de kracht van dit boek. De lezer wordt aan het handje meegenomen en krijgt talloze historische gegevens op een plezierige manier voorgeschoteld. Voor de periode tot 1636 weet Mansur door de studie van Spaanstalige bronnen ook heel wat nieuwe feiten aan de Arubaanse geschiede-nis toe te voegen. Zijn conlusie dat Aruba genoemd is naar de stam van de Arubanen is interessant, maar hoeft niet per se waar te zijn, omdat het toevallig in één achttiende eeuwse bron vermeld staat. Voor de periode na 1636 biedt het boek eigenlijk weinig nieuws omdat Mansur zich voornamelijk baseert op reeds bestaande literatuur en wat de feiten betreft de handboeken van Hamelberg en Hartog braaf volgt. Misschien had de schrijver meer gebruik moeten maken van de Arubaanse stu-dies van Pater Nooyen en het driedelig werk van Goslinga. Deze en andere studies worden niet eens vermeld in de literatuurlijst.

Evendeels is het te betreuren dat de auteur ons onthoudt zijn boeiende vertellingen, veel meer verteld over de geschiedenis van het eiland Aruba en veel minder over het verleden van het Arubaanse volk. Hij schrijft bladzijden vol over figuren als Bobadilla, Ovando en Diego Colon, terwijl deze kennis niet bijdraagt aan een beter begrip over de geschiedenis van Aruba. Sterker nog, de auteur trekt na deze beschrijvingen zelf de conclusie dat deze heersers op Española geen belangstelling voor *dushi Aruba* hadden. Het is een gemiste kans dat de auteur de geschiedenis van Aruba teveel insularistisch bekijkt. Ontwikkelingen in Europa en in het Caraïbische gebied worden te weinig aan de Arubaanse gekoppeld. Zelfs de verhouding tot Curaçao komt niet echt uit de verf.

WAARDERING

Toch heeft dit boek veel nut en betekenis. Dit geldt zeker voor de Indiaanse en Spaanse periode. Mansur heeft met zijn speurwerk ons inzicht ongetwijfeld vergroot in dit stukje Arubaanse geschiedenis. Met veel details probeert hij zoveel mogelijk van de microcosmos Aruba te vertellen. Dit is hem dan ook goed gelukt, ook al heeft hij zich als amateurhistoricus niet aan moderne geschiedopvattingen gehouden. Ook is het, voor zover ik weet, voor het eerst dat er een goed en prettig overzicht tot 1824 in het Papiamentu van dit eiland verschenen is en nog wel van de hand van een Arubaan. Docenten die het schoolvak geschiedenis geven en leerlingen van de bovenbouw-klassen zou ik zeker aanraden dit prettig leesbaar boek te bestuderen. Het biedt informatie bij de voorbereiding van lessen en het maken van werkstukken. Arubanen die hun eigen verleden willen begrijpen, kunnen beter Mansur dan het dege-lijke, maar toch enigszins qua taal verouderde en moeilijk leesbare handboek van Hartog ter hand nemen. Ook politici en ambtenaren raad ik dit boek aan, opdat zij iets leren van de geschiedenis van hun eigen eiland.

CONCLUSIE

Ten slotte wil ik nog enige persoonlijke gevoelens en gedach-ten kwijt. Na de publikatie van het handboek van Hartog is de Arubaanse historiografie stiefmoederlijk bedeeld. Monografieën van Chando Pietersz en Duki Croes zijn uitzonderingen die niet nagevolgd zijn. Daarom wordt het de hoogste tijd dat er een historische vereniging voor amateurs en academisch gevormde historici met overheidssteun op het eiland wordt opgericht. Het eiland heeft genoeg historici, een redelijke bibliotheek en een goed geoutilleerd nationaal historisch archief. Een volk dat zijn eigen staatkundige weg volgt, trots is en zelfbewustzijn heeft, mag historisch niet achterblijven. Wanneer gaan biografieën verschijnen over bekende politieke leiders als Wem Lampe, Jauncho Irausquin, Henny en Shon A. Eman en Betico Croes? En wie schrijft een monografie over de eerste politica (Laura Wernet-Paskel) van het eiland? Dan praat ik nog niet eens over de sociale en economische geschiedenis van vakbonden, kooplieden, bankinstellingen etc. Een volk dat zijn eigen geschiedenis vergeet en niet koestert, gaat stuurloos de 21e eeuw in. Jossy Mansur heeft laten zien dat na jaren speur-werk een redelijk boek voor een breed publiek op de markt kan verschijnen. Daarom wil ik dit boek van harte aanbevelen, ondanks de kritiekpunten die ik heb. Ik hoop dat hij met het verzameld materiaal van wijlen Julio Maduro zijn studies voortzet en met een tweede deel uit zal komen over de ontwik-kelingen van na 1824. Hij belooft de lezer op bladzijde 404 een vervolg op dit werk. Daar kijken wij met veel belangstelling naar uit.

Noten:

1 Jossy Mansur, 'Historia di Aruba, epoca españo, 1499-1686' en 'E Indiannan Caqu-etio', Aruba 1981

2. In mijn editie van Exquemelin uit 1971 staat overigens niets over de taal van de Arubaanse Indianen. Mansur heeft een editie van 1981 gebruikt.

3. In mijn bezit heb ik een leerboek van de taal van Guinee Bissau. Mij vallen als leek meerdere structurele en idio-matische overeenkomsten op met het papiamento. Spreekt dit niet al de stelling van Mansur tegen?

Kwijlen bij tropische tuinen

Het bestaat dus toch, een Nederlandstalig boek over tropische tuinen. En wat voor een boek. Foto's van wellustig bloeiende gaarden kleuren je gezicht in eerste instantie groen van jaloezie. Tuinen met watervallen, vijvers en begroeiingen waar je op de Benedenwinden eigenlijk niet eens van durft te dromen. Kwijlend sla je bladzijde na bladzijde om. Zo hoort het dus, een tropische tuin.

Sterker nog, zo kan het gewoon, zelfs op de Benedenwinden. Die staan wellswaar niet bekend om hun tropische regenval, zij bieden desondanks heus wel mogelijkheden voor zoveel moois als het boek *Tropische Tuinen* ons voorschotelt. Het is een kwestie van willen en volhouden. Met een druppelsysteem en veel aandacht kom je al een heel eind. Eigen fantasie doet de rest.

In 365 werkelijk schitterende foto's geeft *Tropische Tuinen* voorbeelden van jungle-achtige weelde, die heel goed naar onze beperktere speelruimte vertaald kunnen worden. Natuurlijk zal het effect altijd anders zijn, maar hier is nu eens eindelijk een boek dat ons plaatjes voorschotelt van planten en bomen die het hier doen. Plaatjes ook van tuinen die typerend voor de tropen zijn. Want een tropische tuin is iets heel anders dan een tuin in de gematigde klimaten. De bloemborders van de laatste moeten elk jaar weer uit het koude niets opgroeien tot het vrijwel identieke geheel dat we vorig jaar zagen. De tropische tuin is echter in voortdurende groei en dus ook continu aan verandering onderhevig.

Het boek begint met een inleiding over de fascinatie van de Europeanen voor de tropische tuinen en de daarmee gepaard gaande import van planten uit de warmere streken. Daarna volgen drie korte hoofdstukken over respectievelijk religieuze en koninklijke tuinen, botanische tuinen en koloniale stijl. Vervolgens is het honderd bladzijden lang smullen van de eigentijdse tropische tuin. [illegible] Het hoofdstuk Tuinelementen demonstreert de effecten van hekken, muren, paden, watervallen, vijvers of tuinornamenten. De pagina's met foto's en beschrijvingen van zwembaden laten zien hoe je dit steriele blauw heel mooi in de tuin kunt incorporeren.

Tropische Tuinen is vooral een kijk- en genietboek. Op het laatste hoofdstuk - Tropische planten - na is het nauwelijks praktisch te noemen. Het is door de vele foto's veeleer inspirerend van aard. Een *must* dus voor elke zichzelf serieus nemende tropentuinier. Kortom, een boek dat op het bekende verlanglijstje thuishoort. Dan kan Sinterklaas of de Kerstman het tenminste nog tijdig bestellen.

●Elisabeth de Montsouris, William Warren: Tropische Tuinen
Met foto's van Luca Invernizzi Tettoni
Uitgeverij Terra; Nfl. 89,-
ISBN 90 6255 473 5

Ouders om op te vreten

= door Nel Casimiri =

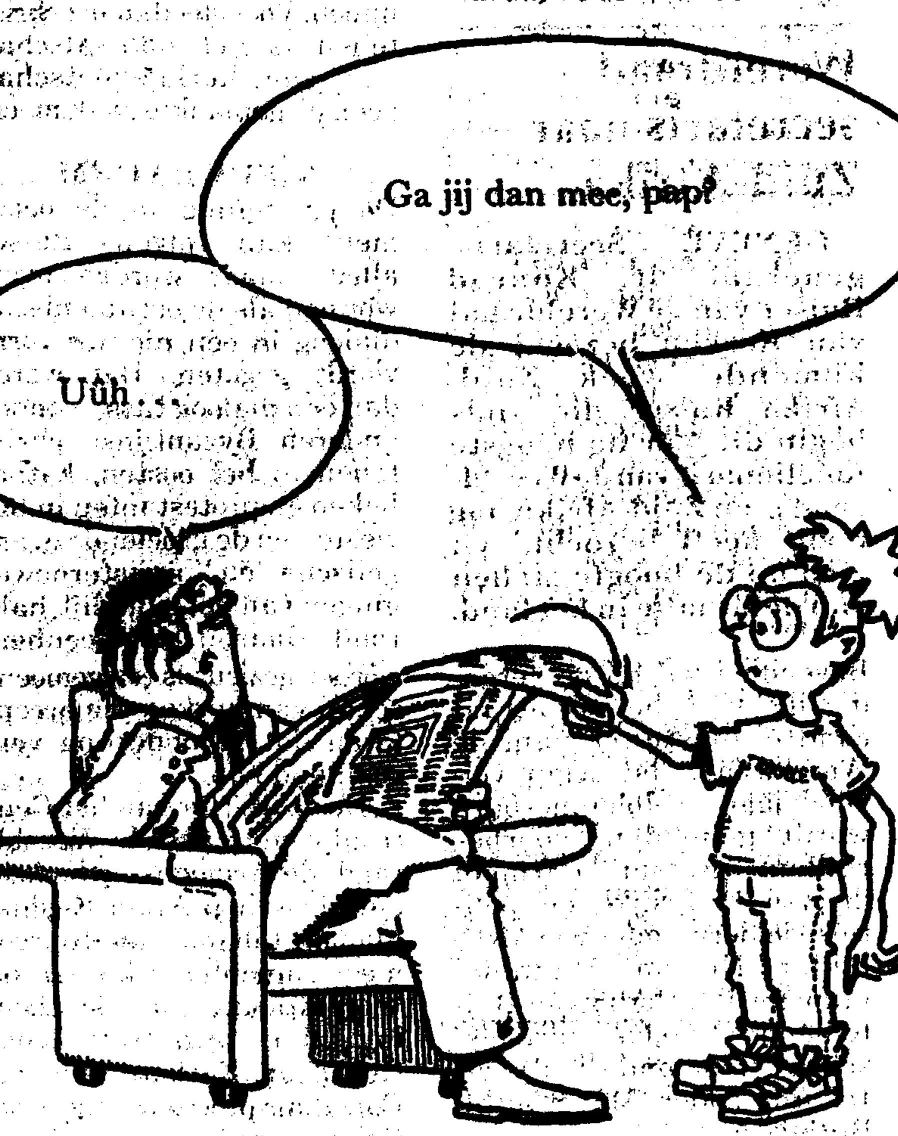
Bent u wel eens uw elektronische kluts kwijt geweest? Dat gebeurt als het kaas regent en de poes onder de spaghetti zit. Een vader die alles kan (mis laten lopen), en een moeder die er altijd op het juiste moment is, b.v. die gaat zitten op de stoel, waar net de taart op staat, of die uit woede haar haar afknipt. Een goed kind laat het er niet bij zitten, springt op het juiste moment over taart, wil ijs, wil naar het strand, met andere woorden, maakt er flink misbruik van. Dat werkt altijd. U weet hoe kinderen zijn: ze willen altijd wat. U weet hoe ouders zijn: die willen nooit iets. En dan komen ook nog die zeven boejemannen op bezoek. Die blijven eten.

Met ouders kan veel mislopen. Gelukkig dat hun dochter Katja er is om ze te helpen. Ze leven nog lang en gelukkig. Dank zij haar. Katja heeft een paar ouders om op te vreten, dat vindt ze zelf en dat vindt ook Dolf Verroen in zijn nieuwe boek.

Zijn nieuwe boek is een boek om voor te lezen. Als het uit is wil je het meteen weer vooraan beginnen met voorlezen en ik denk dat de meeste kinderen er ook geen genoeg van krijgen. Het boek staat vol tekeningen van Aukje Herrema, zo vol dat het af en toe op een stripboek lijkt. Soms staat de tekst in balonnetjes, soms zijn het serieuze tekstbladzijden met illustratie en soms is het allebei gecombineerd op een pagina. De tekeningen zijn eenvoudig in zwart-wit gehouden en sluiten prima aan bij de tekst. Of de tekst bij de plaatjes. Het is een soort slapstick-boek, (bestaat dat?) zowel naar tekst als naar tekening. En hoewel het verhaal in de derde persoon geschreven is, ligt het perspectief bij Katja. En de humoristische spiegel die vader of moeder tijdens het voorlezen krijgt voorgehouden, maakt het boek ook leuk voor de ouders om te lezen. Een deel van de humor is duidelijk voorbehouden aan de ouderen.

Dolf Verroen schrijft kinderboeken met humor. Twee eerdere boeken van hem zijn opnieuw uitgegeven in de serie van Leopold waarin ook 'Ouders om op te vreten' is uitgegeven, n.l. 'Heb jij het buskruit soms uitgevonden' (3e dr.) en 'Een leeuw met lange tanden'(3e dr.). Ook hierin laat Dolf Verroen zijn fantasie gaan, zo dat kinderen er veel plezier aan zullen beleven, maar de verhalen zijn conventioneler uitgegeven. Een tekst met af en toe een illustratie. Boeken om zelf te lezen voor de middenklassen van de basisschool, of om voor te lezen en samen te lachen.

Dolf Verroen en Aukje Herrema, Ouders om op te vreten. (Amsterdam, 1993) ISBN 90 258 4773 0 Dolf Verroen, Heb jij het buskruit soms uitgevonden? Amsterdam, 1993.(3e druk) ISBN 90 258 47722 2 Dolf Verroen, Een leeuw met lange tanden. Amsterdam, 1993. (3e druk) ISBN 90 258 4774 9.

1998 Als jubeljaar: Banvloeken opheffen

Santiago-vergadering Wereldraad: geen doorbraak, wel gezichtspunt

De internationale oecumenische conferentie in Santiago de Compostela heeft "geen dramatische doorbraak" gebracht, aldus secretaris-generaal dr. Konrad Raiser van de Wereldraad van Kerken op de afsluitende persconferentie. "maar dat had ook niemand verwacht." Wel is er vanuit een ander gezichtspunt naar de eenheid der kerken gekeken. Sterker dan ooit tevoren op een conferentie van de Wereldraadafdeling voor Geloof en Kerkorde werd de samenhang benadrukt tussen theologische doordenking en het leven en handelen van de kerken.

In de unaniem aanvaarde boodschap aan de kerken wordt "met pijn" erkend dat de kerken niet alles doen wat oecumenisch mogelijk is en dat ze vaak zwijgen over en soms zelfs medeschuldig zijn aan het kwaad in de wereld. Naar aanleiding van de situatie in Bosnië-Herzegowina, dat niet bij name wordt genoemd, wordt gezegd dat alleen een kerk die etnische en nationalistische gevoelens van haat weet te overwinnen, een geloofwaardig getuigenis kan geven.

De vele overeenkomsten, zoals de Lima-teksten over doop, avondmaal/eucharistie en ambt, zijn nog onvoldoende door de kerken in hun leven geïntegreerd. De stemmen van vrouwen en van de gelovigen in de Derde wereld hebben tot nieuwe inzichten geleid.

Het einddoel van de oecumene is nog niet bereikt, aldus de boodschap. Nog steeds zijn er kerken die weigeren elkaars doop te erkennen en die geen leden van andere kerken tot hun avondmaalsviering toelaten.

De talloze voorstellen voor verdere studie, die in de rapporten van de vier secties worden gedaan, maken duidelijk dat er op veel punten geen vooruitgang is geboekt. De priesterwijding van vrouwen, de gemeenschappelijke viering van het avondmaal, de vraag of er in een kerk bisschoppen nodig zijn, het (voorzichtig aangeroerde) vraagstuk van de positie van de paus, de betrekkingen met de charismatische en de Pinksterbeweging alsmede met de evangelische christenen, proselytisme (zieltjeswinnerij) en de grenzen van de godsdienstvrijheid - in de oecumenische beweging is studie vaak een vorm van uitstel.

Voor het eerst deden rooms-katholieken als volwaardige representanten aan een Wereldraadconferentie mee. Kardinaal Edward Cassidy, een van de sprekers in het Spaanse bedevaartsoord, zei dat de oecumenische opdracht van de rk-kerk inhoudt dat alle obstakels naar eenheid bespreekbaar zijn, inclusief de positie van de paus. Naar alle waarschijnlijkheid komt dit onderwerp, jarenlang een taboe in het oecumenisch gesprek, op de agenda van de Wereldraad.

De conferentie heeft volgens de hervormde hoogleraar dr. L.A. Hoedemaker aangetoond dat de Wereldraadafdeling op een kruispunt staat. De traditionele werkwijze (na bestudering van theologische onderwerpen oproepen aan de kerken om tot eenheid te komen) heeft haar grenzen bereikt. Hij bepleit een nieuwe benadering waarbij veel meer wordt gewerkt op basis van vragen die kerk en samenleving bezighouden.

Raiser, die begin dit jaar dr. Emilio Castro als secretaris-generaal opvolgde, was nog pessimistischer over de huidige werkwijze. Hij herhaalde zijn twijfels, die hij in juni in Amersfoort had geuit bij het jubileum van de raad van kerken. "We moeten zeer kritisch nagaan waarom al die oproepen zo weinig zichtbare eenheid hebben opgeleverd."

Bovendien is er volgens hem een groeiende kloof tussen de traditionele kerken en basisgroepen van vrouwen, jongeren, vredes-, milieu- en mensenrechtenbewegingen. De theologische afdeling moet volgens hem nauw gaan samenwerken met het Conciliair proces voor gerechtigheid, vrede en het behoud van de schepping.

Raiser ging nog een stap verder. Hij verwees naar het bijbels jubeljaar, het vijftigste jaar, waarin de schulden werden kwijtgescholden en de slaven werden vrijgelaten. De kerken zouden de viering van het vijftig-jarig bestaan van de Wereldraad van Kerken in 1998 moeten aangrijpen om elkaars wederzijdse veroordelingen in te trekken.

In een "grootmoedige daad van eenheid" zouden ze moeten verklaren dat ze in een werkelijke kerkelijke gemeenschap met elkaar verbonden zijn. Eenheid zou dan inhouden dat de kerken elkaar als kerken aanvaarden maar ook elkaars verscheidenheid respecteren.

MARIA MAGDALENA

Tot grote vreugde van de gereformeerde predikante dr. M. Postma-Gosker uit Amstelveen bleef in het rapport van sectie II de verwijzing naar Maria Magdalena als 'apostel der apostelen' staan. Ook wordt daarin gezegd dat het verkondigen van de Blijde boodschap de opdracht is van de hele geloofsgemeenschap. "Ik heb daar hard voor moeten knokken, vooral met de orthodoxe bisschoppen."

Kritische oproep Cubaanse bisschoppen

■ HAVANA - *Het Cubaanse episcopaat heeft opzien gebaard met een kritische brief over de huidige toestand op Cuba. Daarin roepen de bisschoppen op tot pluriformiteit en de daartoe noodzakelijke hervormingen. Zij voorzien nog meer normverlies en criminaliteit als de regering zich niet flexibeler opstelt. Deze foto van AFP toont (vrnl) aartsbisschop Maurice Estiu (rechts) van Santiago en de bisschoppen Aldolfo Rodríguez van Camagüey en mgr. Hector Luis Peña van Holguín. Het Cubaanse episcopaat bestaat uit elf bisschoppen.*

Bij 50-jarig bestaan Wereldraad van Kerken:

Raiser: in '98 moeten kerken in staat van hereniging zijn

Santiago de Compostela - De kerken moeten tijdens het vijftig-jarig jubileum van de Wereldraad van Kerken in 1998 verklaren dat zij zich in staat van hereniging bevinden. Dit bepleitte de Duitse theoloog dr. Konrad Raiser, secretaris-generaal van de Wereldraad, tijdens de internationale oecumenische conferentie over kerkelijke eenheid in het Spaanse bedevaartsoord Santiago de Compostela.

Deze kerkelijke gemeenschap, gebaseerd op de doop en het geloof in Christus, is ondeelbaar. "Geen kerk kan zich het recht toeëigenen als enige [illegible] te bezitten of zichzelf als het centrum van deze gemeenschap te beschouwen." Dit vereist volgens Raiser een radikaal andere koers van de oecumenische beweging. In plaats van de onderlinge verschillen te bestuderen moet de reeds bestaande onvolkomen eenheid duidelijker gestalte worden gegeven. De toekomst van de oecumenische beweging hangt af van de vraag of volgens de kerken de tijd rijp is voor zo'n "daad van bekering" die gericht is op de toekomstige eenheid.

GEFAALD

De traditionele weg naar hereniging -- het zoeken van overeenstemming over fundamentele thema's van de geloofsleer -- heeft gefaald. De kerken aarzelen om stappen te zetten die naar een doorbraak in de oecumene leiden.

Terzelfdertijd is er een nieuwe oecumenische beweging ontstaan. Deze wordt gevormd door vrouwen en jongeren, vooral in het westen, maar ook door degenen die strijden voor opheffing van racisme, voor de mensenrechten of het milieu. Voor steeds meer christenen is het lidmaatschap van een kerkgenootschap geen uitgemaakte zaak meer.

NIEUWE VORM

De patstelling in de oecumene kan volgens Raiser alleen maar worden overwonnen als de oecumenische dialoog in een nieuwe vorm wordt gegoten. Dat wordt dan een dialoog tussen onder anderen Byzantijnse christenen in het oosten, katholieken en protestanten in het westen en de groeiende evangelische en pinksterbewegingen van het zuidelijk halfrond. Daarbij moet eenheid worden gezien als een gemeenschap van kerken die accepteren dat ze onderling verschillend zijn.

De voorzitter van het Centraal comité van de Wereldraad, de Armeens-orthodoxe aartsbisschop Aram Keshishian uit Libanon, pleitte voor meer samenhang binnen de Wereldraad tussen de (theologische) afdeling voor Geloof en Kerkorde en het Conciliair proces voor gerechtigheid, vrede en het behoud van de schepping. De eenheid van de kerk en de strijd voor gerechtigheid horen bij elkaar. Anders is er volgens Keshishian sprake van "oecumenische ketterij".

Wel heeft de theologische afdeling de taak om te waken tegen een vorm van oecumene waarbij de dialoog met andere wereldgodsdiensten een bedreiging vöor de zuiverheid van het christelijke geloof is. Ook waarschuwde hij tegen "seculaire trends" die de verticale dimensie van de oecumenische beweging overschaduwen.

Keshishian eindigde met een citaat van de eerste secretaris-generaal van de Wereldraad, de Nederlander dr. W.A. Visser 't Hooft. "De oecumenische beweging heeft behoefte aan ongeduldige mensen die moedig zijn en een visie hebben."

Theoloog Pannenberg over hereniging:

Geen uniformiteit in leer en kerkstructuur

DE EENHEID der christenen kan volgens de Duitse theoloog Wolfhart Pannenberg alleen worden hersteld als er genoeg ruimte is voor legitieme verschillen op theologisch, liturgisch en bestuurlijk terrein. Eenheid in geloof mag niet worden verwisseld met uniformiteit in leer en kerkstructuur.

Tijdens de vergadering van de Wereldraad van Kerken in Santiago de Compostela wees Pannenberg erop dat er sinds de tijd der apostelen "diepgaande verschillen" waren over de uitleg van het geloof. Deze verschillen zijn terug te vinden in het Nieuwe Testament, bijvoorbeeld de tegenstellingen tussen de geschriften van Johannes en de brieven van Paulus.

Ook in die tijd moesten de apostelen en de kerken strijden voor de eenheid van het geloof. Dit was in feite in alle eeuwen nodig, maar soms lukte het niet en kwam het tot pijnlijke scheuringen. In sommige gevallen (gnostiek en Arianisme) waren die niet te vermijden, in andere gevallen hadden die moeten worden voorkomen, zo zei Pannenberg.

Hij verwees naar de splitsing tussen het christelijke oosten en westen in de elfde eeuw en naar het uiteen vallen van de westerse kerk in de zestiende eeuw (de Reformatie). "Op basis van een betere kennis van de gebeurtenissen is het in toenemende mate de vraag of deze scheuringen werkelijk nodig waren om de fundamentele geloofswaarheden te bewaren."

Dat christenen elkaar met wapens bestrijden, zoals in Noord-Ierland en het vroegere Joegoslavië, is niet minder dan een nederlaag voor het christelijk geloof. "Het voortbestaan van de kerkelijke verdeeldheid toont de zwakte van ons geloof aan", zei Pannenberg.

In de hele wereld moet de christenheid worden vernieuwd. Maar er moet een einde komen aan de periode waarin er slappe compromissen worden gesloten met de moderne wereld, die steeds meer afstand van christelijke waarden neemt. "Christenen hebben geen enkele reden om te denken dat hun geloof intellectueel inferieur aan de moderne cultuur is. Daarom is er ook geen enkele behoefte aan welke vorm van fundamentalisme ook; dat ons tegen de moderne wereld of tegen wetenschappelijk bijbelonderzoek zou moeten beschermen", aldus Pannenberg, een van de belangrijkste naoorlogse Duitse theologen.

Grieks orthodoxe aartsbisschop van VS:

Wereldraad moet afstand doen vrijzinnige theologie

Felle kritiek op het sociaal activisme van de Wereldraad van Kerken heeft de Grieks-orthodoxe aartsbisschop Iakovos uit de Verenigde Staten geuit tijdens de conferentie over Geloof en Kerkorde in Santiago de Compostela. "De Wereldraad moet zich bevrijden uit zijn ideologische strop en zich concentreren op de eigenlijke doelstelling: De hereniging der kerken."

De kerken zijn daartoe pas in staat als zij afstand nemen van vrijzinnige theologische en liberale ethische opvattingen, van de niet-doordachte priesterwijding van vrouwen en van aanhoudende discussies over de toelating van homoseksuelen tot de kerk. Deze "schandalen" zijn een blokkade op de weg naar een nieuwe toekomst voor de oecumenische beweging.

Na de Tweede Wereldoorlog werden de Verenigde Naties en de Wereldraad van Kerken opgericht. Deze organisaties waren "meteoren die de hele wereld verlichtten en inspirerende tekenen van hoop voor een betere toekomst". De hoop bestond dat de "Middeleeuwen van christelijke verdeeldheid" voorbij waren.

De orthodoxe aartsbisschop haalde ook uit naar de groeiende invloed van de rooms-katholieke kerk in Oost-Europa en naar uitlatingen van paus Johannes Paulus II over herevangelisatie van Europa. Ondanks alle gepraat over eenheid is er nog steeds sprake van 'uniatisme' (de met Rome verbonden kerken die de orthodoxe liturgie volgen) en van herevangelisatie van volkeren die sinds eeuwen christelijk zijn, maar die de pech hadden dat ze zeventig jaar onder het atheïstisch communisme moesten leven, zo zei Iakovos.

Risico's nemen door te doen alsof men één is

Tutu: Moed ontbreekt bij zoeken naar eenheid

HET ONTBREEKT de kerken aan de moed en de wil om werkelijk één te worden. In de onderlinge dialoog is vaak opmerkelijke overeenstemming bereikt, maar de voor de hand liggende volgende stap naar eenwording wordt niet gezet.

De Zuidafrikaanse aartsbisschop Desmond Tutu zei donderdag op de conferentie van de Wereldraad van Kerken in Santiago de Compostela dat de kerken het verdienen dat ze in de samenleving worden gemarginaliseerd als zij zich zozeer met interne problemen bezighouden. "Soms krijg je de indruk dat er in de bijbel staat: Alzo lief heeft God de kerk dat hij zijn eniggeboren zoon heeft gegeven, in plaats van alzo lief heeft God de wereld."

Een verenigde kerk zou een veel sterker getuigenis voor gerechtigheid en vrede geven dan de huidige verdeelde christenheid doet, zei Tutu. "Stelt U zich eens voor dat de kerken in Noord-Ierland één zouden zijn."

Christenen moeten naar zijn mening risico's nemen door te doen alsof ze een zijn, door veel meer samen te werken. Het is dan een taak van de theologen om dat kerkordelijk op te lossen. In zijn eigen Anglicaanse kerk vraagt Tutu zich wel eens af of de sacramenten ongeldig zouden worden als alle geestelijken door een stormvloed zouden worden meegesleept.

Deze opmerkingen moesten echter niet als kritiek op het werk van de Wereldraadcommissie voor Geloof en Kerkorde worden verstaan, zo legde hij op een persconferentie uit. "De eenheid moet worden gebaseerd op de waarheid," aldus Tutu.

Wereldraad-secretaris naar Zuid-Afrika

GENEVE - Secretaris-generaal dr. Konrad Raiser van de Wereldraad van Kerken bezoekt de komende week Zuid-Afrika. Raiser, die sinds begin dit jaar de hoogste functionaris van de Wereldraad is en Zuid-Afrika nog nooit heeft bezocht, wil zich op de hoogte stellen van de situatie in het land.

Bovendien wil hij de vergadering van het Centraal comité (bestuur) van de Wereldraad, die begin volgend jaar in Johannesburg wordt gehouden, voorbereiden. Raiser ontmoet diverse kerkelijke en politieke leiders, onder wie ANC-leider Nelson Mandela, minister Pik Botha van Buitenlandse zaken, aartsbisschop Desmond Tutu en Inkatha-leider Mangosuthu Buthelezi.

Anglicaanse theoloog Tanner:

Oecumene mist duidelijke koers

In een wereld die door onlusten op zijn kop staat, mist een 'kwetsbare' oecumenische beweging een duidelijke koers. Zo vatte de Anglicaanse theologe dr. Mary Tanner, voorzitter van de commissie voor Geloof en Kerkorde van de Wereldraad van Kerken, de oecumenische situatie samen.

Tijdens de opening van de vijfde internationale conferentie van Geloof en Kerkorde in het Spaanse bedevaartsoord Santiago de Compostela durfde zij geen datum te zeggen waarop intercommunie (het gezamenlijk vieren van avondmaal of eucharistie) tussen protestanten, orthodoxen en rooms-katholieken mogelijk is. "Die vraag kan ik onmogelijk beantwoorden", zei ze met zichtbare tegenzin op een persconferentie.

In haar toespraak repte zij van het gevaar dat de kerken te veel energie in hun onderlinge betrekkingen steken en dat zij niet in en voor de wereld zijn. Ook lopen christenen het risico geen oog te hebben voor samenwerking met andere wereldgodsdiensten. In een verwijzing naar het Conciliair proces voor gerechtigheid, vrede en behoud van de schepping pleitte zij ervoor dat zichtbare eenheid meer wordt gezien in termen van een 'ethische gemeenschap' die een profetisch teken wil zijn. "Het bondgenootschap tussen etnische en raciale verschillen enerzijds en religie anderzijds is soms een dodelijke factor in de hedendaagse conflicten," aldus Tanner, die sprak van een "verharding" van de betrekkingen tussen de kerken.

Ook waarschuwde ze voor een groeiende kloof tussen wat zij noemde "privé oecumene" van confessionele families, vrouwengroepen, plaatselijke bijbelstudiegroepen of huiskerken en de officiële oecumene. Vanuit Latijns-Amerika is er tijdens de voorbereiding van deze conferentie gepleit voor een andere manier van werken. In plaats van de traditionele werkwijze van Geloof en Kerkorde (toenadering aan de top door theologische gesprekken) stelden de Latijnsamerikanen voor te beginnen bij de ervaringen van christenen aan de basis.

Tanner, oecumene-expert van de Anglicaanse kerk, verzette zich evenwel tegen 'beschuldigingen' dat de methode van het zoeken van toenadering, zoals in de Lima-teksten over doop, avondmaal/eucharistie en ambt, een doodlopende weg is. Waarschijnlijk was ze nog niet op de hoogte van de toespraak die de secretaris-generaal van de Wereldraad, dr. Konrad Raiser, kortgeleden in Amersfoort hield tijdens het 25-jarig jubileum van de raad van kerken. Daarin uitte hij zijn twijfel over het nut van deze benadering. Overeenstemming over theologische onderwerpen opent nog niet de weg naar zichtbare eenheid. In sommige gevallen heeft deze benadering eerder tot een versterking van de confessionele identiteit geleid, zo zei Raiser toen.

Onder het thema 'Op weg naar een gemeenschap in geloof, leven en getuigenis' nemen 350 deelnemers van protestantse, anglicaanse, orthodoxe en rooms-katholieke zijde deel aan de conferentie in Santiago de Compostela.

Duizendste jumbojet rolt de fabriek uit

Boeing-747: successtory van Amerikaanse gigant

= door Erwin van den Brink =

De Amerikaanse vliegtuigfabrikant Boeing staat aan de vooravond van een mijlpaal: de duizendste Boeing 747, het grootste passagiersvliegtuig in de wereld, rolde vorige week uit de fabriek in Everett (in de staat Washington) om te worden afgeleverd aan Singapore Airlines. Het verhaal van de Boeing 747 'jumbojet' is er een van hoe een mislukking kan omslaan in succes. De jumbojet is namelijk ontstaan uit een door de US Air Force afgekeurd vliegtuigontwerp.

In Nederland heeft de naam jumbojet een wat wrange bijklank gekregen sinds de ramp met het El Al-vliegtuig in de Bijlmer, nu bijna een jaar geleden. Toch kan het vliegtuig zich in veiligheidsstatistieken meten met elk ander verkeersvliegtuig terwijl het door zijn afmeting krachten moet trotseren die groter zijn dan bij elk ander type verkeersvliegtuig.

Om te weten hoe zij zo'n groot passagiersvliegtuig moeten bouwen, kunnen de ontwerpers en technici van Boeing nog steeds alleen bij zichzelf te rade gaan. Sinds de jumbo in 1969 in bedrijf kwam, is er geen andere vliegtuigbouwer geweest die een even groot of groter straalverkeersvliegtuig op de markt heeft gebracht.

Singapore Airlines kocht de 1000ste Boeing

STEEDS GROTER

Ondanks de afwezigheid van concurrentie heeft Boeing de jumbo steeds groter gemaakt. De laatste versie van het succesnummer, de 747-400, weegt ruim zeventigduizend kilo meer dan de oorspronkelijke 747-100 (bijna 400.000 kilo), kan 54 passagiers extra vervoeren (420) en - en dat is heel belangrijk - bijna 5000 kilometer verder vliegen, 13.340 kilometer tegen oorspronkelijk 8.500 kilometer.

In de zomer van 1964 nodigde de US Air Force Lockheed, Douglas en Boeing uit om een ontwerp ter beschikking van een militair transportvliegtuig dat 750 soldaten over een lange afstand zou kunnen vervoeren. De luchtmacht keurde het ontwerp van Boeing af omdat het te duur was. Lockheed won de wedstrijd omdat zijn ontwerp het goedkoopst zou kunnen worden gebouwd, maar wortelde tijdens de bouw van de Lockheed C-5a Galaxy met enorme kostenoverschrijdingen.

'Verliezer' Boeing gebruikte de kennis die was opgedaan met het ontwerpen van een zeer groot vliegtuig om een al langer sluimerend plan te verwezenlijken: de bouw van een groot civiel vrachtvliegtuig. De filosofie in de jaren zestig was dat de passagierscapaciteit op de lange luchtroutes zou worden vergroot door sneller (supersonisch) te vliegen terwijl de vrachtcapaciteit moest worden vergroot door aparte vrachtvliegtuigen van zeer grote omvang in te zetten. Toen de ontwikkeling van een supersonisch verkeersvliegtuig zeer omstreden werd vanwege het lawaai en de luchtvervuiling, schrapte Boeing heel pragmatisch zijn supersonische programma en werd het 747-ontwerp ook geschikt gemaakt voor passagiersvervoer.

De cockpit boven op de passagierscabine, het kenmerk bij uitstek van de jumbo, is een restant van het nimmer uitgevoerde militaire ontwerp. Het is goed van pas gekomen bij een later ontwikkelde vrachtversie van de jumbo waarbij de neus van het toestel kan worden opengeklapt.

JUISTE STAP

De geschiedenis heeft bewezen dat de gedurfde stap om de jumbojet te gaan bouwen de juiste was. Douglas volstond ermee een verlengde versie op de markt te brengen van de DC-8. Toen Douglas er achter kwam dat je met het verlengen van een bestaand vliegtuig [illegible] aanbod op de grote luchtlijnen niet kon bijbenen, was het te laat. Boeing had het topsegment in de markt met de 747 al helemaal afgedekt en Douglas besloot een kleinere 'jumbo' te bouwen: de DC-10. Hoezeer Boeing nog steeds de alleenheerschappij heeft in het topsegment van de markt, bewijst het feit dat Airbus, dat McDonnell-Douglas van de tweede plaats heeft verdrongen, het niet aandurft om een jumbojet te bouwen. De nieuwe A340 en A330 zitten met 300 stoelen in de subtop. Het verhaal van de jumbojet is verder een successtory in de overtreffende trap. Geen verhaal van grootheidswaanzin maar een verhaal waarin de getallen en de maten doodeenvoudig zijn bepaald door wat commercieel en technisch haalbaar en noodzakelijk was. Zo worden de 747's gemaakt in het grootste gebouw ter wereld. Aangepast voor inflatie heeft Boeing [illegible] 747 verkocht. De bouw van dit ene vliegtuigtype houdt 80.000 mensen aan het werk.

Juan Trippe, de legendarische oprichter van Pan American Airways aan wiens verbeelding de 747 mede is ontsproten, zei ten tijde van de koude oorlog dat de jumbojet "een wapen voor de vrede" zou blijken te zijn. Dit omdat mensen die elkaar dankzij het straalvliegtuig eenmaal een keer hebben ontmoet, "geen vijanden meer kunnen zijn". De vervoerskosten per vliegtuigstoel van de eerste 747 in 1969 lagen 30 procent onder die van de bestaande verkeersvliegtuigen waardoor vliegen definitief bereikbaar werd voor alle inkomensklassen.

En, inderdaad, ten tijde van de introductie van de 747 in 1969 had slechts twee procent van de wereldbevolking ooit wel eens gevlogen. Tegenwoordig is dat 20 procent. De 747's hebben samen inmiddels zo'n 1,1 miljard passagiers vervoerd - gelijk aan een kwart van de wereldbevolking.

Drooggelegde Zuiderzee geeft drama's prijs

Scheepsrampen op het droge

= door Theo Holleman =

Niets wees er op dat het fout zou gaan, dinsdagmorgen 20 november 1888. De storm was overgetrokken en de Zuiderzee lag er weer rustig bij. Schipper Jan Kisjes begon met bootsknecht Reinder Tulp aan de overtocht van Amsterdam naar Zwartsluis. Daar moesten zij met de *Lutina* een vracht schelpen en metselstenen afleveren. Weinig is echter veranderlijker dan het weer. Net na de middag keek Kisjes achterom en schrok. In het westen had de horizon een vuil-donkere rand gekregen. Toen hij na tien minuten weer een blik over zijn schouder wierp, zag Kisjes dat zware stormwolken de jacht op hen hadden geopend. Laat in de middag stortten de donderkoppen zich op de *Lutina*. Windstoten met orkaankracht en hevige onweersbuien geselden het schip en rukten het uit zijn voegen. Kisjes schatte de afstand naar Zwartsluis en wist dat hij de wedloop had verloren. Een boot kwam hen achterop maar kon niet dichtbij genoeg komen om hulp te bieden. Eenmaal in Zwartsluis verklaarde de schipper: "Als Kisjes met een uur niet binnen is dan komt hij helemaal niet meer". Dat uur verstreek en niemand heeft ooit meer iets van Kisjes en zijn knecht vernomen.

GEWONE MAN

De drooggelegde bodem van de voormalige Zuiderzee heeft al veel van dit soort drama's prijsgegeven. Ze worden opgegraven en onderzocht door het Museum voor Scheepsarcheologie te Ketelhaven. Karel Vlierman, assistent-conservator: "De situatie is hier uniek in de wereld. Nergens anders bestaat er een plaats waar meer dan vierhonderd scheepswrakken geregistreerd voorhanden zijn. Scheepswrakken die je op het droge kunt onderzoeken. Het zijn als regel geen grote schepen, maar verschillende typen vissers- en vrachtboten van zeg, binnenvaarttonnage".

"Ze stammen, op enkele uitzonderingen na, uit de periode tussen 1300 en 1900. De vondsten zijn ook nooit buitenissig of kostbaar. Boten en inventarissen blijken echter bijzonder, juist omdat ze niet bijzonder zijn. Meestal zijn het de schamele bezittingen van een kleine gemeenschap: een schipper met knecht en hooguit nog zijn gezin. We hebben steeds te maken met het meest ordinaire gebruiksgoed".

"Onze vondsten zijn een afspiegeling van het leven van de gewone man door de eeuwen heen. Dat is zo boeiend, omdat daar maar heel weinig van bekend is. Het is ons overigens niet zozeer om die ene pot of pan te doen. In wezen is het vastleggen van het verhaal achter de voorwerpen veel interessanter".

Is de situatie rond scheepswrakken in de IJsselmeerpolder uniek, het Museum voor Scheepsarcheologie is dat zelf ook. Het is het enige museum ter wereld dat geheel aan deze archeologische discipline is gewijd. Bovendien laat het museum zien wat het doet. Het heeft het karakter van een open werkplaats. En in tegenstelling tot musea elders: er kán en mag een hoop worden aangeraakt. Door het gebrek aan ruimte kunnen heel interessante, al opgegraven scheepswrakken niet aan het publiek worden getoond. Ze liggen nu opgeslagen in een speciaal ingericht 'scheepskerkhof'. In een groter museum, waarvoor nu plannen bestaan, zou bovendien het principe van een open werkplaats kunnen worden uitgebouwd.

Scheepsarcheologie leert ook veel over scheepsbouwtechnieken. Die kennis was, voor wat de kleinere schepen betreft, verloren gegaan omdat ze niet van tekeningen maar 'op het oog' werden gebouwd. Foto: Museum voor Scheepsarcheologie.

Therapeute: Nieuwe geneeswijze met ultraviolet licht

Genezing met behulp van ultraviolet licht is een succesvolle therapie, zegt de psychotherapeute Agnes van Enkhuizen van het Institute of Human Development in het Nederlandse Velddriel. Al tien jaar past zij deze door haar ontwikkelde lichttherapie, vaak in combinatie met neuropsyrurchie, toe bij mensen met geestelijke en lichamelijke problemen.

Uit een ervaring met meer dan tienduizend kinderen en volwassenen met zeer uiteenlopende aandoeningen stelt zij met voldoening vast dat de geneeswijze zijn waarde inmiddels heeft bewezen. Tussen de 80 en 90 procent van de patiënten vindt baat bij lichttherapie.

In haar rapport 'Leven een kwestie van licht' geeft zij een uitvoerige beschrijving en verantwoording van het therapeutisch gebruik van ultraviolet licht voor de behandeling van psychosomatische ziekten en de preventie van huidziekten en huidkanker. Eind jaren zeventig begon de psychotherapeute met een geneeswijze die zij neuropsyrurchie noemt. Daarbij activeert zij een deel van het zelfstandig zenuwstelsel. Mensen met de meest uiteenlopende ziekten, allerlei lichamelijke klachten en geestelijke stoornissen bleek zij op die manier te kunnen genezen. Deze methode, waarbij 90 tot 95 procent van de patiënten van hun kwaal wordt afgeholpen, hanteert zij nog steeds, nu dikwijls in combinatie met ultraviolet licht.

NIET SCHADELIJK

"In tegenstelling tot wat in wetenschappelijke publikaties wordt gezegd, is het gebruik van ultraviolet licht niet schadelijk, althans niet bij juist gebruik daarvan. Zoals wij de mensen hier behandelen, kan het absoluut geen schade opleveren", aldus Agnes.

Patiënten die door de psychotherapeute met ultraviolet zijn behandeld, zeggen na afloop dat ze meer energie hebben. Bij opkomende griep heeft een UV-behandeling van tweemaal 29 minuten op de voor en achterkant van het lichaam als resultaat dat de verschijnselen ophouden en men niet ziek wordt, beweert Van Enkhuizen.

Zij baseert haar lichttherapie op een samenvoeging van de theorie van Einstein met betrekking tot de energieoverdracht van licht en de quantumfysica. "Het lichaam wordt ziek, als het te veel energie verliest door o.a. een uitputtende leefwijze, stress en energie-arme voeding. Het menselijk lichaam kan herstellen door energie op te nemen. Dat kan door behandeling met licht. Ultraviolet licht is daarvoor het meest geschikt," zo redeneert de psychotherapeute.

De neuropsyrurchie ontstond uit een combinatie van verschillende methoden van onderzoek en vraagstelling. De spanningen die mensen hebben, kunnen volgens Agnes worden weggenomen door dat deel van het zelfstandig zenuwstelsel te activeren dat verantwoordelijk is voor de rust en het herstel van het lichaam, namelijk de parasympaticus. Het autonome zenuwstelsel regelt alle functies van het lichaam, zoals de temperatuur, de hartslag, het slaapritme, de ademhaling en de maag- en darmwerking. Dit zelfstandig zenuwstelsel bestaat uit twee onderdelen: De sympaticus en de parasympaticus. De eerste zet de organen aan tot grotere activiteit, terwijl de ander een afremmende werking heeft. Alles blijft daardoor in evenwicht.

ZELFGENEZEND

"Op die manier is het lichaam in staat zelf te doen wat nodig is om de mens gezond te houden. Het zelfgenezend vermogen van het lichaam is groter dan de meeste mensen denken," zegt Agnes met grote overtuiging. Medicamenten komen bij de behandeling van de patiënten niet van pas. "Tal van wetenschappelijke artikelen en onderzoeken hebben mij doen inzien dat er grote schade wordt aangericht door medicijngebruik," zegt de psychotherapeute. Velen zijn volgens haar niet aan de ziekte, maar aan de gevolgen van het gebruik van geneesmiddelen overleden.

Uit de uitgebreide literatuur over bijwerkingen van medicijnen blijkt dat er veel meer kans op ernstige beschadiging aan organen is dan de bijsluiters van geneesmiddelen doen geloven. De meest voorkomende aandoeningen die medicijnen kunnen veroorzaken, zijn volgens Agnes onder meer leveraandoeningen, afwijkingen in het bloedbeeld, botafwijkingen, hart- en longaandoeningen en stoornissen van de maag, darm en het zenuwstelsel.

"Het lijkt mij daarom ook niet meer dan logisch dat we blijven zoeken naar het inzicht, de oorzaak en het gevolg van ziekteprocessen in het lichaam en naar een zo onschadelijk mogelijke geneeswijze. De meest logische oplossing is het tot actie brengen van het zelfgenezend vermogen van het lichaam". Naast de ontspanning die neuropsyrurchie en lichttherapie aan het lichaam geven, werkt ultraviolet licht ook genezend bij huidaandoeningen zoals eczeem, psoriasis, puistjes en zweren. Bovendien is de therapie desinfecterend en bevordert het het herstel van wonden. Tenslotte beschermt de lichttherapie tegen het krijgen van huidkanker, aldus de psychotherapeute.

Dr. S. Snopov van het Instituut voor cytologie in St. Petersburg in Rusland, waar artsen ultraviolet licht al veel langer beschouwen als heilzaam voor de mens, onderschrijft de genezende werking van de lichttherapie van de Nederlandse psychotherapeute. Er zijn volgens hem verschillende methoden in gebruik zonder precies te begrijpen hoe deze therapie werkt. Om meer inzicht te krijgen in de manier waarop lichtbronnen op de juiste wijze in de gezondheidszorg gebruikt kunnen worden, zullen naar zijn mening nog een aantal vragen moeten worden beantwoord. Bij voorbeeld over het natuurlijke mechanisme van de lichtoverdracht en de manier waarop het lichaam zich tegen schadelijke straling beschermt.

Op het instituut in St. Petersburg ontwikkelden de onderzoekers een methode voor de behandeling van verschillende bloedziekten, waarbij ultraviolet licht wordt toegepast. Deze methode geeft volgens Snopov een positief effect te zien op de bloedcellen. Hun herstelsysteem bleek zich te verbeteren.

■*Een vrachtwagen wordt in Alkmaar geladen met pakketten die naar scheepscontainers bestemd voor Suriname gaan.*

Surinamers laten elkaar nooit in de steek

Bruine bonen als noodverband

NOG FAMILIEZIEKER dan Romario, zo noemt de Surinamer zich. Je laat elkaar nooit in de steek —vandaar de pakketten met bruine bonen, hagelslag en maandverband die wekelijks van Nederland naar Paramaribo gaan. "Als dat stopt, komt er een volksopstand daar."

= door Aad Wagenaar =

In de grote witte doos die de vader en zijn twee zoontjes met een skateboard de winkel in de Bijlmermeer binnenduwen, zitten behalve tweedehandskleding, flink wat pakjes thee en koffie, doosjes hagelslag, ronde jonge kazen, potten pindakaas, grootverpakkingen waspoeder, stukken toiletzeep, tubes tandpasta, een stel nieuwe tandenborstels en zakken snoep — zeker driehonderd gulden boodschappen.

De Hindoestaanse man biedt de goedverpakte rijkdom aan bij de toonbank en krijgt, als er wat formulieren zijn ingevuld, te horen dat het pakket over drie weken in Paramaribo bij de familie van de afzender zal worden thuisbezorgd. De klant betaalt zijn vrachtkosten en gaat weer heen met zijn kinderen. Hij heeft ons verteld dat hij liever pakketten dan geld stuurt naar Paramaribo. "Van dat geld weet ik niet wat ze ermee doen, maar met dit pak weet ik dat ze ervan zullen smullen." Het was dit jaar de zesde keer dat hij z'n doos naar Paramaribo deed verschepen. "Je moet wel."

SMEERGELDSCHANDAAL

Onlangs werden in Suriname en Nederland vanwege een smeergeldschandaal aanhoudingen verricht en verloren een paar Surinaamse [illegible] hun functie. In ruil voor Surinaamse regeringsbestellingen van, met Nederlands ontwikkelingsgeld te betalen, voedsel — vooral aardappelen, uien, spijsolie en melkpoeder — zouden twee Nederlandse ondernemingen, in Amsterdam en Noord-Scharwoude, steekpenningen hebben gegeven aan Surinaamse politici en ambtenaren.

Niemand die er van opkeek in Paramaribo en evenmin ontstond er opwinding over de mogelijkheid dat zo'n schandaal, en alle rimmelant ervan, de voedselschaarste in Suriname nóg groter zou kunnen maken dan die al is. Want als ze in het land van dit soort, van regeringswege georganiseerde, levensmiddelenimport afhankelijk zouden zijn, was iedereen in Suriname allang of van honger gestorven óf zijn naar Nederland geëmigreerde familie achterna gereisd.

Maar omdat die landgenoten daar nu eenmaal de landgenoten thuis nooit vergeten en in de steek laten, ging het leven in Paramaribo voort als steeds. Dat betekent: met het wekelijks afmeren in de haven aan de Surinamerivier van vrachtschepen die als lading duizenden pakketten met voedsel en andere waar uit Nederland hebben.

Het zijn kleine en grote dozen met voornamelijk conserven als bruine bonen, doperwten, worteljes en sardientjes, thee, snoep, kandijkoeken, wasmiddelen, tandpasta, badzeep, maandverband, toiletpapier. Maar ook bevatten de verpakkingen complete automotoren en -banden, vloer- en wandtegels, rollen vloerbedekking, zakken cement, emmers structuurverf; voorts spiegels, plastic tafels en bankjes, spiegels en andere huisinrichtingsartikelen, veelal uit de winkels van Blokker.

In loodsen op een industrieterrein aan de rand van Alkmaar rijden vrachtwagens dagelijks kleine en grote pakketten binnen, bestemd voor Surinaamse families in de Paramaribose wijken Uitvlugt, Zorg en Hoop, Ma Retraite, Geyersvlijt, Latour, Meerzorg, andere hoofdstedelijke stadskwartieren en voor P. de Jezus, Kwiekwieweg 20, Middenpad-Kwatta.

We zien een tafelblad staan met los onderstel, een racefiets, een motorblok, een stel banden. Ook wachten auto's met nummerplaten uit de midden en late jaren '80 op verscheping naar Paramaribo: drie Peugeots, een Volvo, een Mazda en een Alfa.

Hier heeft Jos Steeman het hoofdkwartier van zijn onderneming Jos Steeman Verhuizingen b.v. Het bedrijf is de voornaamste transporteur van voedsel- en andere pakketten uit Nederland naar Suriname. Sinds 1990 is er ook in Paramaribo zo'n, zij het kleiner, Steemancomplex. Aan de Saramacca Doorsteek, voorbij de haven van de Surinaamse hoofdstad, staat een kantoor met een aangrenzende loods van vierduizend vierkante meter. Daar heeft Jos Steeman 42 man in dienst, inclusief bewaking en eigen douanebeambten.

Jos Steeman (45), zoon van een kleine Noordhollandse verhuizer, haalde in 1970 zijn vakdiploma's wegtransport en kocht voor 3500 gulden een oude Engelse verhuiswagen. Noord-Holland inboedels heen-en-weer en in de avonduren ging hij op huisbezoek om lading te vergaren. Spoedig kon hij twee nieuwe vrachtauto's kopen.

"Ik deed als verhuizer ook veel transport voor een groot Amsterdams bejaardentehuis", vertelt Steeman. "Daar werkten aardig wat Surinaamse verzorgsters en die gaven me op een dag de tip dat er nogal veel onderwijsgezinnen heen-en-weer verhuisden tussen Nederland en Suriname. Ik ben toen drie weken in Suriname geweest en heb het contract voor het onderwijs gekregen. Daar heb ik mijn bedrijf, in een slechte tijd voor verhuizers, mee weten te redden."

Het ging Steeman met het overzees transport goed tot de Surinaamse staatsgreep door sergeanten in februari 1980; daarna hield de remigratie naar Suriname zo'n beetje op en richtte Steeman zich op Curaçao en Aruba. In 1985 bracht Jos Steeman voor het eerst sinds jaren weer een bezoek aan Suriname. Tijdens een gesprek in de douaneloods aan de Nieuwe Haven viel het hem op dat daar honderden lege dozen en kratten stonden. Het waren de achtergebleven verpakkingen van de goederen die bemanningsleden van schepen steeds als eigen vracht meenamen voor familieleden in Paramaribo. Het ging meestal om schaarse levensmiddelen en artikelen als bruine bonen, thee, tandpasta en maandverband.

Steeman: "Het bleek me dat er ook veel Surinaamse Nederlanders waren die regelmatig pakketten met dat soort dingen gewoon, maar duur, over de post naar Paramaribo stuurden. Ik kreeg toen het idee om die pakkettenverzending te gaan kanaliseren en ben in Nederland in steden waar je een Surinaamse bevolkingsdeel had, contracten gaan afsluiten met winkels en toko's."

Jos Steeman regelde dat men op die punten een of meer stevige witte dozen kon gaan halen, die thuis met artikelen vullen om ze daarna in zijn winkels weer in te leveren. Eens per week werden met de dozen in Alkmaar containers gevuld die op een schip naar Suriname gingen. Als de pakketten na drie weken op de kade van Paramaribo werden uitgeladen, belde een Steemanmedewerker de geadresseerde op om ze van de aankomst van een geschenkzending te verwittigen. Om het pakket in ontvangst te nemen, moesten dan alleen nog wat invoerrechten en afhandelingskosten betaald worden, doorgaans niet veel meer dan vijftig Surinaamse guldens.

"Tweeduizend pakketten per week," herinnert Jos Steeman zich de begintijd, "dat waren tweeduizend autootjes bij ons op de haven.

Het systeem werkte zo goed dat we in Nederland snel 55 inleverpunten hadden, waarbij een aantal eigen winkels. Dat zijn er nu zeven. In Paramaribo bezorgen we de pakketten inmiddels bij de geadresseerden thuis."

Vooral in 1987 en 1988, toen Suriname na algemene verkiezingen voor het oog wat uit Bouterses militaire dictatuur verlost leek, was er voor Steeman veel concurrentie — er opereerden toen haast vijftien bedrijven die particuliere voedselzendingen naar Suriname verzorgden. Die wildgroei is echter voorbij. De Surinaamse regering nam in 1990 maatregelen zodat voortaan alleen bedrijven met een vergunning de voedselpakketten uit Nederland mogen versturen en in Paramaribo door de douane laten afhandelen. Met het Rotterdamse bedrijf Winterswijk is Jos Steeman nu de enige overgebleven 'pakketvaarder' op Suriname, tevens de grootste.

De Alkmaarse expediteur zegt: "De fout van de meeste anderen was dat ze op de Haven bleven zitten en dat daardoor dus flink wat pakketten niet bij de geadresseerden aankwamen."

Jos Steeman daarentegen had zijn bedrijf in Paramaribo van de Haven verplaatst naar de Saramacca Doorsteek, waar hij onder meer veertien man bewaking posteerde en zes douanebeambtenaren in dienst nam. De baas kocht, omdat hij tijdens zijn maandelijkse bezoek het logeren in het ene luxe hotel van Paramaribo beu was, ook een eigen huis, in de buitenwijk Zorg en Hoop. Daar woont hij nu om de maand een week of drie om er, als om half vier 's middags het kantoor dicht is, heerlijk van het leven te genieten: "Tussen de fajalobi in mijn hangmat in de tuin, vrienden om me heen, whiskytje bij de hand."

BESCHERMING

Steeman zelf heeft in Paramaribo toch ook te maken gehad met diefstallen uit containers en pakketten. "Dat bezorgt je natuurlijk frustraties", zegt hij, "maar ik moet ook zeggen dat ik, wie er ook de baas was in Paramaribo, toch steeds een behoorlijke bescherming had. En dat was ook logisch: de overheid bespaarde al die jaren een smak dure valuta, honderdduizenden dollars, vanwege die pakketten die met transport van Steeman het land inkwamen. Bepaalde voedingsartikelen hoefden ze immers niet te importeren, want die werden door de familieleden toch wel gestuurd. Zo kreeg je geen voedselopstand in Paramaribo; in Suriname is nog nooit echt honger geleden."

Hoewel de dagelijkse trek momenteel wel erg duur gestild moet worden. Steeman: "De Surinaamse produkten van eigen bodem hebben nu een voor de gewone man onbetaalbaar prijspeil. Een tomaat kost op de markt al één Surinaamse gulden, een kip tachtig tot negentig gulden. Voor een blikje bruine bonen uit Nederland moeten ze 35 gulden neertellen en een rol toiletpapier kost zeven gulden. Voor een minimumpakket aan lokale produkten om de maand door te komen, is ongeveer drieduizend gulden Surinaams nodig. En een onderwijzer in Paramaribo verdient nog steeds maar tweeduizend gulden, een gewone arbeider achthonderd gulden - vandaar dat iedereen twee of drie banen heeft, maar dan nog blijft het hosselen."

MEDICIJNEN

Het aantal pakketten dat Steeman momenteel te transporteren heeft, is kleiner dan vroeger. Vorig jaar waren het er toch nog zestigduizend, van circa vijftienduizend vaste klanten. Dit jaar is er ongeveer dezelfde expeditieomzet. Daarnaast verzorgt het bedrijf per week ongeveer zesduizend kilo luchtvracht. De pakjes daarvoor worden zaterdag ingeleverd en gaan maandagmorgen met het vliegtuig naar Suriname. Aan het eind van de maandagmiddag worden ze in Paramaribo thuisbezorgd.

"Het gaat dan vaak om bederfelijke dingen, ook medicijnen die op een bepaalde temperatuur moeten worden gehouden of te beperkt houdbaar zijn om drie weken per schip onderweg te kunnen gaan", zegt Jos Steeman.

Over hoe de klanten aa die medicijnen komen, laa hij zich niet uit. Maar het bekend dat er op het gebie van doktersreceptjes noga wat faxverkeer is tussen Para maribo en Nederland. Da gaat ongeveer zo: de Suri naamse patiënt krijgt va zijn of haar huisarts op ee receptje een medicijn voorge schreven. Dat geneesmidde is echter in Paramaribo, laa staan in het Surinaamse bin nenland, bij geen enkele apo theek voorradig of slechts o de zwarte markt te koop tegen een woekerprijs.

Geen nood: men legt he receptje in Suriname op d fax — iedereen heeft wel ee kennis met zo'n apparaa —zodat een Nederlands fami lielid het zo per satelliet verzonden voorschrift van d Surinaamse arts ergens ka ophalen en ermee naar d eigen huisarts gaat. Dez Hollandse dokter kan dan o zijn manier ontwikkelings hulp bedrijven door een nieuw receptje uit te schrijven, waarop hij het doo zijn Surinaamse collega voor geschreven medicijn op d naam van zijn Nederlandse patiënt zet.

Voelt hij er niets voor om aldus de Nederlandse zie kenfondsen of zorgverzeke raars te belasten met medi cijnhulp aan Suriname, dan schrijft hij een recept uit op naam van de werkelijke, bui tenlandse, patiënt waarna het familielid het geneesmiddel in de apotheek moet betalen. Het kost hoe dan ook slechts een paar dagen om de Surinaamse zieke, via familiehulp en luchtvracht van medicijnen uit Nederland te voorzien.

GIPS

Volgens Jos Steeman is dat trouwens de enige manier om in Suriname te overleven. Want er is daar vrijwel niks in de rekken van de apotheken, zegt hij, evenmin als in de ziekenhuizen: "Nog geen pond gips om een gebroken been mee te pleisteren. Laat staan insuline voor suikerpatiënten."

Zelf heeft Steeman in Paramaribo dan ook een zorgvuldig samengestelde huisapotheek, compleet met steriele operatie-instrumenten. Het enige wat nog ontbreekt, zijn zakjes met zijn eigen bloed.

"Ik ben weliswaar nooit ziek", zegt hij, "maar ik ben voorbereid - want als je onder de huidige omstandigheden in Paramaribo het ziekenhuis in moet, dan ben je zo goed als opgeschreven, dat weet iedereen. Dat is indroevig en tegelijk ironisch - als je althans beseft dat de Surinaamse dokters tot de besten van de wereld horen. Maar ja, ze werken haast allemaal in Nederland of in Amerika."

Oogafwijkingen

vervolg van pag. 3

daarop gevolgd door een programma voor kinderbegeleiding. In januari 1975 startte het handenarbeidprogramma voor volwassenen dat nog steeds min of meer volgens het oorspronkelijke principe doordraait. De mobiliteitstraining is nu in handen van een beroepsrevalidatie-therapeut, geassisteerd door een vrijwilligster, die de rol van assistente vervult.

De FAVI wordt geassisteerd door een grote groep van meer dan honderd trouwe vrijwilligers. Op dit moment is ook weer een groot aantal van hen actief met de jaarlijkse donateursactie. Toch houdt de FAVI altijd behoefte aan nieuwe vrijwilligers; voor vervoer van mensen met een visuele handicap, voor het handenarbeid programma, voor de donateursactie en voor het overtikken van teksten die daarna met een speciaal computerprogramma en een braille-printer worden omgezet in brailleschrift.

De salarissen van de beroepskrachten van de FAVI worden gesubsidieerd door de overheid. Alle andere uitgaven moet de FAVI uit haar eigen middelen bekostigen. Vandaar dat de jaarlijkse donateursactie zo belangrijk is. Wie daarbij wil helpen, als nieuwe donateur of als vrijwilliger, kan contact opnemen met Margo Croes (tel.25152). Voor alle andere inlichtingen kan men zich wenden tot directrice Mieke Droog (tel.25051 of tel/fax 25222). De FAVI staat natuurlijk ook in het telefoonboek.

Stichting komt op voor slachtoffers vliegongelukken

Het gevecht tegen de willekeur

= door Fons Knegtel =

Op de volgende jaarlijkse aandeelhoudersvergadering van de KLM zal Siegbrand 'Sieg' M. de Boer, net als de afgelopen twee jaar, het woord nemen. Hij vraagt opnieuw waarom de maatschappij, na de vliegramp met een Lockheed Super Constellation van de KLM boven Nieuw-Guinea in 1957, geen nazorg biedt. En waarom hij de ziekenhuiskosten ten bedrage van vijfduizend gulden zelf moest betalen. Onlangs werd hij bestuurslid van de pas opgerichte Anthony Ruys Stichting, die onder andere op wil komen voor de belangen van slachtoffers en nabestaanden van vliegtuigongelukken. "Waar ik kan, wil ik helpen."

Thuis in Wassenaar staat op een tafel in de zitkamer het model van een Super Constellation van de KLM. Sieg wijst een van de raampjes aan, links achter de vleugel: daar zat hij op die 16e juli 1957 toen het vliegtuig, de Neutron genaamd, op de startbaan van het vliegveld van Biak (Nieuw-Guinea) om 03.30 uur klaarstond om te vertrekken. De Boer was in die tijd employée bij de Koninklijke Paketvaartmaatschappij en zou voor verlof naar Nederland reizen.

Vlak nadat het vliegtuig was opgestegen meldde de gezagvoerder via de intercom: "Dames en heren, we vliegen nog een keer laag over de luchthaven zodat we de lichtjes kunnen zien." Sieg beschrijft hoe het toestel boven zee een ruime bocht van 180 naar links maakt. Op dat moment staan een paar kilometer verderop twee wachtposten op het dek van de 'Kortenaer', een *destroyer* van de Koninklijke Marine. Zij zien de piloot van de 'Neutron' nog zijn landingslichten ontsteken, waarna het toestel plotseling horizontaal in zee valt. Door de klap exploderen de volle brandstoftanks; er ontwikkelde een enorme vuurzee.

"We kregen geen waarschuwing", vertelt Sieg de Boer, die 26 jaar was toen de ramp zich voltrok. "Die klap, het gebeurde net zo vlug als dat ik nu met mijn vingers klik. Overal was vuur. Doordat ik ernstige brandwonden had op mijn handen, kreeg ik aanvankelijk de gordel niet los. Ik raakte echter niet in paniek."

Door de *crash* was het voorstuk met de inzittenden in de diepte verdwenen, terwijl het afgebroken en opengescheurde staartstuk nog even bleef drijven. Sieg: "Intussen had ik onbewust zo zitten friemelen aan de gordelsluiting dat deze ten slotte toch openging. Ik sprong in het water, maar moest meteen duiken omdat er op het water een vuurzee van brandende benzine was. Even verderop dreef een bank die uit het toestel was geslingerd. Samen met enkele kinderen hield ik me eraan vast totdat Papua's, die in paalhutjes op het strand wonen, ons met prauwtjes uit het water haalden."

ONDRAAGLIJK

De eerste dagen waren voor Sieg de Boer een hel. Met ernstige brandwonden aan hoofd, schouders, armen, handen en benen was hij opgenomen in een 'blikken' hospitaaltje waar de hele dag de zon op scheen. De pijn, de hitte, de vliegen en de stinkende brandwonden maakten de situatie ondraaglijk.

Na twee weken mocht De Boer per boot naar het Ifarziekenhuis bij Hollandia, de hoofdstad van Nieuw-Guinea, die nu Jayapura heet. De Boer was inmiddels verenigd met zijn ouders, die op kosten van de KLM waren overgevlogen. De echtgenote van de KLM-vertegenwoordiger in Nieuw-Guinea vloog intussen speciaal voor de overlevenden naar Australië om voor hen koffers met nieuwe kleren te kopen.

Wijlen dokter Haage uit Tilburg, die later als plastisch chirurg landelijke bekendheid zou genieten, kwam naar Hollandia om de brandwonden te behandelen. Haage verrichtte een waar wonder door de slecht helende rechterhand van De Boer met een stuk huid van linkerbovenarm 'op te lappen'. Sieg toont de nog zichtbare sporen van de ramp op zijn huid: de ingebrande naden van zijn overhemd in zijn hals, de contouren van de manchet op zijn rechterarm.

BAKSTEEN

"Mijn relatie met de KLM is intussen anders dan ik verwachtte. Zodra het nieuws over de ramp uit de belangstelling was, lieten ze me figuurlijk vallen als een baksteen, zoals ze dat eerst letterlijk deden."

In 1958 had Sieg de Boer volgens de IATA-richtlijn recht op een verzekeringsuitkering. De KLM hield echter vijfduizend gulden op deze uitkering in. Dat waren precies de verplegingskosten die de maatschappij het jaar daarvoor voor Sieg de Boer had gemaakt. 'Ik heb uiteindelijk dus zelf de ziekenhuiskosten voor mijn rekening moeten nemen", zegt Sieg fel.

Twee jaar terug bezocht De Boer voor het eerst de aandeelhoudersvergadering van de KLM nadat hij eerst enkele aandelen had gekocht. Tijdens de rondvraag nam Sieg het woord. Hij vroeg de KLM waarom ze in brochures steeds dat 'oortje' op de hoek van een pagina gebruiken om de betrouwbaarheid van de KLM te symboliseren. Heel pijnlijk, want het herinnerde Sieg steeds aan de opgelopen littekens aan zijn eigen oor en de verminkte oren van andere overlevenden. Daarna deed De Boer zijn verhaal over de ramp met de 'Neutron' in '57. Op zijn constatering dat de KLM in zijn ogen was tekortgeschoten in de nazorg voor de slachtoffers klonk het achter de tafel: 'U krijgt nog bericht'.

'Zo'n ongeluk verjaart voor mij niet'

'De KLM liet me als een baksteen vallen'

"DE KLM liet me vallen als een baksteen, zoals ze dat eerst letterlijk deden". Siegbrand 'Sieg' de Boer overleefde de ramp met een KLM-toestel boven Nieuw-Guinea. Precies 36 jaar later heeft hij nog de kracht om voor zijn rechten op te komen. De pas opgerichte Anthony Ruys Stichting, die slachtoffers van vliegrampen met raad en daad wil bijstaan, draagt hij een warm hart toe.

Niet lang na de vergadering werd Sieg ontvangen door de KLM in Amstelveen. 'U krijgt geen geld. Er is geen verdere nazorg'. "Ik kreeg wel een kopje koffie", zegt De Boer nu bitter. Toch ontving Sieg nog een keer een telefoontje van het hoofd medische dienst van de KLM. "We kunnen je naar een psychiater sturen", zegt hij. "Prima", antwoordde De Boer, "als de psychiater kan zorgen dat ik mijn geld terug krijg."

Tijdens de aandeelhoudersvergadering vorig stond Sieg opnieuw achter de zaalmicrofoon. Hij begon zijn betoog met een beschrijving van de soepel op het water landende zwaan die iedereen kende van de Ster-post. "Maar een KLM-vliegtuig landt lang niet zo mooi op het water als een zwaan", zei De Boer toen cynisch. Vervolgens herhaalde hij zijn kritiek op de KLM. Dr. M. Albrecht, voorzitter van de raad van commissarissen, reageerde fel: "Mijnheer De Boer, hier bestaat correspondentie over en ik meen dat dit geen zaak is voor deze vergadering. Ik ontneem u nu het woord." De Boers microfoon werd afgesloten.

De correspondentie tussen De Boer en de KLM is onlangs aangevuld met een brief, gericht aan president-directeur Bouw. Daarin schrijft De Boer dat zijn vragen nog steeds niet zijn beantwoord. Waarom geen goede nazorg? Waarom die vijfduizend gulden in mindering gebracht op zijn uitkering? Doodleuk eist De Boer nu die vijfduizend gulden terug, omgerekend in de waarde van toen met rente.

"De zaak is juridisch verjaard. Maar zo'n ongeluk verjaart voor mij niet. Nee, het gaat mij niet zozeer om het geld maar om de irritante en arrogante houding van de KLM aan de kaak te stellen. Ik heb niets te verliezen en het ontgaat mij volkomen wat de KLM denkt te winnen met haar negatieve opstelling."

BLIJVEN VECHTEN

Rob Sötemann is als voorzitter van de pas opgerichte Anthony Ruys Stichting, die onder andere opkomt voor de belangen van vliegrampslachtoffers, bijzonder blij dat Sieg de Boer plaats wilde nemen in het bestuur. "Bij Sieg zie je dat zo'n ramp 36 jaar later nog steeds doorwerkt. En dan nog vecht hij door voor zijn rechten."

Sötemann is een van de overlevenden van de vliegramp met de 'Anthony Ruys' op het vliegveld van het Portugese Faro. Deze Martinair DC-10 verongelukte op 21 december 1992 tijdens de landing, waarbij uiteindelijk 56 doden te betreuren waren. In de daarop volgende maanden heeft een aantal betrokkenen acties ondernomen om de toedracht van het ongeluk boven water te krijgen. Met name Rob Sötemann heeft hier een vooraanstaande rol gespeeld. Volgens hem en vele andere passagiers is er veel meer aan de hand geweest dan alleen het door Martinair-directeur Martin Schröder genoemde 'sterke zijwind'.

Onder de nog levende slachtoffers en de nabestaanden bleek een sterke behoefte te bestaan aan een organisatie die zich bezig zou houden met de behartiging van hun belangen. De Anthony Ruys Stichting stelt zich nu ten doel de veiligheid van het vliegverkeer te bevorderen en daarnaast op te komen voor de belangen van de slachtoffers van onveilig vliegverkeer.

OPEN DEUREN

Na het nieuws over de oprichting van de stichting komen de eerste reacties van verontruste vliegreizigers bij Sötemann binnen. Sommige deden hem de haren te berge rijzen.

Een voorval dat zich twee jaar geleden voordeed. Een reiziger vliegt met een Griekse vliegmaatschappij met bestemming Athene. Na een tussenlanding, reeds op het Griekse vasteland, stappen alle passagiers uit. De bewuste reiziger is blijkbaar de enige die doorvliegt naar de Griekse hoofdstad. Als het toestel plotseling de pier verlaat met al zijn deuren nog open, wekt dat enige verbazing. Maar de verbazing maakt al snel plaats voor pure doodsangst als het vliegtuig daarna opstijgt; de deuren zijn nog altijd niet gesloten. Onder een oordovend lawaai en met een uiterste krachtsinspanning lukt het de reiziger de cockpit te bereiken en de mensen daar te waarschuwen. Het lukt ten slotte de tweede piloot de portieren te sluiten.

Een ander incident, dat eveneens twee jaar geleden in Egypte gebeurde. Een toestel van de KLM geeft vol gas op de startbaan van het vliegveld van Caïro. Aan het eind van de baan vallen plotseling alle vier de motoren uit. De piloot weet het toestel vlak voor het eind van de startbaan nog net tot stilstand te brengen. Daarna wordt er twee uur lang aan de motoren gesleuteld. Een aantal passagiers wilde een ander vliegtuig nemen, maar dat werd door de KLM niet toegestaan. Sötemann: "Deze mensen werden tegen hun zin vastgehouden. Vliegmaatschappijen kunnen mensen beter vasthouden dan het Nederlandse gevangeniswezen."

GEEN STATISTIEKEN

Dit zijn maar enkele voorbeelden uit een hele rij van incidenten waarbij het toch nog goed afloopt. Sötemann: "Mensen hebben dan de neiging zulke ervaringen daarna te vergeten, omdat ze uiteindelijk een heerlijke vakantie hebben gehad. Zulke gebeurtenissen worden dan niet gemeld. Gevolg? Geen statistieken. Niks."

Volgens Sötemann is het belangrijk dat dit soort informatie wordt doorgesluisd. Een medewerker houdt voor de stichting een zwartboek bij. "Alle ervaringen die tot ons komen, worden genoteerd. Op deze manier zijn we in staat straks een vuist te maken. Zo creëren we een ombudsfunctie voor de vliegwereld", aldus Sötemann. De klachten verzamelen is een ding, ze doorspelen naar de vliegtuigfabrikant is iets anders. Die bepaalt of er iets mee gebeurt. De willekeur die vliegtuigbouwers soms tentoonspreiden neemt soms ijzingwekkende vormen aan.

In 1974 verloor een Turkse DC-10 in de buurt van Parijs een vrachtdeur. Door het plotseling ontstane luchtdrukverschil begaf de vloer het en vernielde daarmee het hydraulisch besturingssysteem. Het toestel viel van 3.500 meter hoogte uit de lucht. Alle 375 inzittenden kwamen om het leven. In 1972 echter wisten boven het Amerikaanse Windsor de piloten van een DC-10 van American Airlines op het nippertje hun toestel veilig aan de grond te zetten. Dit keer had de ingeklapte deur niet alle besturingsleidingen vernield.

Een half jaar voor de ramp met het Turkse toestel bleken er al duizend klachten over de slecht sluitende vrachtdeur te bestaan; navraag om te weten dat er toen nog geen honderd DC-10's over de hele wereld in dienst waren. Er moest uiteindelijk een ramp gebeuren om de fabrikant in beweging te krijgen; de vrachtdeur werd verbeterd en de vloer versterkt.

"Maar bij een stevige *crash*, zoals die bij Faro", vult Sötemann aan, "brak ook een gedeelte van de vloer, mogelijk als gevolg van de plotselinge drukverlaging. Van de 56 overleden passagiers zaten er 38 op dat gedeelte van de vloer. De versterking van de vloer is blijkbaar nog steeds onvoldoende. Maar 'versterking' of 'verbetering' betekent voor de luchtvaartmaatschappijen 'minder passagiers' en dat is in de huidige concurrentieslag dodelijk. Passagiers staan machteloos in dergelijke situaties."

Het beeldmerk van de Anthony Ruys Stichting is een vlinder, gekozen vanwege zijn schoonheid maar ook kwetsbaarheid. Deze maand worden de conclusies verwacht van het officiële Portugese onderzoek naar de ramp met de 'Anthony Ruys'. De eerste krachtproef voor

■*Bovenste foto: Sieg de Boer met voor hem een model van de Lockheed Super Constellation van KLM. "Ze lieten me vallen als een baksteen."*

■*Het uitgebrande wrak van de verongelukte DC-10 van Martinair, de 'Anthony Ruys'.*

Onder de Loupe

= door Victor Hafkamp =

Nieuwe serie winnaars Nobelprijs op zegels

Negen zeer geleerde Nederlanders hadden deze eeuw het voorrecht een Nobelprijs in ontvangst te nemen. Tot voor kort waren er maar twee die op een Nederlandse postzegel waren afgebeeld. In Zweden, waar elk jaar zegels rond het thema Nobelprijzen verschijnen, waren er meer geportretteerd. Nederlandse liefhebbers van zegels rond de Nobelprijzen hebben geen vergeefs beroep gedaan op de Nederlandse PTT eens zegels of series met Nobelprijswinnaars uit Nederland uit te geven. Twee jaar geleden verscheen een serie met de portretten van Johannes van 't Hof (Nobelprijswinnaar chemie 1901), Pieter Zeeman (fysica 1902) en Tobias Asser (vrede 1911).

Die serie krijgt 8 september een vervolg. Die dag komt de post met weer drie zegels (70, 80 en 90 cent). Dit maal zien we daarop Johannes van der Waals (natuurkunde 1910), Willem Einthoven (geneeskunde 1924) en Christiaan Eijkman (geneeskunde 1929). Van de Nederlandse Nobelprijswinnaars had voor afbeelding op een postzegel Hendrik Lorentz de primeur. Lorentz, die samen met Zeeman in 1902 de fysicaprijs kreeg, werd in 1928 op een kinderzegel gezet. En Heike Kamerlingh Onnes (natuurkunde 1913) kreeg een plaats op een zomerzegel uit 1936.

Mogelijk zien we Lorentz en Kamerlingh Onnes over twee jaar nog eens terug op de volgende serie Nobelprijswinnaars. Als derde zou dan prof. Jan Tinbergen die in 1969 de eerste Nobelprijs economie ontving, een plaatsje kunnen krijgen.

De zegels die op 8 september uitkomen, zijn ontworpen door Tessa van der Waals uit Amsterdam. Op de zegel van zeventig cent zien we behalve het portret van Johannes van der Waals (1837-1923) een natuurkundige formule. Op de achtergrond is verdampend water te zien. Daarmee wordt Van der Waals' ontdekking uitgebeeld. Hij ontdekte dat boven een bepaalde temperatuur gassen niet meer vloeibaar te maken zijn. Op de zegel van tachtig cent ter ere van Willem Einthoven (1860-1927) is een cardiogram getekend. Einthoven ontwikkelde de snaargalvanometer, waarmee cardiogrammen kunnen worden gemaakt.

Chr. Eijkman (1858-1930) ontdekte dat ongepelde rijstkorrels essentiële voedingsmiddelen bevatten. Vandaar dat op de zegel van negentig cent [illegible] gepelde en ongepelde rijstkorrels zijn afgebeeld. De zegels in een oplage van respectievelijk 8, 10 en 7 miljoen stuks worden op 7 september in het Academiegebouw van de Leidse Universiteit aangeboden aan prof. Thomas N. James, voorzitter van de medische faculteit van de universiteit van Texas.

Met grote regelmaat verschijnen overal ter wereld postzegels met portretten van geleerden die Nobelprijzen kregen. Transkei in zuidelijk Afrika heeft er in de loop der jaren op zijn series onder de titel *Helden uit de medische*

wereld heel wat afgebeeld. Op 20 augustus kwam er weer zo'n serie. Op drie zegels staan in totaal vier Nobelprijswinnaars geneeskunde. Op een van 35 cents Sir Alexander Fleming, de ontdekker van de penicilline en Howard Walter Florey, die beiden in 1945 met een Nobelprijs werden onderscheiden.

De Fransman Alexis Carrel en de Spanjaard Santiago Ramón y Cajal kregen een plaats op zegels van respectievelijk zeventig cents en 1.05 rand. Ze ontvingen hun prijzen in respectievelijk 1912 en 1906. De vierde zegel, één van negentig cent, toont de Schot James Lind, die te vroeg leefde om een Nobelprijswinnaar te worden. Maar hij zou beslist zo'n prijs hebben gekregen. Hij ontdekte dat groenten en fruit dankzij hun rijke vitamine C-gehalte het probate middel tegen scheurbuik waren. En zijn geschriften [illegible] schepen [illegible] er toe dat het aantal [illegible] dat stierf aan tyfus en cholera aanmerkelijk terugliep.

Een veel op zegels afgebeelde Nobelprijswinnaar is dr. Albert Schweitzer. De Fransman die in 1952 de Nobelprijs voor de vrede kreeg, is in Nederland — als enige niet-Nederlandse Nobelprijswinnaar — afgebeeld op een zegel van vijftig cent uit 1975.

Sommige posterijen zoeken naarstig naar een reden om Schweitzerzegels uit te geven. Gabon in Afrika vond er één. In dat land kwam onlangs een uitgifte ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Schweitzers aankomst in Lambarene (zegels 250 en 500 francs).

Verzamelaars van postzegels kennen de namen van bekende catalogi als de Gibbons, de Scott en de Michel en ze kennen ook de naam van Théodore Champion, een Franse pionier onder de postzegelhandelaren. Trouwens, ook Stanley Gibbons, J. Walter Scott en Hugo Michel waren grote handelaren uit respectievelijk Engeland, de Verenigde Staten en Duitsland. De vier genoemden mannen staan met de Italiaan Alberto Bolaffi en de Duitser Richard Borek afge-

beeld op zes zegels van 1.50 dollar die de Caribische eilandstaat Antigua en Barbuda uitgaf. De zes zegels zullen met een opdruk *Barbuda Mail* ook nog apart door het eilandje Barbuda worden uitgegeven. Het derde eiland van dit staatje, Redonda, gaf tot voor kort ook nog eigen zegels uit. Maar internationale druk op de agent van de eilanden in New York leidde tot het staken van de uitgiften voor dit (onbewoonde) eilandje.

De Amerikaanse posterijen laten geen kans onbenut om zegels en blokjes uit te geven die een breder publiek dan alleen de verzamelaars van postzegels interesseren. Na de zegels met bekende figuren uit de showen popwereld verscheen ook [illegible] van wie de naam vooral bij de ouderen een bekende klank heeft: Joe Louis Barrow, gewoon Joe Louis genaamd. Zijn bijnaam was *The brown bomber*. Die had hij te danken aan de tijd waarin hij leefde.

55 Jaar geleden maakte Joe Louis geschiedenis door zijn tegenstander uit nazi-Duitsland, Max Schmeling, na iets meer dan twee minuten gevecht knock-out te slaan. De strijd Louis/Schmeling werd min of meer een symbool van de slag-kracht van de Amerikanen tegen de nazi's. Louis' zoon nam begin juni het eerste exemplaar van de zegel in ontvangst. Het was de eerste maal dat de Amerikaanse post een afbeelding van een profbokser op zijn zegels zette.

Zegels met boksstterren zijn niet zeldzaam. Vooral rond de Olympische Spelen verschijnen veel zegels met onder andere bokskampioenen. De Afrikaanse staat Sierra Leone voegde onlangs acht zegels samen in een velletje. Op de zegels van tweehonderd leones elk louter bokskampioenen van naam. Ook Joe Louis hoort er bij en verder Muhammed Ali, Joe Frazier, George Foreman en Sugar Ray Robinson.

Kook mee met Mary

Chocolate cake-pudding

Deze week een recept voor chocoladeliefhebbers. Serveer de cake-pudding in de schaal waarin ze gemaakt is. Maar liefst warm met vanille-ijs of slagroom. Voor tien à twaalf personen heeft u nodig:

Samen zeven:
1½ cup meel
3 theelepels bakpoeder
1½ theelepel zout
1 cup suiker
3 eetlepels cacao

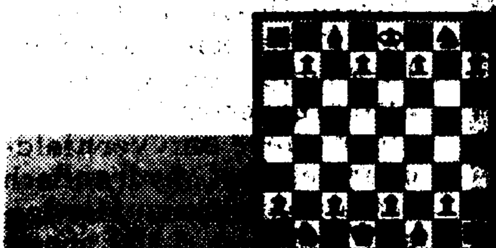
Mengen:
¾ cup melk
1½ theelepels vanille-essence
3 eetlepels gesmolten ongezouten roomboter

Toevoegen aan het meelmengsel. Glad kloppen. ¾ cup gehakte walnoten en toevoegen en in een beboterde oven vaste schaal van twee liter doen.

Twee cups bruine suiker met ½ cup cacao mengen over het chocolademengsel strooien en tot slot drie cups kokend water erover schenken.

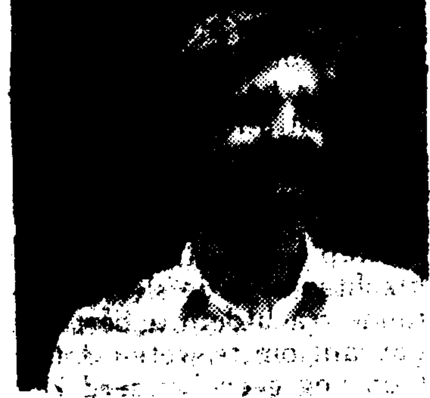
In een matig warme oven (325 - 350) vijftig minuten bakken. Cake testen met een stokje.

Smul ervan.

Schaken

Partijen uit Biel

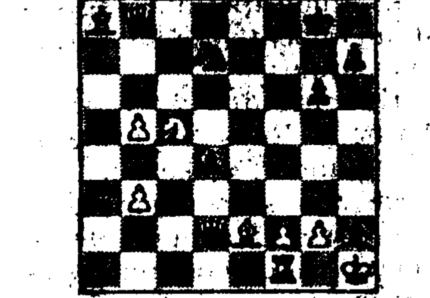

Het Interzonale toernooi in het Zwitserse Biel heeft een schat aan materiaal opgeleverd. Ik heb een bloemlezing van de mooiste combinaties gemaakt, waarbij het criterium niet was of de betrokken spelers zich kwalificeerden voor het kandidatentoernooi, dat in januari in Wijk aan Zee (Nederland) gehouden zal worden. Het gaat louter om de schoonheid van de combinaties.

Het eerste voorbeeld is uit de vijfde ronde, Kiril Georgiev (Bul) tegen Ian Rogers (Aus).

Kl. Georgiew – Rogers

1. d4 ♘f6 2. c4 c5 3. d5 b5 4. cxb5 a6 5. e3 g6 6. ♘c3 ♗g7 7. a4 0-0 8. ♖a3 ♗b7 9. ♘f3 e6 10. dxe6 fxe6 11. ♕d6 ♕c8 12. ♗e2 axb5 13. axb5 ♘e8 14. ♕d2 d5 15. ♖xa8 ♗xa8 16. 0-0 ♘d7 17. b3 ♘ef6 18. ♗b2 e5 19. ♘a4 ♕b8 20. ♕c2 ♘e4 21. ♘d2 ♘xd2 22. ♕xd2 d4 23. exd4 exd4 24. ♗a3 ♗e5 25. ♘xe5? Notwendig war 25. ♗c4+! 25. ... ♗xh2+ 26. ♔h1

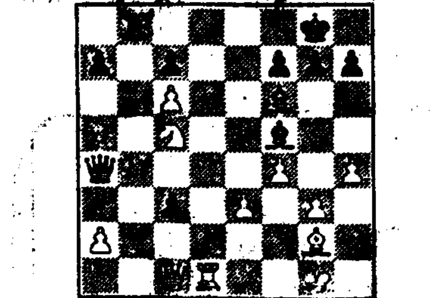
26. ... ♗xg2+! 0-1.

Een prachtige combinatie! Op 27. Kxg2, - volgt 27. -, Txf2†, waarna 28. Kxf2, Dg3 mat is. Op 28. Kh1, - volgt 28. -, Da8 mat. Op 28. Txf2 is 28. -, Df3†, 29. Kh1, Dg1 mat.

Deze partij uit de zesde ronde behoeft geen toelichting.

D. Gurevich – Adams

1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. g3 d5 4. ♗g2 dxc4 5. ♘f3 ♘c6 6. 0-0 ♖b8 7. ♗g5 ♗e7 8. e3 0-0 9. ♘fd2 e5 10. ♗xf6 ♗xf6 11. d5 e4 12. ♘xc4 b5 13. ♘e3 bxc4 14. dxc6 ♖xb2 15. ♕c1 ♖b8 16. ♗xe4 ♕e7 17. ♗g2 ♕e5 18. ♖b1 ♖xb1 19. ♘xb1 ♗e6 20. ♘d2 c3 21. ♘e4 ♗f5 22. f4 ♕a5 23. ♖d1 ♖b8 24. h4 ♕a4 25. ♘c5

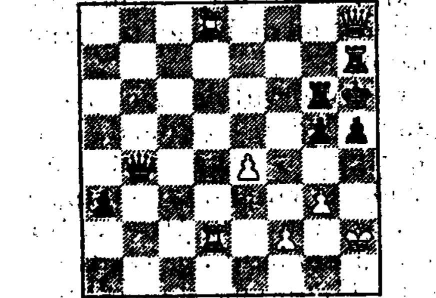
25. ... ♕xd1+ 26. ♕xd1 c2 27. ♕d2 ♖b1+ 0-1

In de tiende ronde liet de Rus Vladimir Kramnik, de nieuwe ster, zijn tanden zien tegen de Duitse professor Robert Hübner. Dat ging zo:

Een prachtige slotzet.

Kramnik – Hübner

1. ♘f3 d5 2. d4 c6 3. c4 dxc4 4. e3 b5 5. a4 e6 6. axb5 cxb5 7. b3 ♘f6 8. bxc4 bxc4 9. ♗xc4 ♗e7 10. ♘e5 0-0 11. ♕f3 ♘d5 12. ♘c3 ♗b4 13. ♗d2 ♗b7 14. ♘xd5 ♗xd2+ 15. ♔xd2 ♗xd5 16. ♗xd5 exd5 17. ♖hb1 ♘d7 18. ♕xd5 ♘xe5 19. ♕xe5 a5 20. ♔e2 ♖e8 21. ♕f4 a4 22. ♔f1 a3 23. ♖b7 ♖e7 24. ♖b3 ♖ea7 25. ♖a2 g6 26. ♕e4 h5 27. g3 ♕d6 28. h4 ♖a4 29. ♕d3 ♖8a5 30. ♔g1 ♖a7 31. ♕b5 ♔g7 32. ♕e8 ♖a8 33. ♕e4 ♖8a7 34. ♖c3 ♕b4 35. ♖c8 ♖e7 36. ♕c2 ♖b7 37. ♔g2 ♖a6 38. ♕c3 ♕e7 39. d5+ f6 40. ♕c4 ♖ba7 41. ♔h2 ♕e5 42. e4 g5 43. d6 ♕xd6 44. ♕g8+ ♔h6 45. ♖d8 ♕b4 46. hxg5+ fxg5 47. ♖d2 ♖g6 48. ♕h8+ ♖h7

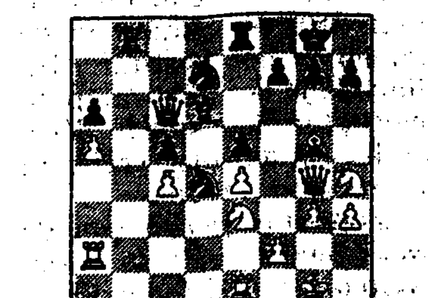

49. ♖xd7 1-0

Tot slot een prachtig gevecht uit de achterhoede:

Topalow – Frolow

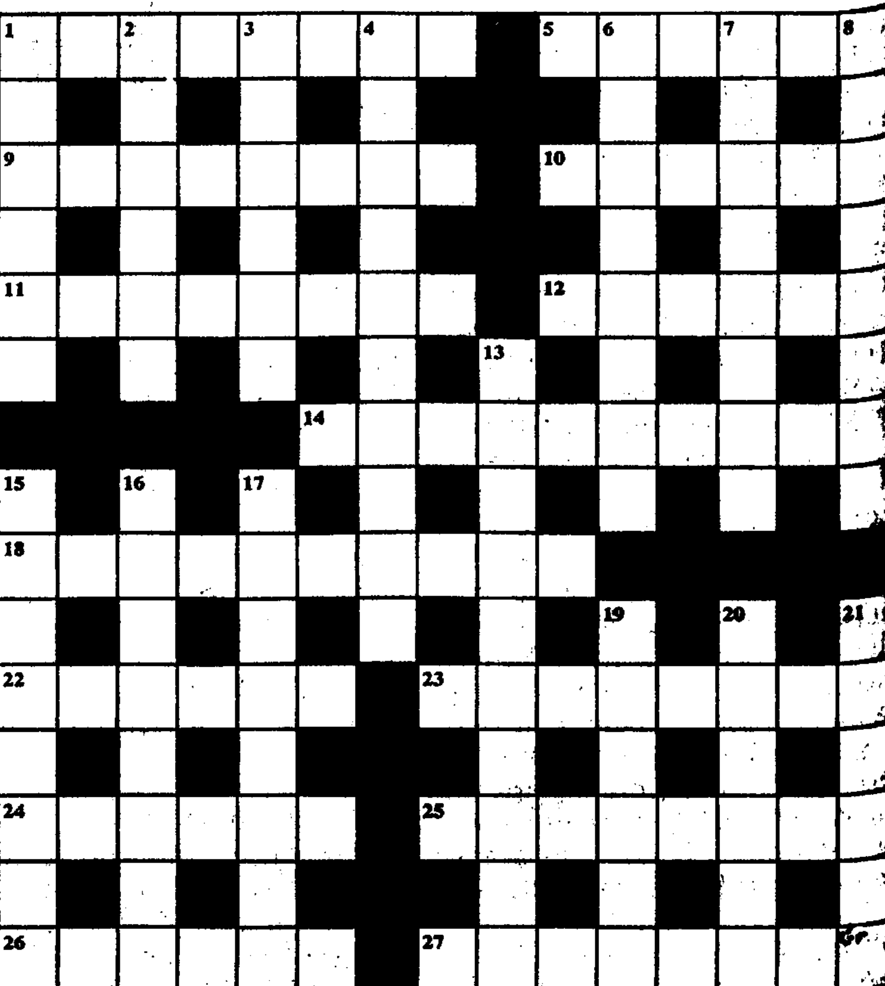
1. e4 e5 2. ♘f3 ♘c6 3. ♗b5 a6 4. ♗a4 ♘f6 5. 0-0 ♗e7 6. ♖e1 b5 7. ♗b3 d6 8. c3 0-0 9. h3 ♘a5 10. ♗c2 c5 11. d4 ♕c7 12. ♘bd2 ♗d7 13. ♘f1 ♘c4 14. ♕e2 ♖fe8 15. b3 ♘b6 16. dxe5 dxe5 17. c4 ♘h5 18. ♗d2 ♖ab8 19. a4 bxc4 20. bxc4 ♗d6 21. a5 ♘c8 22. ♗a4 ♗xa4 23. ♖xa4 ♘a7 24. g3 ♘f6 25. ♖a2 ♘c6 26. ♗g5 ♘d7 27. ♘h4 ♘d4 28. ♕g4 ♕c6 29. ♘e3

29. ... b5 30. ♘xh5 f6 31. ♗h6 ♗f8 32. ♘xf5 ♖e3 33. ♘xf5 gxh6 34. ♕g6+ ♔h8 35. ♖d2 ♕e6 36. ♖ed1 ♖bb8 37. h4 ♖e7 38. ♔xe7 ♗xe7 39. ♖xd7 1-0

Heerlijke partijen om na te spelen, dacht ik zo. Er werd in Biel sterker geschaakt, zeker, maar dit waren de partijen, die de handen op elkaar kregen.

Cryptogram

HORIZONTAAL:
1. wat een ellende, zo'n uitsparing in de Klaagmuur (8)
5. wat de overledene betreft is het afkeurenswaardig(6)
9. je moet braaf zijn tijdens het babysitten (8)
10. het is onhandig om het stiekem te doen (6)
11. deze school is in de richting van de rivier (8)
12. vind je dit soort aardappels onder het dak? (6)
14. diverse koekjes op het presenteer-blad van de grutter (10)
18. zo blij was de hond dat hij een blokje om mocht (10)
22. wordt het smakelijk als het meer vocht doorlaat? (6)
23. Neptunus had geen compleet gebit (8)
24. er zijn gronden om [illegible] te wonen (6)
25. in Brabant woont een nep-slons (8)
26. deze plant steekt als ik het maal bereken (6)
27. doodstraf voor keien (8)

VERTICAAL:
1. geef een kopje voor de verlichting (6)
2. de oude wijn wordt uitgevoerd (6)
3. als de reus me doet elkaar schudt krijgt hij een uittreksel (6)
4. slopen met de handen op elkaar (10)
6. misschien wordt het niet donker (8)
7. walvis? (8)
8. sloten onder glas kweken? (8)
13. dit is zonder omwegen een gewoonterecht (10)
15. soort schoenveter die je het spreken belet (8)
16. het loon van een mooie meid? (8)
17. gek, dat hij zo in beslag genomen is (8)
19. hebt u bovenbenen die flink groeien? (6)
20. [illegible]
21. het opsplitsen van de letter kan verheffend werken (6)

Winnaar vorige week

UIT HET GROTE aantal inzendingen van de Amigoe Puzzel van verleden week is uiteindelijk als gelukkige winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Gitta Timp-Montero
Pimpiniweg 31
Bonaire

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie afhalen op het kantoor van de Amigoe: Curaçao - Scherpenheuvel z/n, tot drie uur n.m.; Aruba - Kaya G.F. Betico Croes 110 tijdens kantooruren.

Oplossingen moeten ingediend zijn op Curaçao vóór donderdagmorgen tien uur en op Aruba vóór woensdag middag vijf uur.

Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden:

AMIGOE PUZZEL

Curaçao: POB [illegible]; Aruba: Caya G.F. Betico Croes 110 en Bonaire: Kaya Gobernador Debrot 152 t.n.v. Hubert Linkels.

Oplossing vorige week

HORIZONTAAL: 1. ventilator; 8. rijst; 11. uur; 12. ras; 13. bas; 14. es; 16. fan; 18. bom; 19. do; 20. gek; 22. non; 24. nat; 25. mep; 26. eten; 28. laken; 30. dame; 31. gom; 33. lat; 34. kanon; 36. beta; 37. elan; 38. reces; 40. fol; 42. pin; 46. edel; 46. fitis; 48. gage; 50. hik; 51. big; 52. gin; 54. pas; 55. eg; 56. pan; 58. kop; 60. St.; 62. fel; 64. nee; 66. trijp; 67. fatsoenlijk.

VERTICAAL: 1. vlegel; 2. nu; 3. tuf; 4. Iran; 5. [illegible]; 6. [illegible]; 7. os; 8. ram; 9. ijs; 10. tropen; 13. bot; 15. set; 17. nol; 18. ban; 19. demon; 21. keg; 23. nalatig; 24. hetelig; 25. man; 27. nobel; 29. ka; 30. danig; 32. mes; 34. kap; 35. zedig; 38. regent; 39. cel; 41. O.T.; 43. nap; 44. bestek; 46. fin; 47. sik; 49. gas; 51. bel; 53. none; 56. pop; 57. set; 59. pen; 61. bij; 62. fa; 63. Is.; 65. el.